

Kuvataide, pojat ja yläkoulu
Poikien kuvataidesuhdetta etsimässä

Eetu Seppälä
Pro gradu -tutkimus
24.4.2015
Lapin yliopisto
Kuvataidekasvatuksen koulutusohjelma
Ohjaaja: Timo Jokela
Opponentti: Terttu Kanninen

Kuvataide, pojat ja yläkoulu - Poikien kuvataidesuhdetta etsimässä

Eetu Seppälä

University of Lapland, Faculty of arts, Art education

Master's thesis

Pages: 92

2015

Summary

This research brings forth understanding about boys experiences in art education. The subject is important, for in the fields of media and art education, there has been information about a phenomenon, which speaks of the boys decreasing interest in art. In my research I try to bring understanding to this phenomenon by researching it's backgrounds and interviewing boys and asking them, what they really think about art education.

I study this phenomenon from a phenomenografic point of view. I collected my material by interviewing fourteen boys in seventh-grade in towns of Kokkola and Rovaniemi. I chose seventh-graders for the reason that in the seventh-grade boys have their last compulsory art course in comprehensive school. Interviews were done as individual theme interviews and material-analysis by comparing results to the themes. The literature theory for my thesis consists of different works which address the topics of gender, masculinity, talent, motivation, puberty, sociology, comfort in school and boys experiences in art education. These theories I also compare to my material.

The result of my study is, that boys do like art as a school subject, but they are not eager to continue it on later grades. So their uneagerness to continue studying art is not born from negative experiences in art education. The reasons for that lie somewhere else. One of the reasons might be the result, that art education is seen not so usefull in future. Other reasons might be parents and societys opinions about art, art education and about it's usefulness in the mans future, development and career choise.

The key words for my study are boys, art, gender, upper comprehensive school, comfort, education.

Kuvataide, pojat ja yläkoulu - Poikien kuvataidesuhdetta etsimässä

Eetu Seppälä

Lapin yliopisto, Taiteiden tiedekunta, Kuvataidekasvatus

Pro gradu -tutkimus

Sivumäärä: 92

2015

Tiivistelmä

Tutkimukseni selvittää poikien kokemuksia kuvataideopetuksessa. Selvitystä tarvitaan, sillä median ja kuvataideopetuksen kentältä on tullut tietoa siitä, että poikien kiinnostus kuvataidetta kohtaan on vähäistä. Pysin tutkimuksellani selkiyttämään tätä ilmiötä, selvittämällä sen taustoja eli kysymällä pojilta suoraan, mitä mieltä he ovat kuviksesta.

Tutkin ilmiötä fenomenograafisesti eli haastattelemalla poikia heidän kokemuksistaan kuvataiteen parissa. Aineiston keruu tapahtui teemahaastattelulla ja aineistoanalyysi teemoitteluun vertaillen. Aineisto koostuu kahdestatoista seitsemäsluokkalaisen pojan yksilöhaastattelusta. Teoria koostuu erilaisista sukupuolta, kouluviihtyvyyttä ja poikien kuvataidekokemuksia kartoittaneista julkaisuista, joiden tuloksia vertailen aineistooni.

Tutkimukseni tulos on, että pojat viihtyvät kuvataiteessa, mutta harva heistä haluaa jatkaa sitä. Negatiivisilla kokemuksilla ei ollut vaikutusta haluttomuuteen jatkaa kuvataidetta, vaan tulokseni viittaavat siihen, että syyt ovat muualla. Osasyynä on aineistoni mukaan, se että kuvataiteen hyödyllisyys tulevaisuudessa koettiin vaihtelevasti. Muita syitä etsittäessä päädyttiin teoria-aineistosta esille nousseisiin ajatuksiin siitä, minkälaisen kuvan vanhemmat ja yhteiskunta antavat kuvataiteesta ja sen tarpeellisuudesta miehen tulevaisuuden, kehityksen ja ammatinvalinnan kannalta.

Tutkimukseni avainsanoja ovat pojat, kuvataide, yläkoulu, viihtyvyys, opetus, sukupuoli.

Suostun tutkimukseni luovuttamiseen kirjaston käyttöön.

Sisällys

1. Johdanto.....	5
2. Poikien viihtyvyys kuvataidetunnilla.....	10
2.1 Oletuksena poikien viihtymättömyys kuvataidetuoneilla totta vai tarua?.....	10
2.2 Mikä on syynä poikien vähäiseen osallistumiseen ja viihtymättömyyteen?.....	14
3. Sukupuoli ja miehiset roolit.....	17
3.1 Sukupuolinormit poikien kuvataidesuhteen taustalla.....	17
3.2 Miehiset mallit tämän hetken yhteiskunnassa.....	19
4. Pojat kuvataideopetuksessa.....	23
4.1 Murrosikä, kaveriporukka ja mielenkiinto kuvataiteeseen.....	23
4.2 Kuvataide auttaa poikiakin luomaan identiteettiään.....	25
4.3 Lahjakkuus, motivaatio ja kuvataide.....	27
4.4 Nuoret, luovuus ja taide.....	29
5. Kouluviihtyvyys.....	32
5.1 Kouluviihtyvyys ja sukupuoli.....	32
5.2 Keinoja viihtyvyyden parantamiseen.....	34
5.3 Kouluilmapiiri.....	35
6. Tutkimuksen toteuttaminen ja tutkimusaineisto.....	38
6.1 Nuorten sosiaalis-kulttuurinen tausta ja tilanne tällä hetkellä.....	39
6.1.2 Pohjoinen Rovaniemi nuorten asuinpaikkana.....	39
6.1.3 Nuorten elinolot merellisessä Kokkolassa.....	41
6.1.4 Erot ja yhtäläisyydet ko. Paikkakunnilla ja niiden vaikutukset kuvataideopetukseen.....	42
7. Pojat yläkoulun kuvataidetunnilla.....	43
7.1 Kokkolassa.....	43
7.1.1 Tuntiviihtyvyys.....	43
7.1.2 Kuvataiteen jatkaminen sekä harrastaminen vapaa-ajalla.....	46
7.1.3 Kuvataide oppiaineena.....	49
7.1.4 Kuvataiteen hyödyt nyt ja tulevaisuudessa.....	52
7.2 Rovaniemellä.....	54
7.2.1 Tuntiviihtyvyys.....	54
7.2.2 Kuvataiteen jatkaminen sekä harrastaminen vapaa-ajalla.....	58
7.2.3 Kuvataide oppiaineena.....	60
7.2.4 Kuvataiteen hyödyt nyt ja tulevaisuudessa.....	65

8. Yhteenveto Rovaniemen ja Kokkolan tuloksista.....	69
8.1 Kuvataiteen tunneilla viihdyttiin.....	69
8.2 Luokkahenkeä edisti kavereiden positiivinen tuki.....	70
8.3 Pojat pitivät kuvataiteen tehtävistä vaikka huonojakin löytyi.....	71
8.4 Pojat eivät jatka kuvataidetta.....	73
8.5 Kuvataidetta pojat harrastavat omatoimisesti.....	76
8.6 Lahjakuutta ei nähty välttämättömyytenä kuvataiteessa.....	79
8.7 Opettajista pidettiin.....	81
8.8 Kavereiden seura pojille tärkeää.....	81
8.9 Kuvataiteen hyödyt nyt ja tulevaisuudessa koettiin vaihtelevasti.....	83
9. Pohdintaa.....	87
Lähteet.....	91
Kirjallisuus.....	91
Internet-lähteet.....	93

1. Johdanto

Pro gradu -tutkimuksessani perehdyn poikien kokemuksiin yläkoulunsa kuvataideopetuksesta. Tutkimus on ajankohtainen, sillä esimerkiksi Tuula Vanhatapio (2010) nostaa väitöskirjassaan *Poikavoimaa kuvataideharrastukseen* esille sen, että tällä vuosituhannella poikien kouluviihtyvyys on ollut vilkkaan keskustelun aihe yhteiskunnassamme (Vanhatapio 2010, 12). Tutkimuskysymykseni on ”Viihtyvätkö pojat kuvataiteessa?” Päädyin aiheeseen jo pro seminaari -tutkielmassani, sillä koin itsekkin yläkoulun kuvataideopetuksen puutteelliseksi ja päätin, että aihetta on syytä tutkia

Pro seminaari -tutkielmani tulokset olivat mielenkiintoisia vaikka eivät yleistettäviä. Pro gradu -tutkimukseni tuottaa laajemman aineiston, mutta tämäkin tutkimus on laadullinen, joten tulokset eivät ole yleistettävissä. Tutkimukseni avulla voidaan kuitenkin syventää ymmärrystä poikien käsityksistä kuvataidetta kohtaan, mistä on luonnollisesti hyötyä myös kuvataideopettajan uraani ajatellen.

Poikien kiinnostuksen puute kuvataidetta kohtaan rikkoi uutiskynnyksen pro seminaari -tutkielmani valmistumisen jälkeen, kun YLE uutisoi aiheesta otsikolla *Pojat heittivät siveltimet nurkkaan* (2012). Artikkelin kertoi poikien lukumäärän romahtaneen Limingan taidekoulun kuvataidekursseilla. Päätin tämän uutisen vuoksi jatkaa tutkielmani aihetta pro gradu -tutkimuksessanikin, jotta saisin tarkempaa tietoa tekijöistä poikien kuvataidekokemusten taustalla ja selvitettyä sen kiinnostaako poikia kuvataide vai ei?

Tutkielmassani sain aineistostani kaikista näkyvimmin selville sen, että kolme haastateltavaani olisivat toivoneet kuvataidetuille enemmän ilmaisuvapautta. Nyt haluan selvittää sen, mikä seitsemättä luokkaa käyviä poikia kuvataiteessa kiinnostaa. Vertailua poikien kokemuksille haen sillä, että haastattelen poikia kahdesta eri yläkoulusta, joista toinen sijaitsee Kokkolassa ja Rovaniemellä.

Selvitän myös mistä pojat erityisesti nauttivat kuvataiteessa ja sen, että sisältääkö kuvataide jotain erityisen negatiivista, mikä saa pojat hylkäämään kuvallisen ilmaisun? Aineistoni koostuu kahdestatoista yksilöhaastattelusta, joista kuusi on tehty Kokkolassa ja kuusi Rovaniemellä. Haastattelen seitsemättä luokkaa käyviä poikia, sillä seitsemännellä luokalla järjestetään peruskoulun viimeinen pakollinen kuvataiteen kurssi. Eli saan mahdollisimman monipuolisen aineiston, kun kaikki pojat ovat vielä kuvataideopetuksen parissa.

Haastattelukokonaisuuden avulla tiedustelen tekijöitä poikien kuvataideviihtyvyyden taustalla, joita ovat kuvataidetunnit, luokkahenki, viihtyvyys muilla tunneilla, tehtävät, kuvataiteen jatkaminen valinnaisena tai myöhemmin, lahjakkuus ja vaikeustaso, kuvataide ja vapaa-aika, opettaja, muut pojat, kuvataiteen hyödyllisyys nyt ja tulevaisuudessa.

Teoriapohjan tutkimukselleni tuo kirjallisuus joka käsittelee nuorten kehitysvaiheita, kouluviihtyvyyttä ja sen eri tekijöitä, sosiaalisuutta, poikia kuvataiteessa. Luonnollisesti mukana on myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, sekä erilaiset opetusministeriön kouluviihtyvyyttä käsittelevät julkaisut.

Pro gradu -tutkimukseni muotoutumiseen on olennaisesta vaikuttanut se, mitä sain selville pro seminaari -tutkielmassani, jonka tulosten kautta olen muotoillut tutkimukseni temahaastattelu kysymykset.

Pro seminaari -tutkielmani *Jätkät ja kuvis: Pojat yläkoulun kuvataidetunnilla* aineiston keräsin haastatteleamalla kolmea ystävääni heidän yläkoulun kuvataidekokemuksistaan. Kaikki kolme tuolloisista haastateltavistani olivat pitäneet kuvataiteesta, mutta kokemukset opetuksesta vaihtelivat. Heidän mielestään lisää maskuliinisia aiheita ei tarvittu, mutta opetukselta oltiin jääty kaipaamaan enemmän mahdollisuuksia ilmaisunvapaudelle.

Ei oo semmosta yhtä tiettyä oikeeta, miten piirtää tai ilmaista itteään. Semmonen et se antaa niin ku tilaa siihen, ettei oo niin kapea katseinen minkään suhteen ja semmonen. (Pekko).

Semmosta et osaat nähä asiat vähän niin ku toisellaki tapaa. Siitä ois iloa monissa paikoissa ja sitte semmosta ihan että uskaltaa. (Arto).

Liian tiukat ohjeistukset ja vaatimukset eivät myöskään innosta vaan se, että saa itse toteuttaa itseään ja tehdä, niin kuin itse parhaaksi näkee, on mielestäni paras menetelmä. (Petteri).

Opettajan sukupuolella ei myöskään ollut haastateltavilleni väliä. Negatiivisimpina puolina haastateltavien opettajista nousi esille motivaation puute ja oppilaiden epätasa-arvoinen kohtelu, mikä näkyi lahjakkaampien oppilaiden ja tyttöjen suosimisena. Kaksi haastateltavaa mainitsi, että tytöille annettiin myös herkemmin tietoa jatkokoulutuspaikoista. Suosimista harrastivat sekä mies- että naisopettajat. Pro gradu -tutkimuksessaan *Opettajan ja oppilaiden sanaton viestintä luokassa* Niina Nurminen ja Heli Turpeinen (2000) kertovat, että eniten

myönteistä palautetta saavat ne oppilaat, joista opettaja pitää henkilökohtaisesti eniten. Yleensä opettajat osoittavat positiivisia eleitä ja ilmeitä enemmän myös hyvin koulussa menestyville ja nuorille oppilaille, kuin huonosti menestyville ja vanhemmille oppilaille. (Nurminen ja Turpeinen 2000, 57).

Yksi pro seminaari -tutkielmani haastateltavista oli kokenut opettajansa innostavaksi. Opettaja oli antanut hänen hyödyntää luovuuttaan vapaasti, mistä haastateltava oli nauttinut. Hän on siis ollut yksi luokkansa menestyjistä, jonka opettaja on huomannut ja omalla viestinnällään innostanut ja tukenut häntä. Lisäksi opettaja on antanut hänelle tilaa ja rauhaa työskennellä oman mielensä mukaan, mikä on viestinyt sanattomasti luottamuksesta kyseisen oppilaan kykyihin. Haastateltavan opettaja on siis osannut viestiä oppilaan ikään ja kehitykseen nähden oikealla tavalla (Nurminen ja Turpeinen 2000, 57).

Haastateltavat olivat myös kokeneet, että kuvataiteen opetuksesta oli puuttunut integraatio muiden oppiaineiden kanssa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista (2004) käy kuitenkin ilmi, että opetuksen tulisi olla integroitua eli eheytettyä. Opetuksen eheyttämisen tavoitteena on ohjata tarkastelemaan ilmiöitä eri tiedonalojen näkökulmista rakentaen kokonaisuuksia ja korostaen yleisiä kasvatuksellisia ja koulutuksellisia päämääriä (Pops 2004, 38). Odotan tutkimukseni aineiston antavan tietoa siitä tarvitaanko kuvataiteeseen integraatiota ja onko se poikien viihtyvyyden kannalta olennaista?

Ryhmä ja paritöitä ei ollut haastateltavieni kuvataidetunneilla ollut, mikä vastasi omiakin kokemuksiani kuvataidetunneista yläkoulussa. Sosiaalista kanssakäymistä haastateltavat kertoivat kuitenkin harrastaneensa kuvataidetunneilla kavereiden ja jopa opettajienkin kanssa. Aineistostani saan lisävastauksia siihen, miten pojat nyt kokevat ryhmätyöt viihtyvyydensä kannalta seitsemännen luokan kuvataidetunneilla.

Pro seminaari -tutkielmani haastateltavat olivat myös sitä mieltä, että kuvataide on aine, jossa pystyy päästämään höyryjä ja rentoutumaan.

No se oli välillä ihan hauskaa, mutta useimmiten se oli vaan semmosta, että sinne mentiin sinne tunnille ja sitte siinä oli se hyvä puoli ettei tarvinu opiskella mitään, nii se oli sen takia hauskaa. Ei tarvinu siihen niin ku panostaa sillee kauheesti. (Pekko)

Mulla on jääny sellane kuva, että kuvista on koulussa sen takia, että ei tarvi koko aikaa laskea matikkaa. Saadaan päivät kuitenkin kestäämään neljään asti, hehe. (Arto)

Jos ei ole muuten kovinkaan kiinnostunut aiheesta antaa kuviksen tunnint hyvän vastapainon muulle koulutyöskentelylle. (Petteri)

Tutkielmasta selvisi myös, että kahden haastateltavan motivaatioon ei ollut positiivisesti vaikuttanut tehtävien tavoitteiden epäselvyys. Kolmannen haastateltavan kohdalla tuntien tavoitteet olivat olleet selviä, mutta hän ei ollut niitä huomionnut, koska oli keskittynyt aina omaan tekemiseensä. Tämän haastateltavan kohdalla tunnistin merkkejä sisäisestä motivaatiosta. Reijo Bymanin (2000) teoksen *Voiko motivaatiota opettaa?* mukaan tekeminen ja siinä kehittyminen motivoi itsessään jo niin paljon, ettei tavoitteita tarvitse erikseen miettiä (Byman 2000, 28).

Haastateltava sanoi myös, ettei koskaan pohtinut, miksi kuvataidetta opetetaan koulussa. Hän kertoi olleensa aina hyvin tyytyväinen aineen opetukseen ja kehittynyt paljon kyvyissään ja ilmaisussaan sen ansiosta. Hänen vaustauksistaan päätelin, että opetuksen ollessa noin hyvällä mallilla ei tehtävien tavoitteita tai aineen opetusta tarvitse erikseen pohtia tai kyseenalaistaa.

Opetussuunnitelma toteutui vaihtelevasti tutkielmani haastateltavien tunneilla. Opetussuunnitelman vaatimus siitä, että peruskoulun kuvataideopetuksen tehtävänä on tukea oppilaan kuvallisen ajattelun ja esteettisen ja eettisen tietoisuuden kehittymistä sekä antaa valmiuksia omaan kuvalliseen ilmaisuun (POPS 2004, 225) ei yhden haastateltavan kertomuksen mukaan toteutunut ja hän jäikin kaipaamaan opetukselta monia asioita.

On. Kyllähän siitä kuviksesta olis hyödylliseks aineeks. Sellasta luovuutta pystyttäis kehittää. Semmosta, et osaat nähä asiat vähän niin ku toisellaki tapaa. Siitä ois iloa monissa paikoissa ja sitte semmosta ihan että uskaltaa. (Arto)

Kahden muun haastateltavan kohdalla opetussuunnitelma oli toteutunut selvästi paremmin, minkä huomasi heidän positiivisemmista oppimiskokemuksistaan. Odotan, että tutkimukseni aineiston pohjalta saan vielä positiivisempaa palautetta kuvataideopetuksesta. Pro seminaari - tutkielmaan haastattelemani pojat, kun olivat yläkoulun kuvataideopetuksensa saaneet yli kymmenen vuotta sitten. Tutkielmani ohjaajalta saamaani tiedon mukaan, tuolloin oli vielä paljon epäpäteviä kuvataideopettajia virassa (Tuupanen 2012).

Tutkielmani haastatteluista selvisi myös, että kavereiden mielipiteillä ei ollut vaikutusta

haastateltavien käsityksiin ja kiinnostukseen kuvataidetunneilla. Kavereiden läsnäolo ei ollut kaikille haastateltaville kuvataidetunneilla tärkeää, mutta yhden mielestä sillä oli ollut positiivinen vaikutus, jos tunnilla pystyi jonkun kanssa vaihtamaan ajatuksia. Asia, jonka myös Tuula Vanhatapio (2010) nostaa esiin väitöskirjassaan *Poikavoimaa kuvataideharrastukseen* (Vanhatapio 2010, 146). Myös Hiltunen ja Huhmarniemi (2010) korostavat teoksessa *Rälläkkä ja sivellin : taidetoimintaa nuorten hyvinvoinnin tueksi*, että nuori tarvitsee seuraa ikäisistään, joiden kanssa hän voi jakaa nuoruuden kokemuksia, vapaa-aikaa, harrastuksia ja opintojen elämänpiiriä. Toinen nuori on nuorelle tärkeä vertaistuki. (Hiltunen & Huhmarniemi 2010, 62).

Poikien kuvataidekokemuksiin vaikuttavat pro seminaari -tutkielmani mukaan hyvin monet tekijät, jotka opetussuunnitelman mukainen opetus pystyy tarjoamaan. Esteinä opetuksen toteutumiselle voidaan nähdä opettajan motivaatio sekä kuvataiteen opetussuunnitelman laajuus että tuntimäärien välinen ristiriita. Opetuksen ei myöskään tarvitse olla erikseen maskuliinisesti pojille räätälöityä, jotta he saisivat siitä positiivisia kokemuksia. Samoihin ajatuksiin päätyi myös Vanhatapio (2010) Lahelmaa (2004) lainatessaan (Vanhatapio 2010, 54). Enemmänkin tilaa tulisi olla ilmaisuvapaudelle ja kokeilulle, eli oppilaiden viihtyvyyden kannalta kuvataiteelle on eduksi, jos tehtäväaiheet ovat monipuolisia.

Tutkielmani tulosten mukaan tyttöjä välillä suosittiin, mutta tätä negatiivisemmin ei sukupuolten epätasa-arvoinen kohtelu noussut esille. Tärkeäksi tekijäksi kandidaatin tutkielmani aineiston pohjalta nousi myös tuntityöskentelyn tavoitteiden selkeys. Haastateltaville oli tärkeää, että he saivat tietoa siitä, miksi jotakin asiaa opetetaan ja mitä he tästä opetuksesta oppivat. Toivottiin, että kuvataide olisi oppiaine, joka antaa osaamista ja tietoa omasta alastaan.

2. Poikien viihtyvyys kuvataidetunnilla

2.1 Oletuksena poikien viihtymättömyys kuvataidetunneilla totta vai tarua?

Olen tarttunut aiheeseen sen olettamuksen pohjalta, että pojat eivät viihdy kuvataidetunneilla. Onko tämä oletamus kuitenkaan todenperäinen, vai olenko vain tarttunut johonkin huhupuheeseen? Olettamuksella on kuitenkin perää, sillä YLE uutisoi aiheesta vuonna 2012 otsikolla *Pojat heittivät siveltimekset nurkkaan* (YLE 2012). Artikkelissa Limingan kuvataidekoulun opettaja kuvataiteilija Hannu Lukin ilmaisi huolensa ja ihmetyksensä siitä, kuinka poikien määrät koulun kuvataidekursseilla olivat romahtaneet. Artikkelissa kerrottiin, kuinka koulun tämän vuoden kesätaideleireille oli ilmoittautunut vajaat sata lasta, joista vain neljä oli poikia. (YLE 2012).

Lukin arveli asiaan vaikuttavia tekijöitä löytyvän niin vanhempien, opettajien ja yhteiskunnankin asenteista. Lukin toteaa, että ilmeisesti vanhemmat eivät miellä valokuvausta, videokuvausta ja sarjakuvaa kuuluviksi miesten maailmaan tai heidän harrastuksiinsa. Lukin jatkaa artikkelissa aiheesta myös sanomalla, että yhteiskunta rajoittaa lasten ilmaisunvapautta. Vanhemmat huolestuvat lapsensa henkisestä hyvinvoinnista, jos tämä piirtää esimerkiksi aseiden kuvia, koska yhteiskunta mieltää ne nykyään niin negatiivisiksi asioiksi. (YLE 2012).

Vanhempien ylireagointi lastensa tekemisistä ei tietenkään ole tänä päivänä mitenkään ennenkuulumatonta. Ikävää on myös se, että valitettavat välikohtaukset koulujen ja aseiden kanssa ovat tulleet osaksi myös suomalaista yhteiskuntaa. Omaan ja koulukavereitteni kuvalliseen ilmaisuun kuitenkin kuului alakouluaiikoina ja kyllä edelleenkin erilaisten toiminnallisten kuvien piirtämistä, joissa aseet ovat osana kuvia ja meistä kasvoi silti täysin yhteiskuntakelpoisia kansalaisia.

Tuula Vanhatapio mainitsee myös teoksessaan *Poikavoimaa kuvataideharrastukseen* (2010), että yhteiskunnassamme on tällä vuosituhannella käyty paljon keskustelua juuri poikien kouluviihtyvyydestä. Hän puhuu tekstissään myöskin siitä, kuinka viimeaikaiset ikävät aseelliset välikohtaukset koulussa ovat äärimmäisiä esimerkkejä poikien huonovointisuudesta. (Vanhatapio 2010, 12). Vanhatapio nostaa esille tasa-arvonäkökulmasta sen, että Suomessa on koulumaailmaa tällä vuosituhannella arvosteltu tyttöjä suosivaksi. Hän kertoo, että julkinen keskustelu poikien kouluongelmista ja -menestyksestä on käynyt vilkkaana sekä

valtakunnallisella että paikallisella tasolla. (Vanhatapio 2010, 54).

Lisäksi poikien viihtymättömyydestä kuvataiteen parissa yhdeksännellä luokalla löytyy näyttöä Opetushallituksen julkaisusta *Taito- ja taideaineiden oppimistulokset*, jonka ovat toimittaneet Sirkka Laitinen ja Antti Hilmola (2011). Kyseiseen selvitykseen vastasi seitsemän poikaa kaupunkikoulusta ja seitsemän poikaa maalaiskoulusta, eli yhteensä neljätoista poikaa. Selvityksen tulokset antoivat näyttöä siitä, että poikien mielestä kuvataide ei ollut yksi heidän lempiaineistaan, tai että he olisivat pitäneet kuvataiteen osaamista tärkeänä tai että kuvataide olisi ollut heidän mielestään kiinnostava oppiaine. Selvityksessä esitetty väite *kuvataide on ikävystyttävä oppiaine*, puolestaan sai kyselyyn vastanneilta pojilta tukea. Toinen väittäjä *olen opiskellut mielelläni kuvataidetta* sai heikosti kannatusta. (Laitinen ja Hilmola 2011, 131). Nämä selvitystulokset eivät anna poikien kiinnostuksesta kuvataidetta kohtaan kovin positiivista kuvaa, vaikka Laitinen ja Hilmola (2011) selvityksen yhteydessä toteavatkin, että heidän aineistonsa on suhteellisen pieni, eikä sen tuloksia näin ollen voi käyttää yleistävien johtopäätösten tekoon. (Laitinen ja Hilmola 2011, 131).

Näyttöä löytyy myös vanhempien käsityksestä siitä, että kuvataide ei ole se ensimmäinen asia jota poikalapselle suositellaan harrastukseksi tai ammatiksi. Vanhatapio (2010) kertoo asiasta niin, että vanhempien mukaan miesten ja poikien maailma on perinteisesti Suomessa ollut fyysisen tekemisen maailma (Vanhatapio 2010, 120). Katsotaan, että tyttöjen harrastustoimintaan voi liittyä yksilöllinen suoritus ja harrastusvaihtoehdot ovat monipuolisempia kuin pojilla. Taiteen tullessa puheeksi puhuvat perheet tuolloin tytöistä ja heidän toiminnastaan. (Vanhatapio 2010, 122).

Fyysisyys, ryhmätoiminta ja keskinäinen yhdessäolo ovat Vanhatapion (2010) mukaan puolestaan niitä asioita, joita mielletään poikien vapaa-ajanviettoon. Pelit kuuluvat poikien vapaa-aikaan. Niiden kilpailutilanteen hallitseminen tai sietäminen on maskuliininen ominaisuus, johon Vanhatapion mukaan poikien tulee kasvaa. Poikakulttuurin ydinpiirin muodostavat pelit, kaverit ja yhdessäolo. (Vanhatapio 2010, 122). Näistä lähtökohdista katsoen en ihmettele sitä, että pojat ovat saattaneet kuvataideharrastuksien parista kadota. Nuorelle on eduksi harrastaa liikuntaa ja ryhmäpelejä, mutta jos ne nähdään ainoana yksilökehityksen paikkoina, niin jää nuoren identiteetin rakentaminen kovin kapeisiin rajoihin.

Siitä mikä kuuluu poikien ja miesten maailmaan perinteisesti muualla, on Pen Dalton (2001) kirjoittanut teoksessaan *The gendering of art education*. Hän kertoo, että pojille on perinteisesti valistuksen ajan ihanteiden mukaan opetettu esimerkiksi britanniassa kieliä, matematiikkaa, historiaa, maantietoa, kirjallisuutta sekä tieteitä (Dalton 2001, 36). Myös Laitinen ja Hilmola (2011) kertovat, että yhteiskunnassa on vallalla erilaisia sukupuolittuneita ja luonnollisina pidetty arvoja esimerkiksi ammatinvalinnassa, jotka saavat pojat ohjautumaan teknisten ja luonnontieteellisten asioiden pariin (Laitinen ja Hilmola 2011, 136). Miehillä on tuki opetettu taiteita perinteisestikin, mutta sääty-yhteiskunnassa se on ollut parempiosaisen mieseliitin etuoikeus (Laitinen ja Hilmola 2011, 134). Eli vaikka miesten maailma on Suomessa Vanhatapion (2010) mukaan nähty olevan fyysisessä maailmassa, on sen opettaminen pienelle yläluokan mieseliitille, johtanut kuitenkin miesten dominointiin myös taidemaailmassa (Laitinen ja Hilmola 2011, 134 ; Vanhatapio 2010, 120).

Poikien suhdetta kuvataiteeseen on tutkittu ja kuvataideopetuskokeiluja, joissa on suunniteltu poikia kiinnostavia tuntikokonaisuuksia, on tehty. Tästä esimerkkinä Tuula Vanhatapion (2010) väitöskirja *Poikavoimaa kuvataideharrastukseen* ja Riitta Viran ja Magnus Zwegbergin (1996) *SEX! VIOLENCE! DEATH! Art education for boys* nimellä toteutettu pojille suunnattu opetuskokeilu. Kyseisessä opetuskokeilussa räätälöitiin kuvataiteen tunnit niin, että ne olisivat mahdollisimman miellyttäviä pojille. Pojat innostuivatkin tämän opetuskokeilun tuntiaiheista, joissa muun muassa kuvataidetta ja muita opetettavia aineita integroitii. Myös tytöt innostuivat näistä aiheista, kun heille kerrottiin, mitä pojat olivat saaneet tehdä. Poikien mielestä opetuskokeilussa oli myös hyvää se, että tytöt eivät olleet tunneilla paikalla. Poikien mukaan heidän oli silloin helpompi eläytyä aiheisiin, kun heidän ei tarvinnut miettiä tyttöjen reaktioita. (Vira & Zwegberg 1996, 7-9). Tämän lisäksi on tehty tutkimuksia poikien ja tyttöjen kuvailmaisun eroavaisuuksista, esimerkkinä Tarja Kankkusen (2004) *Tytöt, pojat ja 'erojen leikki'. Sukupuolen rakentuminen koulun kuvataideopetuksen arjessa*.

Voidaan myös pohtia, että miten poikien viihtymiseen kuvataidetunnilla vaikuttaa opettajien naisvaltaisuus. Lisäksi koko suomalainen peruskoulu on suhteellisen naisvaltainen. Omasta kuvataidekasvatuksen vuosikurssistani neljä viidesosaa on naisia ja en tiedä yhtäkään miesvaltaista vuosikurssia koulutuslaltamme. Monet kuvataideopettajista ovat naisia ja lisäksi Opetushallituksen julkaisusta *Opettajat Suomessa 2010* on tilastoitu perusopetuksen naisvaltaisuus. Perusopetuksen rehtoreista ja päätoimisista opettajista naisia on 73,0%. (Kumpulainen 2011, 39). Sukupuolen ei kuitenkaan pitäisi olla poikien viihtyvyyden kannalta

ongelma, sillä kuvataideopettajien koulutusohjelmat Rovaniemellä ja Helsingissä kouluttavat samanlaisia valmiuksia omaavia kuvataideopetuksen ammattilaisia.

Toisesta opetushallituksen julkaisusta *Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla* (2011) käy ilmi se, että poikien kiinnostuksen puute kuvataidetta kohtaan ei ole vain pelkkää huhupuhetta. Opetushallitus arvioi kyseisessä julkaisussa musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistuloksia peruskoulun päätösvaiheessa maaliskuussa 2010. Tiedot kerättiin 152 peruskoulusta ositetulla otannalla. Julkaisusta käy ilmi, että 7. vuosiluokalla näissä suomalaisissa peruskouluissa lähes kaikki oppilaat (96%) olivat osallistuneet kuvataideopetukseen. Kahdeksannella luokalla tuo luku oli pudonnut hieman alle puoleen eli 47% ja yhdeksännellä luokalla kuvataiteen opetukseen osallistui kolmannes eli 32% oppilaista. Kahdeksannella luokalla kuvataideopetukseen osallistui 58% tytöistä ja 37% pojista. Yhdeksännellä luokalla ero tyttöjen ja poikien välillä oli vielä suurempi: 45% tytöistä osallistui ja 20% pojista. (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 118).

Pojat siis selvästi poistuvat kuvataideopetuksen parista sitä mukaa mitä vapaaehtoisemmaksi se muuttuu, eli peruskoulun viimeisillä luokilla. Ainakin jos edellä mainittua Opetushallituksen kattavaa julkaisua on uskominen (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 118). Viimeinen pakollinen kuvataidekokonaisuus, kun järjestetään seitsemännellä luokalla, minkä jälkeen opetus muuttuu valinnaiseksi. Luokkakoko ja opetuksen resurssit vaikuttavat tietenkin osaltaan siihen, että kaikki halukkaat eivät välttämättä mahdu näille valinnaistunneille mukaan. Silti poikien kato kuvataideopetuksesta on hyvin jyrkkä.

Näyttäisi siltä, että muut aineet näyttäisivät nauttivan suurempaa suosiota valinnaisten parissa. Kuvataiteesta ei välttämättä myöskään suositelle pojille ammattia, alan taloudelliseen epävakautteen liittyvien ennakkoluulojen vuoksi, mistä myös Vanhatapio (2010) väitöskirjassaan mainitsee (Vanhatapio 2010, 133). Lisäksi poikien paikkaa ei välttämättä nähdä kuvataiteen parissa, kuten Vanhatapiota aiemmin lainatessani jo totesin. Fyysisyys, ryhmätoiminta ja keskinäinen yhdessäolo ovat Vanhatapion mukaan enemmänkin niitä asioita, joita mielletään poikien vapaa-ajanviettoon. (Vanhatapio 2010,122).

Edellä mainittujen useiden tutkimusten valossa poikien kiinnostuksen puute kuvataidetta kohtaan ei ole huhupuhetta. Lisäksi, jos poikien vapaa-ajanvietto nähdään kulttuurissamme muodostuvan fyysisyydestä, ryhmätoiminnasta ja keskinäisestä yhdessäolosta voi myös olla, että nämä oletukset ohjailevat poikien valinnaisainevalintoja peruskoulun myöhemmillä

luokilla. Omilta yläkouluajoiltani muistan ainakin sen, että valinnais-aineissa menttiin paljon niihin aineisiin, joihin myös muut pojat olivat menossa.

2.2 Mikä on syynä poikien vähäiseen osallistumiseen ja viihtymättömyyteen?

Mikä kuvataiteessa on se elementti, joka näyttäisi vetävän enemmän mukaansa tyttöjä kuin poikia? Omien kokemusteni mukaan alakoulussa piirtäminen oli sellainen asia, josta kaikki pitivät ja yläkoulussakin kuvataiteellinen kyvykkyys oli arvostettu asia. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004) kuvataiteen opetuksen keskeisiä sisältöalueita ovat; kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu, taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen, ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu sekä media ja kuvaviestintä. (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 99).

Miksi nämä aiheet eivät kiinnosta poikia enää sen jälkeen, kun niiden opiskelu muuttuu vapaavalintaiseksi? Onko kuvataide mahdollisesti sellainen aine, jonka opiskelua ei vain koeta hyödylliseksi, vai onko se vahvasti sukupuolittunut enemmän tyttöjen aineeksi? Huomasin nimittäin itsekin arvottavani muutamat yllämainituista sisältöalueista sukupuolen mukaan. Kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu kuulostivat aihealueilta joista kuvittelisin tyttöjen kiinnostuvan enemmän, kun taas arkkitehtuuri, muotoilu ja media kuulostivat enemmän poikia innostavalta.

Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla (2011) -julkaisussa esitettiin tuloksia myös siitä, kuinka kiinnostavana ja hyödyllisenä oppiaineena oppilaat pitävät kuvataidetta. Kävi ilmi, että kuvataidetta oppilaat pitivät kiinnostavampana, kuin esimerkiksi äidinkieltä ja kirjallisuutta sekä matematiikkaa. Toisaalta äidinkielen ja kirjallisuuden sekä matematiikan oppilaat kokivat kuvataidetta hyödyllisempänä. (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 124). Eli kuvataide vaikuttaisi olevan oppilaiden mielestä kiinnostavaa, mutta ei hyödyllistä. Vaikka kuvataidetta pidetään kiinnostavana miksi pojat silti osallistuvat sen valinnaiseen opetukseen niin vähissä määrin?

Poikien vastauksista Laitisen, Hilmolan ja Juntusen (2011) julkaisussa kävi myös ilmi, että poikien asenteet oppiainetta ja sen opiskelua kohtaan sekä käsitykset itsestä oppijana ja oppiaineen merkityksestä itselle olivat negatiivisempia kuin tytöillä. (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 127). Onko tässä taustalla mahdollisesti käsitys siitä, että kuvataiteesta on

hankala saada itselleen ammattia tai sitä ei koeta osaksi tulevaa työelämää? Tai se, että pojat kokevat taitojensa olevan puutteellisia tai sopimattomia? Arvostetaanko kuvataiteen tunteilla enemmän sellaista jälkeä, jota pojat eivät tuota?

Keskustelin erään opiskelukaverini kanssa hänen kokemuksistaan yläkoulun opetusharjoittelussa valinnaiskuvataiteessa. Hänen kurssillaan oli muutama poika, jotka olivat valinneet kuvataiteen valinnaiskurssin. Pojat olivat kurssilla nopeita töidensä kanssa ja puhuivat paljon siitä, kuinka helppoa kurssilla oli. Ilmeisesti pojat kokivat, että kurseista pääsee helposti läpi ja näin tehtäviinkään ei tarvitse paljoa panostaa. Pojista ainakin yksi oli kertonut harjoittelussa, että jo viidennellä luokalla opettajalta saatu palaute oli aina tyyliiltään; ”hyvä, hyvä, hyvä”.

Ystäväni pohti, että koska kuvataide on tyttövaltainen aine, niin pojat mahdollisesti pyritään pitämään kuvataidetunneilla selvästi rimaa laskemalla. Eija Syrjäläinen ja Tiina Kujala (2010) puhuvat teoksessa *Sukupuoli ja tasa-arvo koulussa* siitä, kuinka opettajilla on selvät stereotyyppiset käsitykset tyttö- ja poikaoppilaistaan. Heidän mukaansa tämä myös näkyy, äskeiseen ystäväni esimerkkiin liittyen, kärjistetyimminkin silloin, kun opettaja arvioi tyttöjä ja poikia erilaisten asteikkojen perusteella. Ystäväni esimerkissä koulu näyttäisi toteuttavan sukupuolisesti epätasa-arvoista piilo-opetussuunnitelmaa, jossa poikia ja tyttöjä arvostellaan eri tavalla stereotyyppisten sukupuolikäsitysten kautta, mikä puolestaan vahvistaa näitä stereotyyppiä, kuten poikien puheesta kyseisessä esimerkissä voi huomata. (Syrjälä ja Kujala. 2010, 26,27). Pojilla näytti olevan myös käsitys, että ammattikouluun hakiessa heidän kuvataiteen opintonsa ja kuvataiteen tarvitseminen tai käyttö loppuisi. Eli toiset aineet nähtiin kuvataidetta hyödyllisempinä tulevaisuuden ammatteja silmällä pitäen. (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 124).

Näiden tutkimusten ja teosten valossa näyttäisi siltä, että poikien kiinnostusta kuvataidetta kohtaan eniten nakertavat aineen hyödyttömäksi kokeminen tulevaisuudessa, arvostelussa koettu eriarvoisuus sekä negatiiviset asenteet oppiainetta ja sen opiskelua kohtaan että negatiiviset käsitykset itsestä oppijana (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 127). Pro seminaari -tutkielmassani haastateltavien motivaatiota olivat nakertaneet opettajan epäpätevyys, muiden oppilaiden suosiminen sekä tehtävien oppimistavoitteiden epäselvyys. Toisaalta, kuten yllä mainittu opetusharjoittelu esimerkki antoi ymmärtää, matala arvostelurima oli juuri vetänyt poikia kuvataiteen pariin, mutta tuolloin oli kyse lähinnä poikien kiinnostuksesta päästä helpolle kurssille, ei niinkään kiinnostus kuvataidetta kohtaan.

Arja Puurula (1998) teoksessaan *Taito- ja taideaineiden opetuksen integrointi* kertoo lainaten Sautteria (1994), että negatiivisiin kokemuksiin opetettavista aineista ja itsestä oppijana voitaisiin vaikuttaa juuri taidekasvatuksen ja taideharrastusmahdollisuuksien avulla. Puurula toteaa tekstissään Sautteria mukailleen taidekasvatuksen ja taideharrastuksen positiivisista vaikutuksista koulussa muun muassa seuraavaa: Virallisen opetussuunnitelman täydentäjäksi otetut taideaineet tai taiteilijavierailut ovat parantaneet tutkimusten mukaan oppilaiden suoriutumista yllättävästi lähes kaikissa oppiaineissa (Puurula 1998, 17).

Kouluissa joissa on lisätty taideharrastusmahdollisuuksia, oppilailla on koulun keskeyttäminen vähentynyt, koulumotivaatio ja sosiaalisuus lisääntynyt, sekä itseluottamus kasvanut. Hankalasta sosioekonomisesta taustasta tulevilla oppilailla ovat taideharrastusmahdollisuuksien kautta saavutettavat sosiaaliset valmiudet lisänneet koulunkäyntihalukkuutta. (Puurula 1998, 17). Näillä tuloksilla on varmasti yhteyttä siihen, että pro seminaari -tutkielmassani sain haastateltaviltani myös näkökulmia siitä, kuinka kuvataide on mukavaa myös sen vuoksi, että kokoajan ei tarvitse päättää ja pääsee toteuttamaan itseään sekä rentoutumaan muiden seurassa. Tähän mielipiteeseen kuvataiteesta rentouttavana aineena tai vastapainona lukuaineille törmää usein muutenkin kuvataideopetuksen kentällä.

Äskeisiä tutkimustuloksia tiivistäen kuvataiteen kokeminen hyödyttömäksi tulevaisuudessa ei varmaankaan motivoi osallistumiseen jatkossa ja jos oppimista ja yhteyksiä omaan elämään ei synny ei kuvataiteessa tuolloin viihdytä, mikä voi myös johtaa negatiiviseen kuvaan itsestä oppijana. Pojilla näyttäisi myös olevan käsitys siitä, että kuvataidetunneilla vaatimusten rima on melko alhaalla ja sieltä on helppo saada täydennystä omiin opintoihin. Toisaalta parannuskeinona yleiseen negatiiviseen kuvaan koulusta ja itsestä oppijana tarjottiin juuri taidekasvatuksen lisäämistä. Hyvä on kuitenkin pitää mielessä, että määrä ei aina korvaa laatua ja jos kuvataide nähdään kiinnostavana, mutta ei hyödyllisenä, on katse syytä kääntää aineen opetukseen ja siihen liitettäviin asenteisiin yhteiskunnassa.

3. Sukupuoli ja miehiset roolit

3.1 Sukupuolinormit poikien kuvataidesuhteen taustalla

Pro seminaari -tutkielmassani pohdin aluksi, että tulisiko pojille tarjota kuvataideopetuksessa enemmän heitä kiinnostavia aiheita esimerkiksi sarjakuvan tekoa. Hyvin nopeasti huomasin haastateltavien vastauksista, että aiheiden ei tarvitse olla sukupuolisesti räätälöityjä. Vanhatapion (2010) mukaan Elina Lahelma (2004) on samoilla linjoilla, ettei opetuksessa tarvita sukupuoleen perustuvaa pedagogiikkaa, vaan tärkeintä olisi tarkastella näkemystä siitä, minkälaista maskuliinisuutta kouluissa tuetaan. (Vanhatapio 2010, 54). Eli huolen aiheena eivät siis ole niinkään kuvataiteen tehtävät, vaan se maskuliinisuus mitä kouluissa tuetaan tai ei tueta.

Vanhatapio (2010) jatkaa aiheesta Lahelmaa (2004) lainaten, että tasa-arvokysymykseen tulisi myös kiinnittää kouluissa huomiota, koska tyttöjen ja poikien koulumenestykseen suhtaudutaan epätasa-arvoisesti. ”Menestyvä poika on lahjakas ja mikäli hän ei menesty, niin häntä ei vain koulunkäynti kiinnosta. Mikäli tyttö puolestaan menestyy koulussa, se on osoitus hänen ahkeruudestaan ja mikäli hän ei menesty, niin hän on lahjaton.” (Vanhatapio 2010, 54). Eli kärjistäen sanottuna pojat ovat joko lahjakkaita tai laiskoja ja tytöt joko ahkeria tai lahjattomia. Jokainen varmasti tietää, ettei näin ole, mutta en voi kieltää ettenkö itse olisi myös törmännyt osittain tällaisia käsitteitä tukevaan käyttäytymiseen kandidaatin tutkielmani puitteissa sekä koulu-urani ja opetusharjoitteluideni yhteydessä.

Edellisessä luvussa nostin esille sen, että mahtaisiko poikien huono asenne ainetta ja itseään kohtaan oppijana johtua siitä, että pojat kokevat taitonsa puutteellisiksi tai ilmaisunsa huonoksi? Tarja Kankkunen käsittelee teoksessaan *Tytöt, pojat ja `erojen leikki`* (2004) tyttöjen ja poikien kuvailmaisun eroja sekä työmotivaatiota. Hän kertoo esimerkkejä opettajista, joiden kohdalla poikien vähäinen työmotivaatio tyttöihin verrattuna oli herättänyt syyllisyydentunnetta ja tarvetta kompensoida tilannetta. Toiset näistä opettajista olivat ilahtuneet poikien vähäisestäkin yrittämisestä ja toisilla taas oli hankalaa nähdä luovuutta poikien ilmaisussa. (Kankkunen 2004, 7.)

Jos poikien ilmaisua kohtaan on tällaisia ennakkoluuloja ja jos heihin suhtaudutaan epätasa-arvoisesti kuvataidetunneilla, niin ei ole mikään ihme, jos he eivät aineen parissa viihdy. Pro seminaari -tutkielmani antoi myös viitteitä epätasa-arvoisuudesta kuvataidetunneilla, kun

kaksi kolmesta haastateltavasta kertoi, että opettajat suosivat tyttöjä jonkin verran ja tytöt saattoivat saada helpommin tietoa esimerkiksi jatkokoulutuspaikoista. Toivon, että aineistoni tulee antamaan lisää tietoa siitä, kokevatko pojat epätasa-arvoista kohtelua kuvataidetuoneilla.

Vanhatapion (2010) lainaamat Lahelman (2004) pohdinnat siitä minkälaista maskuliinisuutta kouluissa tulisi tukea, herättivät myös kysymyksiä, sillä tekstistä ei selvinnyt suoraa vastausta siihen, mitä se maskuliinisuus on, jota kouluissa tulisi tukea (Vanhatapio 2010, 54). Itse olen opetussuunnitelmasta saanut sellaisen kuvan, että koulun opetus ja kasvatusta pyrkii tuottamaan yhteiskuntakelpoisia tasapainoisia nuoria, joilla on hyvät eväät tulevaan elämään. ”Opetuksen avulla tuetaan oppilaan oman kulttuuri-identiteetin rakentumista sekä hänen osallisuuttaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja globaalistuvassa maailmassa. Opetuksessa otetaan huomioon erilaiset oppijat ja edistetään sukupuolten välistä tasa-arvoa antamalla tytöille ja pojille valmiudet toimia yhtäläisin oikeuksin ja velvollisuuksin yhteiskunnassa sekä työ- ja perhe-elämässä.” (POPS 2004, 14).

Kuvataiteen ja kaikkien muidenkin aineiden tulisi olla samalla linjalla tämän päämäärän kanssa. Sukupuoliroolit ja tietynlaiseen maskuliinisuuteen tai feminiinisyteen kannustaminen on kuitenkin ilmiö, joka tapahtuu opetussuunnitelman kulisseissa. Sukupuolirooleista, kun opimme monenlaista, jo ennenkuin siirrymme kouluelämään ja opettajat ovat oppineet omat käsityksensä näistä rooleista täysin eri ajassa ja kulttuurissa, kuin heidän oppilaansa.

Oma yhteenvetoni teorian ja käytännön havaintojen pohjalta on se, että eroja sukupuolten välillä on ja niistä voidaan tehdä yleistyksiä. Mitään tarkkaa linjaa ei kuitenkaan eikä tietenkään voida vetää, sillä silloin yksilöllisyys ja tasa-arvo kärsivät. Opettajana tai vain harjoittelijana ollessa nopeasti kyllä huomaa, että tyttöjen ja poikien välillä ilmenee tietynlaisia eroja. Niiden kautta ei kuitenkaan saa tehdä liika yleistyksiä ja oletuksia. Kysymykseen siitä, istutetaanko nämä eroavaisuudet lapsiin yhteiskuntamme toimesta, vai ovatko ne osittain synnynnäisiäkin, on mahdotonta tämän tutkimuksen yhteydessä ja ehkä muutenkin vastata.

Kuten jo yllä perusopetuksen opetussuunnitelmaa lainaten totesin, tulisi jokainen oppilas mahdollisuuksien mukaan pyrkiä kohtaamaan yksilönä, eikä vain tiettyjen sukupuolittuneiden normien kautta osana tietynlaista massaa (POPS 2004, 14). Opettajilla on tietenkin perustuslaillinen oikeus omiin mielipiteisiinsä, mutta omia käsityksiä sukupuolesta ja sen toteutumisesta ei pitäisi välittää oppilaille. Koulun tulisi myös pyrkiä yhteistyöhön kodin

kanssa siinä, että lapset saisivat rakentaa omaa sukupuoli-identiteettiään ilman ulkoisia paineita

Vanhatapio (2010) mainitsee tasa-arvosta vielä Kumpumäkeä (2006) lainaten, että sukupuolten välinen tasa-arvo antaa miehille mahdollisuuden luopua vallasta ja kilpailusta sekä lieventää kilpailua työmarkkinoilla. Uudet tavat ja tyyli olla mies, mahdollistavat uusien tehtävien löytämisen kotona. Perheen ja lasten merkitys voi näin miehen elämässä kasvaa. Fyysinen ja henkinen hyvinvointi luovat pohjan luopua miehisyttä rasittavista ilmiöistä kuten homofobiasta ja heteroseksismistä. Tasa-arvoa on se, että molemmilla sukupuolilla on mahdollisuus kohdata toinen ihminen tasa-arvoisena kanssaihmisensä. (Vanhatapio 2010, 54-55).

3.2 Miehiset mallit

Vanhatapion mukaan pojilta puuttuu mieskuva nykyajan suomalaisessa yhteiskunnassa, yhteiskunnan naiseistumisen myötä, sillä naiset toimivat niissä työtehtävissä, jotka liittyvät pienen pojan elämään. Miehiä ei näy kaupan, koulun, päivähoiton ja muun hoitotyön aloilla. Tosiassa kyllä näkyy, sillä olen itsekin työskennellyt kaupan kassalla, mutta miehet ovat näillä aloilla silti vähemmistössä. Yhteiskunnassamme valta on miehillä, mutta yhteiskunnan kasvot ovat naisten. Todellisen tasa-arvon toteutuessa yhteiskunnan kaikki sektorit rakentuisivat ilman sukupuoliroolien asettamia rajoituksia. (Vanhatapio 2010, 53).

Minkälaisia muita sukupuolisia normeja, eli miehisiä malleja, pojille tällä hetkellä asetetaan ja minkälaista suhtautumista kuvataidetta kohtaan ne pitävät yllä? Perinteisesti miesten osana Suomessa on ollut leivän tuominen pöytään eli raskaan työn tekeminen ja fyysinen maailma, josta mainitsinkin jo aiemmin Vanhatapiota (2010) lainatessani (Vanhatapio 2010, 120). Oma vaarinikin on tehnyt kahta työtä ja iltaisin kotiin tullessa on lähinnä ajateltu vain ruokaa ja nukkumaan menoa. Taiteilijan uraa on mahdollisesti suositeltu vain todella lahjakkaille ja heidän harrastuneisuuttaan on tuettu tai taiteilijaksi halunneet ovat olleet itseoppineita, jotka ovat luoneet uraa muiden töiden ohessa.

Minkälaisia miehisiä malleja pojat saavat nykymediasta? Mitä sarjakuvat, musiikki ja elokuvat viestittävät? Perinteisiltä amerikkalaisilta sarjakuvassankareilta ei lihaksia ainakaan puutu ja elokuvienkin miessankarit ovat vähintäänkin aina rantakunnossa. Ei liene liioiteltua

ajatella, että poikiin kohdistuu ihan yhtä kovia ulkonäköpaineita, kuin tyttöihinkin. Toisaalta, vaikka poikiin kohdistuisikin negatiivisia miehisiä malleja, ei se kuitenkaan tarkoita sitä, että he omaksuisivat esimerkiksi vain median esittelemiä epärealistisia ulkonäkömalleja. Omassa lapsuudessanikin on ollut valtava määrä epärealistisia miesmalleja, mutta silti omat miehiset arvoni olen tainnut omaksua enemmänkin Roope-Sedän sekä Asterixin ja Obelixin seikkailuista.

Televisio tuo myös esille hyvin stereotyyppisiä rooleja miehenä olemisesta. Monet ohjelmat esittelevät perinteisiä ja raskaita metsurien, rekkakuski- ja kalastajien töitä, joita tekevät heteromiehet. Luovien alojen ohjelmissa homomiehet taas ovat valokeilassa. Tämä jakauma on mielestäni hieman ristiriitainen. Perinteiset raskaat maskuliiniset ammatit ovat raavaille heteromiehille ja luovat alat homomiehille. Ainoat televisio-ohjelmat, joissa kaikenlaiset miehet työskentelevät luovan alan parissa ovat tatuointistudioiden arjesta kertovat tosi-tv-ohjelmat tai kokki-ohjelmat.

Minkälaisia arvoja yhteiskuntamme näkee taideammattin tai taiteilijuuden pitävän sisällään? Suositellaanko kuvataidetta yhdeksi rakennuspalikaksi miehisen identiteetin rakentamiseen? Näyttäisi siltä, että suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsevat ennakkoluulot taiteilijan ammattia ja taidetta kohtaan yleensäkin, voivat vaikuttaa negatiivisesti poikien mielenkiintoon kuvataidetta kohtaan. Tuula Vanhatapio (2010) kertoo tutkimuksessaan törmänneensä asenteisiin siitä, että taiteilijan ammatti edelleen herättää epäluuloja ja oudoksuntaa. Jotkut eivät myöskään näe, että taiteen tekemisellä voisi tulla Suomessa toimeen. Vanhatapion haastatteleminen vanhempien mielestä koulutettu kuvataiteilija elää kaikesta huolimatta taloudellisissa vaikeuksissa. Taide elättää harvoja ihmisiä ja vain esittävää taidetta tekeviä. (Vanhatapio 2010, 133).

Itse en täysin allekirjoita näitä asenteita, mutta myönnän välillä ajattelevani samalla tapaa. Varmin taiteellinen ammatti maassamme on ehkä tatuointitaiteilijalla ja kuvataideopettajalla, minkä vuoksi itsekkin valitsin kuvataideopettajan alan, koska ajattelin, että kuvataiteilijan ammatti on niin epävarma. Stereotyyppiset ennakkoluulot ovat kuitenkin osaltaan saattaneet olla luomassa maahamme kuvan tekemisen kulttuuria, joka ei ole yhtä avoin eikä kannustava kaikille.

Työn tekoa on myös aina arvostettu Suomessa ja taiteilijan ammatti on nähty hieman rappiollisena. Vanhatapion tutkimuksesta käy ilmi, että vielä on olemassa stereotyyppioita

taiteilijoista ihmisinä. Taiteilijat saatetaan kokea erilaisina ihmisinä ja tämä stereotypia koskee myös taidealan harrastajia (Vanhatapio 2010, 133). Jos yhteiskunnassamme vallitsee edelleen tällaisia käsityksiä taiteilijuudesta, niin ei varmaankaan herätä ihmetystä, jos vanhemmat kannustavat lapsiaan taloudellisesti varmempien ja siveellisempien ammattien pariin.

Olen itse myös törmännyt samantyyppisiin stereotypioihin ja jopa kuvataideopetuksen koulutusohjelmaan hakiessani pohdin itsekin, että kuinka boheemeja tai väkijuomiin meneviä opiskelijoita Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa mahtaa olla. Käsitys myös siitä, että itsensä elättäminen taiteella on hankalaa, on minulle tuttu. On mahdollista, että historiasta on jäänyt elämään jonkinlaisia romantisoituja tai oudoksuvia stereotypioita taidealan ihmisistä (Vanhatapio 2010, 133). On myös todennäköistä, että taidealan ihmiset ylläpitävät näitä stereotypioita vitsin vuoksi tai erottuakseen joukosta. Onkin siis mahdollista, että kuvataiteesta kiinnostunut ja sitä harrastava poika saattaa vielä tänäkin päivänä, vallitsevien stereotyyppisten ennakkoluulojen vuoksi, ajautua pois kuvataiteen parista huonojen tulevaisuuden näkymien vuoksi. Tai pahimmillaan tulla leimatuksi ja syrjäytyä kaveriporukassaan.

Näyttäisi siltä, että kuvataiteeseen liitetään ennakkoluuloja, jotka voivat negatiivisesti vaikuttaa kuvataiteen suosioon. Kuvataide ei myöskään näyttäisi nauttivan miehille tarkoitetun maailman suosiota, sillä perinteisesti miesten maailman on nähty olevan fyysisen toiminnan parissa (Vanhatapio 2010, 120). Lisäksi Vanhatapion tutkimusten mukaan tämä käsitys miesten paikasta fyysisen aktiivisuuden, ryhmätoiminnan ja keskinäisen yhdessäolon parissa, on asia jota vanhemmat tukevat esimerkiksi poikien harrastustoiminnan valinnassa (Vanhatapio 2010, 122).

Jos nämä mielipiteet vallitsevat yhteiskunnassa ja vanhempien keskuudessa, niin valuvat ne tietenkin myös poikien mieliin ja sitä kautta heidän käyttäytymiseensä. Silloin se saa heidät poistumaan kuvataiteen parista ja kuvataiteesta voi tosissaan muotoutua poikaporukassa asia, jota katsotaan kieron sen takia, ettei se kuulu siihen miehenä olemisen maailmaan, johon he ovat oppineet.

Opetushallituksen julkaisussa *Taito- ja taideaineiden oppimistulokset* (2011) kerrotaan murrosiän tuomista vaikeuksista kuvataiteen suhteen seuraavaa. Koulun taideaineiden valinnaisuus sijoittuu poikien kehityksessä vaiheeseen, jossa poikien maskuliinisuuskäsitysten muotoutuminen on kuumimmillaan. Kyseisen selvityksen mukaan taideaineen valinta tässä

tilanteessa vaatii pojalta aivan erityistä vahvuutta ja valta-maskuliinisuuden ihanteitten ulkopuolelle asettumista. Siten taideaineiden valinnaisuus yläkouluikäisillä käytännössä vahvistaa totuttua maskuliinisuutta ja valinnaisuuden voi ajatella estävän poikien taideopiskelumahdollisuuksia. (Laitinen ja Hilmola 2011, 136-137).

4. Pojat kuvataideopetuksessa

4.1 Murrosikä, kaveriporukka ja mielenkiinto kuvataiteeseen

Olen valinnut haastateltavikseni seitsemäs-luokkalaisia muun muassa sen vuoksi, että murrosikä ja kaveriporukka aiheuttavat tuossa ikäluokassa paljon haasteita myös kuvataideopetukselle. Seitsemännelle luokalle tullaan 12-vuotiaina eli varhaisnuoruuden alussa, jolloin myös murrosikä alkaa (Aalberg & Siimes 2007, 68). Tosin opiskeluideni aikana ja etenkin opetusharjoitteluisissa ala- ja yläkoulussa, ovat ohjaavat opettajamme kertoneet havainnoineensa murrosiän alkavan joillakin nuorilla jo alakoulun viimeisillä luokilla.

Murrosikä ja varhaisnuoruus ovat nuorelle hämmentävää aikaa. Oma keho muuttuu fyysisesti, mikä sekin jo aiheuttaa kummastelua ja levottomuutta. Lisäksi nuori käy läpi monia henkisiä muutoksia. Hänen on välillä vaikea ymmärtää itseään ja monimutkaisia levottomia tunteitaan. (Aalberg & Siimes 2007, 69). Omissa luokkatovereissani ja itsessäni huomasin murrosiän aikana äänekkäämpää käyttäytymistä, tottelemattomuutta tai sitten vain hiljaista kapinointia. Huomasin tuolloin itsekkin kapinoivani enemmän, kuin ennen ja vänkäsin opettajalle vastaan erityisesti sellaisissa aineissa joiden hyödyllisyyttä en aina ymmärtänyt. Mukaan tuli lähdettyä myös monenlaiseen tuntityöskentelyä häiritsevään toimintaan, mistä sitten välillä joutuinkin jälki-istuntoon.

Kuten jo mainittua herättää murrosikä monenlaisia uusia tunteita, jotka hämmentävät nuorta ja vievät häneltä henkistä energiaa, mikä saattaa näkyä ärtyneisyytenä koulussa (Aalberg & Siimes 2007, 69). Nuori tulee murrosiän aikana myös tietoisemmaksi itsestään monella eri tasolla. Oman itsensä määrittely ja paikan löytäminen kaveripiirissä ovat silloin nuorelle ajankohtaisia aiheita. Vivien Burr (2004) toteaa teoksessaan *Sosiaalipsykologisia ihmiskäsityksiä*, että ryhmään kuuluminen on ihmiselle tärkeää, sillä se antaa ihmiselle käsityksen siitä, kuka hän on. Käsitys itsestämme, kun juontuu ihmisen kyvystä peilata itseään toisiin ja nähdä itsensä toisten silmin vuorovaikutustilanteessa. (Burr 2004, 111-112). Oman paikan löytäminen koulussa ja kaveripiirissä on erityisen tärkeää niille nuorille, jotka ovat juuri tulleet yläkouluun. Yläkoulussa saattaa joutua kokonaan uudelle luokalle tai vanhaan luokkaan tulee uusia oppilaita toisista kouluista. Tämä monesti muuttaa luokan sosiaalisia rakenteita.

Kaveriporukka asettaa myös erilaisia ulkoisia paineita opiskelulle. Nämä paineet saattavat olla luonteeltaan positiivisia tai negatiivisia, riippuen siitä, miten yksilöt ryhmän sisällä niihin suhtautuvat. Kapinoinnin ja uusien kaveriporukan sisäisten valtasuhteiden ja roolijakojen kehittyessä, koulunkäynti voi muuttua epämuodikkaaksi, eikä koulumenestystä välttämättä katsota hyvällä. Muistan, että omana yläkouluajanani he, jotka saivat parempia arvosanoja kokeista, saivat kuulla kiittalua heiltä, jotka eivät kokeissa niin hyvin menestyneet. Kerran muistan jopa ilahtuneeni siitä, kun sain arvosanan kuusi jostain kokeesta, sillä se oli poikaporukassa tuolloin hyväksytympää, kuin hyvien arvosanojen saaminen. Myös Laitinen ja Hilmola (2011) selvityksessään mainitsevat, että vallassa olevan maskuliinisuuden ihanteita tavoitellessaan yläkouluikäisille pojille ei koulunkäynti tai siellä menestyminen ole tärkeää. Päinvastoin huono menestys saattaa olla jopa ansio. (Laitinen ja Hilmola 2011, 135).

Epävarmuus ja halu sopeutua porukkaan voi saada jotkut laiminlyömään omia opintojaan tai toiset saattavat kaveriporukan painostuksesta johtuen jättää menemättä kurseille, jotka heitä kiinnostavat. Pro seminaari -tutkielmassani ei kuitenkaan tullut selville mitään sellaista, että kavereiden mielipiteet olisivat negatiivisesti vaikuttaneet haastateltavieni mielipiteisiin tai intoon opiskella kuvataidetta. Välillä tosin vaikuttaa siltä, että kiinnostus koulunkäyntiä kohtaan on murrosikäisten nuorten keskuudessa hyvinkin vähäistä, eikä opiskelun hyödyllisyyttä tulevaisuuden kannalta osata nähdä (Laitinen ja Hilmola 2011, 135). Omalla kohdallani muistan edelleen hyvin, kuinka paljon koulunkäyntiä vastaan tuli kapinoitua. Erityisesti pänttäysaineiden kohdalla tai koeviikon koittaessa. Enkä ollut luokallani ainut.

Kapinointi ja mahdolliset kaveriporukan paineet voivat näkyä koulussa ja myös kuvataideluokassa yleisenä haluttomuutena ja vastaan haraamisena. Joskus kaveriporukan aiheuttamat paineet ja mielipiteet saattavat tehdä hyvinkin vakavaa vahinkoa nuoren innolle opiskella kuvataidetta. Sain tällaiseen tapaukseen liittyen haastattelun jo pitkään kuvataideopettajan ammatissa toimineelta opettajalta Mauri Korhoselta.

Hän kertoi, että heidän koulussaan tapana on esitellä vanhemmille omaa ainettaan vanhempainillassa. Vanhemmat kiertävät kyselemässä ja tutkimassa, jotta sitten paremmin osaisivat auttaa lastaan valinnoissa. Tällaisessa tilanteessa oli hänelle eräs äiti kertonut, että hänen poikansa olisi valinnut kuvataiteen, mutta kaverit alkavat kiusata homoksi. Korhonen ei tiennyt oliko se pojan oma käsitys asiasta vai oliko tilanne todella tämä. (Korhonen 3.11.2013).

Hän ei muistanut mitä vastasi äidille, mutta arveli ettei ottanut tilanteeseen tuolloin sen kummemmin kantaa. Hän totesi haastattelun yhteydessä asian yleensä olevan niin, että poikien kiinnostus kuvataidetta kohtaan yläkoulussa hiipuu. Hän pohti, että onko vika opettajan vaihdoksessa vai jossain muussa. Musiikkikukaan ei heitä ainakaan hänen koulussaan vedä puoleensa. Hänen mukaansa poikien suosiota nauttivat yläkoulussa urheilu, erityisesti joukkuelajit, kotitalous ja tekninen työ. Lukiossa poikien osallistuminen kuvataiteen kursseille taas nousee, mutta tänäkin vuonna oli paikalliseen lukioon hänen tietojensa mukaan tullut vain 5 poikaa ja 23 tyttöä. (Korhonen 3.11.2013).

Tässä yksittäistapauksessa kuvataide piti sisällään tapauksen oppilaan kavereiden mielestä jotain sellaista, jota ei voi hyväksyä nuoren miehen elämään. Tapauksesta ei voi yleistyksiä tehdä, eikä pro seminaari -tutkielmani antanut viitteitä siitä, että pojat kohtaisivat syrjintää valitessaan kuvataidetta lukujärjestykseensä. Joka tapauksessa, olkoonkin kyseessä ollut vain yksittäistapaus, antoi se näkemystä siihen, mitä vastustusta kuvataiteesta pitävä nuori voi pahimmillaan kohdata. Korhosen lyhyt haastattelu piti sisällään myös toisen negatiivisen puolen, joka korostaa tutkimukseni muita pohdintoja ja huolenaiheita. Pojat olivat Korhosenkin yläkoulussa katoamassa kuvataiteen parista, mikä vastasi esimerkiksi edellä mainitun Laitisen, Hilmolan ja Juntusen (2011) *Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla* selvityksen tuloksia (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 118).

Poikien kohdalla kaveriporukalla on merkitystä opiskelun mielekkyydessä. Vaikka kaverisosiaalisuudella on hyvät ja huonot puolensa, pojat viihtyvät kuitenkin paremmin porukassa, kuten Tuula Vanhatapiokin (2010) oli tutkimuksessaan laittanut merkille (Vanhatapio 2010, 146). Kuvataiteen opetusmenetelmien tulisikin nähdä tämä poikien yhteisöllisyys enemmänkin asiana, jonka liittämällä esimerkiksi tehtävänantoihin, voitaisiin poikien viihtyvyyttä kuvataiteessa parantaa.

4.2 Kuvataide auttaa poikiakin luomaan identiteettiään

Millä tavoin kuvataide auttaa poikia luomaan identiteettiään, jos oletetaan että vanhempien ja yhteiskunnan mielestä pojat rakentavat parhaiten miehistä identiteettiään ryhmäliikunnassa ja kilpailutilanteissa? Pro seminaari -tutkielmaani vastanneet nuoret miehet ainakin nostivat

esille toiveet siitä, että yläkoulun kuvataideopetuksessa olisi saanut olla enemmän vapautta itsensä ilmaisuun ja mahdollisuuksia sekä kannustusta kokeilemiseen.

Ei oo semmosta yhtä tiettyä oikeeta, miten piirtää tai ilmaista itseään. Semmonen et se antaa niin ku tilaa siihen, ettei oo niin kapea katseinen minkään suhteen ja semmonen. (Pekko).

Semmosta et osaat nähä asiat vähän niin ku toisellaki tapaa. Siitä ois iloa monissa paikoissa ja sitte semmosta ihan että uskaltaa. (Arto).

Liian tiukat ohjeistukset ja vaatimukset eivät myöskään innosta vaan se, että saa itse toteuttaa itseään ja tehdä, niin kuin itse parhaaksi näkee, on mielestäni paras menetelmä. (Petteri).

Vanhatapio (2010) kertoo teoksessaan Salmista (2005) lainaten, että ”voidakseen ymmärtää ja hallita jotakin lapsen täytyy rakentaa se, itse keksiä maailma uudelleen. Lapsen piirtäminen on lapselle oman todellisuuden luomista.” (Vanhatapio 2010, 66). Vanhatapion tutkimuksen kohderyhmä on jonkin verran omaani nuorempi. Hän kuitenkin nostaa esille hyviä huomioita siitä, kuinka liikkuminen ja ympäristöstä saatavat moniaistiset kokemukset lapsuudessa luovat pohjan oppimismotivaatiolle ja luovan toiminnan ajattelumuodoille. On tärkeää ja lapsen kehityksen kannalta hyödyllistä, että hän kuvataidekasvatuksen avulla saa ja hankkii ympäristöstään moniaistisia kokemuksia ja käsittelee niitä erilaisten visuaalisten keinojen avulla. Poikien näkökulmasta ympäristöön tutustuminen ja siellä leikkiminen on fyysistä toimintaa, joka pitää oppimismotivaatiota yllä. Lapsen kasvussa moniaistinen liikkuva toiminta on mielikuvien kehittymisen perusta, joka on keskeinen luovan toiminnan ajattelumuoto. (Vanhatapio 2010, 66).

Vanhatapio jatkaa aiheesta kertomalla, että lapset oppivat kuvan tekemistä seuraamalla muita lapsia, aikuisia sekä tutkimalla ympäröivää kuvakulttuuria. Kuviensa kautta pojat työstävät omaa minuuttaan. Kuvattavan kohteen realismisuus ei ole tällöin niin tärkeää, sillä tarpeeksi ymmärrettävät kuvamerkit riittävät. Työiltä pojat eivät kuitenkaan ota vaikutteita kuviinsa, vaikka se olisi mahdollista. Enemmänkin poikien kuvat syntyvät vuorovaikutuksessa tämän päivän kuvakulttuurin ja –maailman kanssa, jota kautta pojat myös saavat viestejä maskuliinisuudesta. (Vanhatapio 2010, 67).

Jos pojat eivät kuitenkaan omissa piirustuksissaan saa testata erilaisia maskuliinisuuden ilmenemismuotoja, vahvistaa se Vanhatapion mukaan hegemonisen eli vallassa olevan

maskuliinisuuden kapeita rajoja. Lisäksi, jos kuvataideopetuksen aiheet valitaan tyttöjen esteettisestä maailmasta, vahvistaa se Vanhatapion mielestä sukupuolistereotypioita, jossa taide on tyttöjä eikä poikia varten. (Vanhatapio 2010, 67). Jotta poikien kiinnostus kuvataidetta kohtaan säilyisi, tulisi kuvataideopetuksessa huomioida molempien sukupuolien kehityksen vahvuudet. Vanhatapion mukaan tämä tarkoittaisi karkeamotoriikan, liikunnallisuuden, avaruudellisen hahmottamiskyvyn ja kaverisosiaalisuuden huomioimista. (Vanhatapio 2010, 68). Toivon aineistoni antavan myöhemmin viitteitä siitä, että kokevatko pojat kuvataideopetuksen aiheiden olevan liikaa peräisin tyttöjen maailmasta ja siitä huomioiko heidän kuvataideopetuksensa poikien tarpeet?

4.3 Lahjakkuus, motivaatio ja kuvataide

Poikien kuvataiteessa viihtyvyyttä pohtiessani heräsi kysymys siitä, kuinka olennaisena osana oppilaat näkevät lahjakkuuden kuvataiteessa menestymisen kannalta? Mikä avuksi, jos oppilas esimerkiksi kokee, että hän ei ole hyvä kuvataidetunneilla sen vuoksi, ettei hän osaa piirtää mahdollisimman hienoa tai aidon näköistä kuvaa? Vanhatapion (2010) mukaan pojilla on eritoten nuorempina tapana piirtää toiminnallisia kuvia, joiden aiheet tulevat heidän vauhdikkaista leikeistään ja urheilusta. Tässä heidän kuvansa eroavat tyttöjen kuvista, joissa on enemmän hienomotorisia ja ”hyvän taulun” sisältäviä ominaisuuksia. Tämä ero saattaa jo murrosiässä johtaa poikien kohdalla virheelliseen käsitykseen, siitä etteivät he hallitse kuvantekemistä ”oikein”. Tilanne, esimerkiksi vertailtaessa piirrustuksia luokassa, saattaa kärjistyä jopa siihen, että pojat tahallaan alisuoriutuvat epäonnistumisen pelossaan. (Vanhatapio 2010, 131).

Tällaisen epäsuotuisan kehityksen estämiseksi, olisi hyvä päästä eroon liian korkeista laatuvaatimuksista tai käsityksistä siitä, että hyvä taiteilija on sellainen, joka osaa tehdä esimerkiksi mahdollisimman fotorealistisen kuvan. Tulisi antaa tilaa kokeilulle, jota pojat peräänkuuluttivat, jo pro seminaari -tutkielmassani. Harjoittelu, kun voidaan kuitenkin nähdä lahjakkuutta olennaisempana tekijänä kuvataidetunneilla oppimiseen. Näin vastasivat ainakin Pippa Kettusen (2007) pro gradu -tutkielmassaan *Kuviksessa voin opiskella myös itseäni* haastattamat yhdeksäsluokkalaiset oppilaat. Hänen tutkimuksessaan vajaa kaksi kolmasosaa vastanneista, mainitsi harjoittelun tärkeämmäksi lahjakkuutta kuvataiteessa oppimisen kannalta ja noin puolet olivat sitä mieltä, että harjoittelu on ehdottomasti lahjakkuutta tärkeämpää. (Kettunen 2007, 51).

Otan aineistossani myös selvää siitä, miten aiempi kuvataideharrastus ja ympäristön tuki, vaikuttavat heidän innostukseensa opiskella kuvataidetta myös koulussa. On myös mahdollista, että jotkut pojat viihtyvät kuvataidetunneilla, vaikkei opetuksen laatu aivan kohdallaan olisikaan. Jo edellä lainatun Bymanin (2000) mukaan, kun toiminta itsessään saattaa olla joillekin motivoiva tekijä. Tämän laatuista motivaatiota kutsutaan sisäiseksi motivaatioksi. (Byman 2000, 28). Sisäisesti motivoitunut ja kuvantekemisestä kiinnostunut nuori mahdollisesti näkeekin kuvataidetunnit hyväksi harjoitteluksi ja tilaisuuksiksi kehittää omia taitojaan.

Motivaation voidaan nähdä lähtevän siitä, että huomaa jonkin asian miellyttäväksi tai kiehtovaksi harjoittaa. Oli siitä aiempaa tietotaitoa tai ei. Lahjakkuus tietenkin monesti auttaa jonkin asian mielekkääksi kokemisessa tai tekemisen aloittamisessa. Joskus jokin ulkoinen motivaattori saattaa olla mielenmaisemalle niin palkitseva, että se motivoi tekemiseen ja lahjakkuuden tavoitteluun. Ulkoisen motivaation katsotaan olevan kyseessä silloin, kun toiminnan tavoitteena on jokin seuraamus tai sen välttäminen (Byman 2000, 32). Sisäisesti motivoituneet harvemmin tarvitsevat ulkoista motivaatiota kuvataidetunneilla, mutta asiantuntevaa ohjausta he joka tapauksessa tarvitsevat, voidakseen kokea kuvataiteen hyödylliseksi. Motivaation ruokkima harjoittelu myös väistämättä johtaa lahjakkuuteen. Jos tämä lahjakkuus huomataan nuoren ympäristössä ja sitä ryhdytään tukemaan, motivoi se nuorta entisestään. Tässä kohtaa kodin osoittama tuki ja opettajan ammatillinen taito huomata oppilaidensa erilaiset motivaation tasot ja ohjata heitä asiaankuuluvasti, astuu tärkeään asemaan.

Kuvataideopetuksen tulisi huomioida ja motivoida myös niitä oppilaita, joilla ei ole aiempaa harrastuskokemusta, ympäristön tukea ja niitä oppilaita, joilla on motivaatio-ongelmia kuvataidetunneilla. Byman (2000) mainitsee tekstissään useiden tutkijoiden olevan sitä mieltä, että optimaalisimpana oppimismotivaationa pidetään sellaista motivaatiota, joka ei ole sidottu arvosanoihin tai ulkoisiin paineisiin. Opetuksen tavoitteena tulisi olla aktiivinen, itseohjautuva ja luova oppiminen. Toisin sanoen sisäinen motivaatio, johon kouluuyhteydessä on viitattu termillä ”akateeminen sisäinen motivaatio”. Byman (2000) toteaa Gotfriediä (1985; 1990) lainaten, että oppilaiden tulisi voida nauttia koulun tarjoamista oppimiskokemuksista. Uusia, vaikeita tai muuten haastavaksi kokemiaan asioita oppiessaan, kokee oppilas myös nautintoa. (Byman 2000, 30).

On myös hyvä pitää mielessä se, että vaikka sisäisesti motivoituneet oppilaat viihtyvät kuvataidetunneilla, ei heiltä silti jää huomaamatta opetuksen mahdolliset puutteet. Bymanin (2000) mukaan useat tutkimukset ovat osoittaneet, että sisäisen motivaation syntymiseksi ja sen ylläpitämiseksi on opetuksen luotava tämän tavoitteen mahdollistavat olosuhteet. Byman (2000) kertoo lainaten Deciä ja Rynia (1985), että oppimisen kannalta suotuisan motivaation syntyä edistää epämuodollinen ympäristö, joka tarjoaa optimaalisia haasteita, paljon virikkeitä ja mahdollisuuden kokea autonomian tunteita. Nämä olosuhteet luovat mahdollisuuden itsemäärittelylle sisäiselle motivaatiolle. Oppimisen nähdään tehostuvan, kun oppilaalle annetaan mahdollisuus päättää, mitä hän opiskelee. (Byman 2000, 30).

Lahjakkuus ei siis näyttäisi olevan oppilaiden eikä tutkijoidenkaan mielestä avainasemassa oppimisessa. Lahjakkuutta tärkeämpää on yksilön oma sisäinen motivaatio harjoitteluun ja oppimiseen, jota opetuksen on kuitenkin ruokittava ja pidettävä yllä tarjoamalla sen tarvitsemat ympäristöt, haasteet ja ohjauksen.

4.4 Nuoret, luovuus ja taide

Mirja Hiltunen ja Maria Huhmarniemi (2010) teoksessaan *Rälläkkä ja sivellin : taidetoimintaa nuorten hyvinvoinnin tueksi* kertovat, että yhteisöllisyys koostuu yhteydestä sukuun, perheeseen, ystäviin, koulukavereihin ja mahdolliseen kumppaniin. Yhteisöllisyyteen kuuluu tarve olla osa jotain yhteisöä ja tuntea oma taustansa ja kotiseutunsa, jotta tietää mistä tulee ja mihin kuuluu. Yhteisöllisyydellä on osansa myös nuorten hyvinvoinnissa; sosiaaliset suhteet ovat merkittävä osa nuorten hyvinvointia. Siirtymävaiheessa nuori tarvitsee rinnalleen myös välittävää ja turvallista aikuista, joka kykenee kuuntelemaan ja vuorovaikuttamaan nuoren kanssa. Kuvataiteen opettaja voi olla yksi näistä aikuisista ja kuvataideluokassa tapahtuva toiminta voi olla myös tila jakaa ajatuksia muiden kanssa. (Hiltunen & Huhmarniemi 2010, 61). Pro seminaari -tutkielmaani haastattelemani nuoren vastauksissa korostui se, kuinka kuvataidetuntien yksi miellyttävimmistä asioista oli juuri se, kun siellä pystyi juttelemaan kavereiden kanssa.

Parasta Pekon kuvataidetunneilla oli kuitenkin sosiaalisuus eli kavereiden kanssa juttelu. Opettaja antoi tehtävänannon ja sen jälkeen sai vapaasti työskennellä ja keskustella muiden kanssa.

Myös Hiltunen ja Huhmarniemi korostavat, että aikuisten lisäksi nuori tarvitsee seuraa

ikäisistään, joiden kanssa hän voi jakaa nuoruuden kokemuksia, vapaa-aikaa, harrastuksia ja opintojen elämänpiiriä. Toinen nuori on nuorelle tärkeä vertaistuki. (Hiltunen & Huhmarniemi 2010, 62).

Tarve olla ihmisenä arvokas ja arvostettu sekä kokea turvallisuutta, kuuluvat olennaisesti itsensä toteuttamiseen. Jokaisella on oma tapansa toteuttaa itseään, mutta yleisesti ottaen se tapahtuu erilaisten harrastusten, taiteen ja kulttuurin piirissä sekä osallistumalla ja yhteisöllisellä tai yhteiskunnallisella vaikuttamisella, mikä nuorten maailmassa voi tarkoittaa esimerkiksi oppilaskunnan tai nuorisovaltuuston toimintaan osallistumista. Nuorilla on erityisesti tarve kehittyä, ilmaista itseään ja niin sanotusti löytää itsensä eli tulla siksi miksi hänellä on mahdollisuudet. (Hiltunen & Huhmarniemi 2010, 62).

Yläkoulussa, kun nuoret elävät varhaisnuoruuttaan näkyy itseilmaisun tarve selvemmin, kuin alakoulussa. Toiset tuovat itseään esille harrastusten kautta, toiset taas musiikin ja pukeutumisen avulla, joillakin ilmaisun tarve liittyy enemmän ulkonäköön ja toiset taas ilmaisevat itseään kuvin tai kirjoituksin. Kuvallinen ja kirjallinen itseilmaisuus on havaintojeni mukaan kokenut nousukauden, kun digitaalisen teknologian kehittyminen ja laitteiden edullistuminen on tuonut digitaalisen valokuvaamisen kaikkien ulottuville. Lisäksi erilaiset internetin blogipalvelut ovat nähtävästi suuressa suosiossa varhaisnuorten ja nuorten keskuudessa ja levittävät suosiotaan myös keski-ikäisten pariin. Valokuvausharrastus ja blogin pitäminen monesti yhdistetäänkin keskenään. (Hiltunen & Huhmarniemi 2010, 62).

Usein nuoren luovuus kukoistaa vapaa-ajalla. Tämä saattaa tosin olla osasyynä sille, että koulussa ei viihdytä, koska mieli halajaa omien puuhien pariin silloin, kun tulisi opiskella. Tunne, jonka itsekin hyvin muistan vieneen keskittymiskykyä yläkoulun tunneilla, mutta mikä tosin näkyi erinomaisina piirroksina kouluviikkojen takakansissa. Jos yhteyttä käytäntöön ja omiin aikaisempiin kokemuksiin ei pääse oppitunnilla kehittymään, ei tunnilla tuolloin viihdytäkään. Eli, jos koulutyötä kohtaan ei synny affektiivista näkökulmaa tarkoittaen sitä, että oppilas ei ymmärrä opiskelussa kohdattavien asioiden merkittävyyttä omiin tarpeisiinsa, asenteisiinsa ja tunnetiloihinsa nähden, ei koulussa siinä tapauksessa viihdytä, eivätkä vapaa-ajan miellyttävä, luova tekeminen ja koulutyön merkitys kohtaa (Ahonen 2008, 196).

Luovuus on tärkeä elämänhallinnassa tarvittava taito, joka ilmenee parhaimmillaan rohkeana ja aitona itsensä toteuttamisena. Luovuus kehittää riskinottoa ja epäätietoisuuden sietoa sekä omaperäisyyttä. Luovuuden tukeminen vahvistaa myös itsetuntoa ja identiteettiä.

(Hiltunen ja Huhmarniemi 2010, 62). Kuvataideluokka onkin erinomainen paikka luovuuden kehittämiseksi, mutta muunkin koulun olisi hyvä sitoutua luovuuden vapauttamiseksi.

5. Kouluviihtyvyys

5.1 Koulussa viihdytään huonosti sukupuoleen katsomatta

Arto Ahonen (2008) tuo artikkelissaan *Koulussa ei viihdytä, mutta miksi?* esille sen, että vaikka suomalaiset koululaiset menestyvätkin koulussa hyvin, eivät he kuitenkaan viihdy siellä. Suomalaisten oppilaiden kouluviihtyvyys (koulunkäynnistä pitäminen) on ollut kaikilla ikätasoilla varsin heikkoa, vaikka muut oppimistulokset ovat olleet kansainvälisissä vertailuissa huipputasoa, toteaa Ahonen lainaten Leimua ja Välijärveä (2004). (Ahonen 2008, 195). Tämä tarkoittaisi sitä, että pelkästään kuvataide ei ole ainoa aine missä ei viihdytä ja, että koulunkäynnistä pitämättömyys ei rajoitu ikäluokkaan tai sukupuoleen. Millä tätä oletettua tyytymättömyyttä voidaan selittää ja mikä on tilanne oppilaiden viihtyvyydessä kuvataiteen tunneilla?

Suomalaisten oppilaiden koulussa viihtymättömyyttä ei edes voida sanoa kovin oletetuksi. Ahosen (2008) mukaan oppilaiden kouluviihtyvyyttä on mitattu erilaisilla kyselytutkimuksilla tai erityisesti kouluviihtyvyyttä tai koulun olosuhteisiin keskittyneillä tutkimuksilla. Kaikissa tutkimuksissa suomalaisten lasten kouluviihtyvyys on todettu heikoksi tai ainakin vertailumaiden tasoa huomattavasti alhaisemmaksi tai heikommaksi. (Ahonen 2008, 196).

Jo aiemmin lainaamani *Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla* (2011) julkaisussa kerrottiin, että kuvataidetta oppilaat pitävät kyllä kiinnostavana, mutta eivät hyödyllisenä (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 124). Tutkimus on toteutettu yhdeksäsluokkalaisten joukosta, joten se ei välttämättä kerro siitä pitävätkö seitsemäsluokkalaiset pojat kuvataiteesta. Kyseinen tutkimus kertoi myös, että poikien asenteet kuvataiteeseen ja sen opiskeluun sekä käsitykset itsestä oppijana ja oppiaineen merkityksestä itselle olivat yhdeksäsluokkalaisilla pojilla negatiivisempia kuin tyttöillä (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 127). Kuvataiteessa oppiaineena ja ehkä myös aineen opetuksessa näyttäisi ainakin Laitisen, Hilmolan ja Juntusen (2011) julkaisun valossa olevan tällä hetkellä jotakin, joka sopii paremmin tytöille, kuin pojille.

Opetushallituksen toinen selvitysraportti *Taito ja taideaineiden oppimistulokset* (2011) antaa lisää tukea sille, että oppilaat eivät pidä kuvataidetta hyödyllisenä tai itselleen merkittävänä. Pojille oli selvityksessä esitetty seuraavanlaisia väittämiä; *Tulevissa opinnoissani tarvitsen kuvataiteen tietoja ja taitoja, Kuvataiteen tiedot ja taidot ovat arki-elämässä tarpeen ja*

Uskon tarvitsevani työelämässä kuvataiteen taitoja ja tietoja. Selvityksessä mukana olleiden poikien mielestä väittämät eivät juurikaan pitäneet paikkaansa. Väittämästä; *En tarvitse tulevaisuudessa juurikaan sitä, mitä kuvataiteessa on tähän mennessä opiskeltu,* pojat taas olivat samaa mieltä. (Laitinen ja Hilmola 2011, 132).

Näyttäisi siltä, että oppilaat eivät tosiaankaan viihdy koulussa ainakaan Ahosen (2008) mukaan (Ahonen 2008, 196). Kuvataide puolestaan nähdään kiinnostavana, mutta ei hyödyllisenä (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 124). Laitisen ja Hilmolan (2011) tulosten mukaan pojat ja tytöt toisaalta kertovat viihtyvänsä kuvataiteen tunneilla (Laitinen ja Hilmola 2011, 131). Poikien asenteet kuvataiteen opiskeluun ja itsestä oppijana ovat kuitenkin negatiivisella pohjalla (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 127).

Ahonen (2008) kertoo tekstissään Saarta (2004) lainaten, että lukuisista tutkimuksista huolimatta, ei kouluviihtyvyyteen vaikuttavia perimmäisiä tekijöitä ole kyetty selvittämään. Ahonen jatkaa, että perheiden sosioekonomisella asemalla on aiemmissa tutkimuksissa nähty olevan selvä yhteys oppilaan kouluviihtyvyyteen ja oppimismotivaatioon. (Ahonen 2008, 196).

Kuvataiteen tunneilla viihtymiseen olennaisesti liittyy myös se, miten oppilaan kotona suhtaudutaan kuvataiteeseen. Vanhemmat myös helposti näyttävät oletttavan, ettei kuvataide kuulu poikana olemiseen, että pojat parhaiten ilmaisevat itseään urheilun kautta ja näin heidät jo pienestä pitäen istutetaan tiettyyn muottiin ja ajattelumaailmaan (Vanhatapio 2010, 109-112). Ei vanhempia voi tästä mitenkään kamalasti syyttää, sillä he todennäköisesti aina yrittävät ohjata lastaan sellaisten toimintojen pariin, jossa hän viihtyisi, mutta olisi hyvä jos lapsille annettaisiin mahdollisuuksia rakentaa identiteettiään myös taideilmaisun kautta. Liikuntaa suositaan, koska siellä nuori poika saa itselleen vertaisryhmän ikätovereistaan. Toisaalta oman elämäni hauskimpia nuoruusmuistoja on, se kun sain viettää aikaa kuvataidekoulussa piirtäen sarjakuvia hyvässä ryhmässä, jossa oli sekä tyttöjä ja poikia. Vaikka kuvalliset työt tehdäänkin monesti yksilötehtävinä, on kuvataidekouluissakin aina iso vertaisryhmä ympärillä.

Ahonen (2008) kertoo, että Barentsin alueen kouluviihtyvyyttä kartoittaneen ArctiChildren-tutkimuksen mukaan suomalaisten oppilaiden kouluviihtyvyys ei ollut parhaissa kantimissa. Pojat pitivät koulunkäynnistä tyttöjä vähemmän ja kokivat koulun rasittavammaksi. Tyttöillä puolestaan oli poikia enemmän humalakokemuksia. Humalakokeilujen katsottiin tutkimuksen

tulosten mukaan heikentävän koulunkäynnin mielekkyyttä. Muita merkittäviä sukupuolten välisiä eroja ei ilmennyt. Tyttöjen pahoinvoinnin nähtiin kuitenkin olevan suurempaa kuin poikien, kaikilla mitatuilla osa-alueilla. Mitattuja osa-alueita olivat koulun hyvä ilmapiiri, koulutyön aiheuttama rasitus, koulumenestys, humalakokemukset, tyytyväisyys elämäntilanteeseen sekä sukupuoli. Mielenkiintoisinta tuloksissa oli se, että vaikka tyttöjen pahoinvointi oli suurempaa kaikilla osa-alueilla, kuin pojilla, niin viihtyivät he koulussa kuitenkin poikia paremmin. (Ahonen 2008, 208).

5.2 Keinoja viihtyvyyden parantamiseen

Tämän päivän pedagogisessa keskustelussa on pinnalla se, että erilaiset oppijat tulisi ottaa opetuksessa huomioon (POPS 2004, 14). Kuvataiteessa tämä tarkoittaisi käytännössä tehtävien pitämistä monipuolisina ja vaihtelua yksilö- ja ryhmätehtävien välillä. Ahonen (2008) kertoo aiheeseen liittyen, että Olkinuora ym. (2001) löysivät tutkimuksessaan kouluun ja koulutyöhön eri tavoin suhtautuvia ryhmiä. He esittävät toimenpiteitä erityyppisten oppilasryhmien huomioimiseksi motivaation ja kouluviihtyvyyden parantamiseksi. (Ahonen 2008, 196).

Ahosen (2008) mukaan oppilaan kouluviihtyvyyteen vaikuttaa ratkaisevasti se, että hän tuntee kuuluvansa yhteisöön, tuntee olonsa turvalliseksi ja hänen tulisi voida olla sitä mieltä, että koulu on mukava paikka. (Ahonen 2008, 208). Tämä on erityisen tärkeää seitsemännelle luokalla tultaessa, kun luokkatoverit saattavat vaihtua ja oman paikkansa löytäminen on nuorelle iso huolenaihe.

Kandidaatin-tutkielmassani pohdin jo sitä, miten kuvataiteen opetuksesta tuntuu puuttuvan tavoitteellisuus. En muistanut omilta yläkoulun kuvataidetunneiltani, että siellä olisi puhuttu jatko-opinto ja ammattimahdollisuuksista. Ahonen (2008) mainitsee, että Linnakylän ja Malinin (1997) tutkimuksessa oppilaiden jatko-opintohalukkuus oli merkittävin oppilaita ryhmittelevä tekijä kun tarkasteltiin kouluviihtyvyyttä. Ahonen (2008) toteaaakin heitä lainaten, että oppilaille tulisi varmistaa koulussa oppimisen ilon ja onnistumisen kokemuksia, mikäli halutaan ottaa vakavasti elinikäisen oppimisen strategia ja ehkäistä koulutuksesta syrjäytymistä (Ahonen 2008, 196).

Ahosen (2008) mainitseman Olkinuoran ja Mattilan (2001) tutkimuksen tapaan teoreettisena

viitekehyksenä oppilaiden kouluviihtyvyyden tutkimisessa, voidaan pitää oppilaan oppimista ja opiskelua kohtaan kokemaa mielekkyyttä. Mielekkyydellä on tässä tapauksessa kaksi aspektia; kognitiivinen ja affektiivinen. Kognitiivinen aspekti tarkoittaa sitä, että oppilas ymmärtää opiskeluun liittyvät toiminnot. Affektiivinen aspekti puolestaan sitä, että oppilas ymmärtää opiskelussa kohdattavien asioiden merkittävyyden omien tarpeidensa, asenteiden ja tunnetilojen pohjalta. Koulunkäynnin ja oppimisen kokeminen mielekkääksi tiivistyykin siihen, viriääkö oppilaassa motivaatio oppimista ja koulutyötä kohtaan, vai pyrkiikö hän välttämään koulutyöskentelyä. (Ahonen 2008, 196).

Ahonen (2008) kertoo Karin (1977) tutkimusta lainaten, että yleinen ilmapiiri koulussa vaikuttaisi olevan yksi tärkeimmistä tekijöistä oppilaiden kouluviihtyvyyden kannalta. Saman ovat Ahosen (2008) mukaan havainneet myös Olkinuora & Mattila (2001) tutkimuksessaan. Ahonen (2008) lisää vielä Pulkista (2002) lainaten, että hyvällä oppimisilmapiirillä on merkitystä viihtyvyyden lisäksi myös oppimishalun, opiskelutaitojen ja jatko-opinnoista innostumisen kannalta (Ahonen 2008, 197).

Tämä herättää pohtimaan sitä, että miten mahtaakaan yhden oppiaineen luokkailmapiiri vaikuttaa kokonaisuudessaan koko koulun ilmapiiriin. Nämä luokansisäiset ilmapiirit, kun ovat voimakkaasti opettajastakin kiinni. Harvemmin kuvataidekasvatuksen kentällä kuulee kuvataideluokan ilmapiiriä luonnehdittavan ikävystyttäväksi tai negatiiviseksi. Enemmänkin sitä luonnehditaan sen kautta, että siellä pääsee rentoutumaan pänttäysaineiden lomassa. Tätä mielipidettä tukivat myös pro seminaari -tutkielmani aineistotulokset.

5.3 Kouluilmapiiri

Koulun ilmapiiri koetaan kuitenkin Suomessa yleisesti kielteiseksi, toteaa Ahonen (2008) Välijärven (2002) tutkimuksen pohjalta. Tämä käy ilmi PISA-kyselyistä, jossa suomalaisten rehtorien ja oppilaiden vastausten pohjalta tehtyjen tutkimusten mukaan, suomalaisten koulujen oppimisilmaston laatu oli selvästi OECD-maiden keskitasoa alhaisempi. Ahonen (2008) kertoo Pulkista (2002) lainaten, että tämä todistaa siitä, että kouluissa on ongelmia sisäisen vuorovaikutuksen eli sosiaalisen pääoman kanssa. Ahonen (2008) lisää vielä Launosta ja Pulkista (2004) mukaillen, että hyvän ilmapiirin luominen vaatii panostusta muihinkin koulunkäynnin osa-alueisiin, kuin pelkästään luokkahuoneen sisällä tapahtuvaan opetukseen. Oppilaiden hyvinvointia edistää se, jos koulu opettaa myös sosiaalisia taitoja ja

terveyttä edistäviä elämäntapoja. (Ahonen 2008, 197-198).

Ahonen (2008) kertoo Lapin yliopiston kasvatustieteiden koordinoimasta ArctiChildren -hankkeesta, jossa kartoitettiin 13-15 -vuotiaiden oppilaiden psykososiaalista hyvinvointia Suomen, Ruotsin, Norjan ja Venäjän peruskouluissa Barentsin alueella. Ahonen käsittelee artikkelissaan Suomessa kerättyä aineistoa. Suomessa tutkimukseen valittiin kolme koulua pohjois-suomalaisesta kaupungista sekä yksi pieni koulu harvaanasutulta alueelta. Oppilaat luokilta 6-8 vastasivat kyselyyn kolmena eri vuonna, vuosina 2003, 2004 ja 2005. Oppilaiden keskiarvoikä oli neljätoista vuotta. (Ahonen 2008, 200). Oppilaiden keskiarvoikä tekee ArctiChildren -hankkeen kartoituksesta merkittävän omalle tutkimukselleni, sillä se osuu ikäluokaltaan oman tutkimukseni ikähaarukkaan.

Ahosen (2008) tutkimuksen mukaan oppilaan kouluviihtyvyyttä selittävät eniten koulun sisäiseen elämään ja oppilaan subjektiivisiin eli henkilökohtaisiin emotionaalisiin kokemuksiin läheisesti kuuluvat tekijät (Ahonen 2008, 204). Ahonen (2008) kertoo, että myös ArctiChildren tutkimuksen tulosten mukaan koulun ilmapiirillä on suuri vaikutus oppilaiden koulunkäynnistä pitämisen kannalta. Koululla on oma asemansa oppilaan hyvinvoinnin rakentumisessa, kodin ja yhteiskunnan rinnalla. (Ahonen 2008, 208).

ArctiChildren -hankkeessa mukana olleiden suomalaiskoulujen välillä oli merkitsevä ero koulunkäynnistä pitämisessä. Harvaanasutun alueen pienessä koulussa koulunkäynnistä pidettiin selvästi kaupunkikouluja enemmän kolmen vuoden aikana. (Ahonen 2008, 204). Tämä voi johtua siitä, että pienessä koulussa oppilaisiin tutustuu paremmin, koska ryhmäkoot ovat monesti pienempiä, kuin asutuskeskusten kouluissa ja opetuksesta tulee näin kaikkien tarpeet huomioon ottavampaa. Kaupunkikoulujen välillä puolestaan ei ollut eroja. Tutkimuksessa myös sukupuoli osoittautui merkittäväksi tekijäksi koulunkäynnistä pitämisen kannalta. Poikien ja tyttöjen välillä tämä näkyi niin, että pojista 51% ja tytöistä 40% ei pitänyt koulunkäynnistä. Koulumenestyksessä ei sukupuolten välillä ollut eroja, mutta pojat kokivat koulutyön aiheuttaman raskauden raskaammin. Elämäntilanteen ja koulun ilmapiirin pojat ja tytöt kokivat samalla tavalla. (Ahonen 2008, 204-205).

Pro seminaari -tutkielmassani sain selville, että kuvataide koettaisiin muuta koulurasitusta helpottavana tekijänä. Aineistostani kävi ilmi, että kuvataidetunnit koettiin rentouttavina hetkinä muun pänttäämisen välillä. Tällä tuloksella on yhtäläisyyksiä Puurulan (1998) tuloksiin siitä, että kouluissa, joissa on lisätty taideharrastusmahdollisuuksia, oppilailla on

koulun keskeyttäminen vähentynyt, koulumotivaatio ja sosiaalisuus lisääntynyt, sekä itseluottamus kasvanut (Puurula 1998, 17). Pro seminaari –tutkielmani aineistosta näki myös sen, että kuvataidetta ei myöskään tarvinnut ottaa niin tosissaan, eikä se aiheuttanut samanlaista työtaakkaa, kuin muut oppiaineet. Se käsitys, ettei kuvataidetta tarvitse ottaa niin tosissaan, pitää tosin sisällään negatiivisen vivahteen, mikä voi viitata siihen, ettei kuvataidetta nähdä tulevaisuuden kannalta tärkeänä aineena. Tämän tutkimuksen aineisto myös osaltaan selkiyttää tätä asiaa, tarjoamalla oppilaiden näkökohtia siihen, minkälaisia kokemuksia heillä on kuvataidetuntien työmääristä ja kuvataideluokan ilmapiiristä. Koettiin kuvataiteen ilmapiiri aineistossani joko positiiviseksi tai negatiiviseksi, uskon sen tämän luvun tutkimusten tarjoamien näkökulmien kautta, kertovan myös haastateltavien koulun yleisestä ilmapiiristä.

6. Tutkimuksen toteuttaminen ja tutkimusaineisto

Pyrin tutkimuksessani saamaan syvällisiä vastauksia pojilta heidän viihtyvyydestään kuvataidetunneilla. Tutkimukseni edetessä minun on ollut hankala päättää minkälaista haastattelumenetelmää käytän, sillä yksilö- ja ryhmähaastatteluissa on omat hyvät puolensa. Yksilöhaastatteluissa ei vastaajalle tule painetta ryhmän puolesta ja hän voi puhua vapaammin. Ryhmähaastatteluissa puolestaan voi tulla esille monenlaisia mielipiteitä ja niiden vertailua. Pitkän pohdinnan jälkeen päädyin kuitenkin yksilöhaastattelujen toteuttamiseen, sillä sain pro seminaari -tutkielmassa siitä hyviä kokemuksia. Pyrin luomaan haastatteluilmapiiristä rennon kahvipöytäkeskustelun, jotta nuoret haastateltavani innostuisivat kertomaan vapautuneesti omista kokemuksistaan, eivätkä vain jäykästi vastailemaan suoraan kysymyksiini.

Toteutin haastattelut Rovaniemäläisessä ja Kokkolalaisessa yläkoulussa. Rakensin kysymyspohjani teemoittain kvalitatiivisen tutkimukseni teorian lähtökohdista. Tutkimukseni tuotti kvalitatiivista eli laadullista materiaalia. Laadullinen toisin sanoen kvalitatiivinen ymmärretään aineiston ja analyysin muodon kuvaukseksi ei numeraalisesti. Pro gradu -tutkimukseni tulee kuitenkin olemaan kvantitatiivisempi mitä pro seminaari -tutkielmani, koska haastattelujen määrä on suurempi. Laadulliseenkin aineistoon voidaan soveltaa eri lukutapoja myös kvantitatiivisia eli numeraalisia. (Eskola & Suoranta 1996, 9). Tutkimukseni näkökulma on fenomenograafinen, eli tutkin ihmisten kokemuksia (Aaltola & Valli 2001, 26).

Kokeilin kysymyspohjaani aluksi kahdella koehaastattelulla, jotka toteutin Rovaniemellä. Kysymyspohjani osoittautui hyväksi ja sillä sai tutkimukseni teorian aihealueet kattavaa materiaalia. Huomasin kuitenkin, että kysymyspohja laajuudessaan ei kuitenkaan kirvoittanut kovin pitkää haastattelukeskustelua. Ensimmäinen haastattelu kesti vain n. viisi minuuttia. Ensimmäistä haastateltavaa saattoi hieman jännittää. Toinen haastateltava vastaili kysymyksiin laajemmin ja innostuneemmin, mutta tämäkin haastattelu jäi vain seitsemän minuuttiseksi.

Päädyinkin koehaastattelujen jälkeen laajentamaan haastateltavien määrän aiotusta kolmesta kuuteen per koulu. Yhteensä haastateltavia tuli siis 12, mikä laajensi hieman tutkimukseni kvantitatiivistakin puolta. Loppujen lopuksi haastattelujen pituus vaihteli kuudesta minuutista lähes kahteentoista. Kokkolan yläkoulusta haastattelumateriaalia tuli n. 49 min ja Rovaniemeltä n. 54 min.

Litteroin haastattelut yksitellen ja annoin haastateltaville keksityt nimet, joita käytän puhuessani heistä aineistossani. Tämän jälkeen tein yhteenvedot Kokkolan ja Rovaniemen haastatteluista. Kokkolasta aineistoa kerääntyi kymmenen sivua ja Rovaniemeltä kolmetoista.

6.1 Nuorten sosiaaliskulttuurinen tausta ja tilanne tällä hetkellä

Yksi tutkimukseni olennaisia osia on myös nuorten tämän hetkisen sosiaaliskulttuurisen tilanteen kartoittaminen Rovaniemellä ja Kokkolassa. On tärkeää tietää voivatko he hyvin, onko heillä harrastus- ja etenkin kuvataideharrastusmahdollisuuksia vai onko jotain esteitä tai negatiivisia asenteita kuvallisen ilmaisun haittana? Onko kuvataide sellainen harrastus tai taito, jota heidän perheensä, kotikuntansa, koulunsa tai kaveriporukkinsa tukee? Onko nuorten hyvinvoinnilla ja kuvataidemahdollisuuksilla tai viihtyvyydellä kuvataiteen parissa eroja Rovaniemen ja Kokkolan välillä? Valtakunnallisen opetussuunnitelman tulisi ainakin taata tasa-laatuinen kuvataiteen opetus koko maahan, mutta näin ei välttämättä ole.

6.1.2 Pohjoinen Rovaniemi nuorten asuinpaikkana

Kuvataidekasvatuksen kannalta katsoen suurin ero ja mahdollisesti etukin Rovaniemellä on Kokkolaan verrattuna se, että kaupungissa on Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan kuvataidekasvatuksen koulutuslinja, josta valmistuu vuosittain uusia kuvataidekasvattajia. Rovaniemen kouluilla on siis huomattava etulyöntiasema näiden tuoreiden ammattilaisten palkkaamisessa.

Lapin yliopisto ja Lapin ammattikorkeakoulu tekevät Rovaniemestä myös merkittävän opiskelijakaupungin. Vuonna 2013 paikkakunnan korkeakouluissa oli noin 8000 opiskelijaa, joiden kotikunta oli muu kuin Rovaniemi (Rovaniemi.fi, luettu 18.2.2015). Rovaniemen asukasluku oli vuoden 2013 lopussa 61 215. Mikä tarkoittaa, että asukasluvultaan se on jonkin verran suurempi kuin Kokkola (Rovaniemi.fi, luettu 11.3.2013). Muilta osin Rovaniemi ja Kokkola ovat samanlaisia kaupunkeja palveluiltaan ja kaupunkirakenteeltaan. Nuorten osuus, eli 7-15 -vuotiaiden, jotka ovat tutkimukseni kohderyhmä, Rovaniemen väkiluvusta on vuonna 2012 Rovaniemen *Toimintaympäristön tilastojen* (2014) mukaan ollut 5 856 henkeä (Rovaniemen toimintaympäristön tilastot 2014, 12).

Mutta miten nuoret viihtyvät Rovaniemellä ja mitä mieltä he ovat kuvataiteesta osana elämäänsä? Ovatko esimerkiksi kuvataiteen harrastusmahdollisuudet hyvät? Palveluita ja tapahtumia rovaniemeläisille nuorille pyrkii järjestämään ainakin Rovaniemen kaupungin nuorisopalvelut ja kohdennetusti vielä niihin aikoihin, kun nuorilla on vapaa-aikaa eli iltaisin, viikonloppuisin ja loma-aikaan (Rovaniemen nuorisopalveluiden kotisivut 2015). Tämä takaa ainakin sen, että nuorille on Rovaniemellä tarjolla tervehenkistä vapaa-ajanviettoa, mikä on omiaan torjumaan vapaa-ajanvietto-ongelmia. Rovaniemellä toimii myös nuorisovaltuusto, joka on kunnallinen päätöksentekaelin, joka koostuu rovaniemeläisistä 13-21-vuotiaista nuorista (Rovaniemen nuorisopalveluiden kotisivut 2015).

Tuula Vanhatapion (2010) mukaan poikien harrastusmahdollisuuksia ohjailevat fyysisen elinpiirin tarjoamat vaihtoehdot tai rajat. Asuinalueen merkitys on suuri. Vanhatapio (2010) kertoo, että Rovaniemen seudun asuinalueille on tyypillistä pieni koko, vähäinen asukasmäärä ja keskustajamien ulkopuolella harva asutus. (Vanhatapio 2010, 94). Tämä määritelmä ei kuitenkaan, koske tulevia Rovaniemen haastateltaviani sillä heidän koulunsa sijaitsee lähellä keskustan palveluja, joten heidän harrastusmahdollisuutensa ovat hyvät. Eli heillä ei pitäisi myöskään olla puutetta mahdollisuuksista harrastaa kuvataidetta, sillä Rovaniemen kuvataidekoulu sijaitsee keskustan alueella. Rovaniemen kuvataidekoulu on Rovaniemen kaupungin koulutoimen ylläpitämä koulu, jossa annetaan eri taiteidenalojen opetusta lapsille ja nuorille, joka samalla antaa heille valmiuksia ilmaista itseään sekä hakeutua taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen (Rovaniemi.fi 2015).

Vanhatapio (2010) kuvailee Rovaniemen harrastusmahdollisuuksia nuorille ja heidän perheilleen liikuntamahdollisuuksien kautta. Pohjoinen ympäristö, luonto ja selvästi erottuvat neljä vuodenaikaa tarjoavat hänen mukaansa perheille vaihtelevia liikuntamahdollisuuksia ja mahdollisuuden yhteiseen vapaa-ajanviettoon. Rovaniemeläisillä perheillä on sekä kesäisin, että talvisin paljon mahdollisuuksia viettää aikaa luonnossa. (Vanhatapio 2010, 94).

Kauemmas kuntakeskuksesta mentäessä, korostuu perheiden yhteinen vapaa-ajanvietto entisestään. Vanhatapion (2010) mukaan julkisen sektorin intressi on kohdistaa taloudellinen tuki syrjäkylillä perheiden hyvinvointiin. Asuinalueiden harrastustarjontaan suunnatuista tuista menee liikunnalle huomattavasti suurempi osuus, kuin kuvataideharrastustoiminnan kehittämiseen. Tälle on syynsä, sillä kyläyhteisöjen intressit ovat liikuntamahdollisuuksien kehittämisessä, koska se on kylää yhdistävää toimintaa. (Vanhatapio 2010, 95). Hiltusen ja Huhmarniemen (2010) mukaan myös taidetoiminta on ihan yhtäläillä yhteisöllisyyttä,

sosiaalisia taitoja sekä vuorovaikutussuhteita kehittävää (Hiltunen ja Huhmarniemi 2010, 60). Eli myös kuvataiteen avulla voitaisiin kyläyhteisöjen yhteisöllisyyttä kehittää, esimerkiksi ympäristö- ja yhteisötaide työpajojen kautta.

6.1.3 Nuorten elinolot merellisessä Kokkolassa

Kokkolassa taidekasvatusta on perusopetuksen lisäksi tarjolla lapsille ja nuorille Keski-Pohjanmaan konservatoriossa, Kokkolan Lasten ja nuorten kuvataidekoulussa sekä Keski-Pohjanmaan TAITO käsityökoulussa. Lisäksi Kokkolassa toimii Pohjoismainen taidekoulu, jossa opiskelee nuoria ja aikuisia. (Kokkola.fi 2015).

Kokkola on reilun 46 000 hengen asukasluvullaan jonkin verran Rovaniemeä pienempi kaupunki. Yläkouluja on myös vähemmän kuin Rovaniemellä. Kokkola myös sijaitsee lähes tulkoon puolessa välissä maata, Rovaniemen ja Helsingin kuvataideopettajia valmistaviin korkeakouluihin nähden. On mielenkiintoista nähdä, että vaikuttaako tämä jotenkin kuvataideopetuksen kokemuksiin yläkoulun poikien keskuudessa Kokkolassa?

Mikä on puolestaan nuorten sosiokulttuurinen tausta Kokkolassa? Nuorten toisin sanoen 7-14-vuotiaiden osuus Kokkolan väestöstä on 4463 henkeä eli yhteensä 9,5 % kokonaisasukasluvusta. (Taskutietoa Kokkolasta 2012, 7). Kokkolassa on siis prosentuaalisesti enemmän nuoria, kuin Rovaniemellä. Palveluita nuorille Kokkolassa järjestää nuorisopalvelut toimialueenaan koko Kokkola käsittäen, niin keskustan kuin Kälviän, Lohtajan ja Ullavan alueet. Nuorisopalvelut ylläpitää nuorisotiloja, järjestää tapahtumia ja toimintaa nuorille, vuokraa tiloja nuorten ja järjestöjen käyttöön ja tukee nuorten omaa harrastetoimintaa. (Kokkola.fi 2015).

Kokkolassakin toimii nuorisovaltuusto, jonka tehtävänä on edistää ja seurata eri hallinnon aloilla tapahtuvaa toimintaa nuorten näkökulmasta. Nuorisovaltuuston tehtävänä on myös kehittää ja pitää yllä Kokkolan kaupungin, nuorten ja nuorisjärjestöjen välistä yhteistyötä. Nuorisovaltuusto toimii yhteistyössä lisäksi peruskoulujen ja toisen asteen oppilaitosten oppilaskuntien hallitusten kanssa ja järjestää vuosittain tapahtuman, jossa nuoret ja päättäjät kohtaavat. (Kokkola.fi 2015).

Kokkolakin on alueeltaan viimeisen kuntaliitoksen jäljiltä melko laaja, sillä alueeseen

kuuluvat nyt myös Kälviä, Lohtaja ja Ullava. Yllämainittujen kuvataidekoulujen ja -opistojen päätoimipisteet ovat kaupungin keskustassa. Parhaimmat mahdollisuudet harrastuksille ovat juuri keskustassa, vaikka Lasten ja nuorten kuvataidekoulu järjestää opetusta lähialueillakin Kälviällä ja Lohtajalla (Kokkola.fi 2015). Eli kuvataideharrastus mahdollisuuksia lähialueillakin on.

6.1.4 Rovaniemen ja Kokkolan erot ja yhtäläisyydet ja niiden vaikutukset kuvataideopetukseen

Yksi suurimmista eroista kaupunkien välillä on jo edellä mainittu tosiseikka, että Rovaniemen kouluilla on hyvät mahdollisuudet napata töihin yliopistosta valmistuneita kuvataideopettajia, loput hajaantuvat ympäri Suomea. Kummassakin kaupungissa vaikuttaisi tosin olevan yhtä hyvät mahdollisuudet kuvataiteen harrastamiseen vapaa-ajalla, ainakin keskustan alueella. Sekä Rovaniemeltä että Kokkolasta löytyy Lasten ja Nuorten kuvataidekoulu, kansalaisopistoa ja muuta taidetoimintaa.

Vaikka en edellisiin lukuihin saanutkaan nuorten ääntä kuuluviin heidän sosiokulttuurisesta tilanteestaan, näyttäisi kuitenkin siltä, että kaupunkien nuorisopalvelut ja nuorisovaltuustot pitävät huolen nuorten eduista ja heidän vapaa-ajanviettomahdollisuuksistaan. Tämän lisäksi kummassakin kaupungissa on huolehdittu siitä, että kuvataideharrastusmahdollisuuksia nuorille on.

Tulkitsen kaupunkien välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä lisää aineiston analyysissäni, jossa nuoret saavat oman äänensä kuuluviin ja voin tehdä yhteenvetoja kummankin alueen kuvataideopetuksesta.

7. Pojat viihtyvät yläkoulun kuvataidetuoneilla

7.1 Kokkolassa

7.1.1 Tuntiviihtyvyys

Kuvataide koettiin melkein kaikkien Kokkolan haastateltavien joukossa oppiaineena positiivisesti, kun kysyin suoraan ”*Pidätkö kuviksesta?*”.

- *Onhan se ihan kivaa. (Jake).*
- *Joo. (Pekka).*
- *On se ihan ok. (Dansku).*
- *Joo kyllähän siitä oppii kuitenkin. (Santtu).*
- *No kyllä se on ihan rentoo. (Pete).*
- *No emmä tykkää siitä nii sillee kovasti. (Wilho).*

Viisi kuudesta vastasi myöntävästi, kun kysyin pitivätkö he kuvataiteesta. Yksi Kokkolan haastateltavista koki kuvataiteen negatiivisesti, koska hän ei pitänyt itseään tarpeeksi kyvykkäänä. Hän kuitenkin kertoi pitävänsä siitä, että kuvataide on sellainen vapaampi aine. Hän toivoi, että tehtävät olisivat hieman yksinkertaisempia ja jos olisi pelkästään piirtämistä hänen sanojensa mukaan sellaista jännempää piirtämistä, mutta nyt tunneilla tuntui olevan enemmän sellaista outoa piirtämistä. Hän ei kuitenkaan tarkentanut, minkälaisista on jännä tai outo piirtäminen.

Kuluneen vuoden töiden aiheista sain monipuolisia vastauksia. Haastateltavilla olivat erilaiset tuntien aiheet jääneet mieleen. Heillä oli ilmeisesti ollut paljon ihmisen mittasuhteiden ja liikkeen kuvaamisen harjoituksia, koska nämä aiheet nousivat esille neljän haastateltavan muistellessa tunneilla tehtyjä töitä. Kahdella haastateltavalla oli puolestaan jäänyt mieleen savityöt, piirtäminen ja maalaus sekä kaupunkimaisen tekeminen.

Tiedustelin alkuun myös lyhyesti haastateltavien positiivisia ja negatiivisia kokemuksia aineen opetuksesta. Neljän haastateltavan vastauksista piirrostehtävät sekä vapaat piirrostehtävät nousivat esille erityisen mukavina. Yksi koki kuvataiteen kaikin puolin aika tasaisesti miellyttäväksi. Toinenkin vastasi olevansa aika kaikkiruokainen tehtävien suhteen. Esille ei näiden kahden vastauksista noussut mitään erityisen mukavaa tai ikävää. Kaksi

muuta taas mainitsi erityisesti savityöt ja maalaamisen negatiivisina sekä, jo kuten yllä mainitsin, yksi vastaajista harmitteli sitä, että jännän piirtämisen sijaan oli enemmän outoa piirtämistä.

Vaikka jo haastattelujen alkuun kysyinkin, että pitääkö haastateltava kuvataiteesta, niin kysyin vielä erikseen, että viihtyvätkö he kuvataiteen tunneilla. Tunneilla viihtyminen oli vielä yksimielisempää, kuin kuvataiteen positiivisena kokeminen, sillä kaikki vastaajat kertoivat viihtyvänsä tunneilla ihan hyvin. Sain sellaisen kuvan, että viihtyminen oli aika neutraalin positiivista, sillä yleisin vastaus kysymyksen ”*Onko tunneilla mukavaa?*”, oli: ”*Joo ihan.*” Eli mitään riemunkiljahduksia ei ainakaan tässä vaiheessa tullut vastaan, mutta positiivisen puolella oltiin kuitenkin.

Jo tässä kohtaa haastatteluja, vastaukset poikien positiivisesta viihtymisestä tunneilla ja tutkimuksen alkuun raportoimani uutisointi (YLE 2012) ja tiedot poikien huonovointisuudesta koulussa (Vanhatapio 2010, 12 & 54), joutuivat ristiriitaan. Kuvataide vaikuttaisi ainakin Kokkolassa olevan pidetty aine ja tehtävätkin miellyttivät poikia, vaikka löytyi niistä negatiivistakin sanottavaa. Eli tehtävätkään eivät mitenkään aja poikia pois kuvataiteesta, mikä sekin osoittautui ristiriitaiseksi Hannu Lukinin kertomukseen siitä, että Limingassa oli yritetty kehittää juuri pojille suunniteltuja kursseja (YLE 2012). Poikien tyytyväisyys tehtäviin oli kuitenkin samoilla linjoilla Vanhatapion (2010) teoksessaan lainaaman Lahelman (2004) pohdintojen kanssa, että opetuksessa ei tarvita sukupuoleen perustuvaa pedagogiikkaa (Vanhatapio 2010, 54).

Luokkahenki on myös tärkeä tekijä tuntiviihtyvyyden kannalta. Kokkolalaisista neljä vastaajaa kuudesta, kertoi luokkahengen olevan hyvä. Kaksi kuudesta vastaajasta olivat luokkahengen suhteen epätietoisempia. Kaikki kuitenkin kertoivat, että tunneilla pystyi ja sai jutella kavereiden kanssa. Pääosin tunneilla ei myöskään koettu olevan pahoja häiriöitä, hieman melua välillä ja yksi vastaaja kertoi, että tuntityöskentely on välillä meluisaa ja levotonta, mutta ei kuitenkaan aivan mahdottoman sekasortoista.

Laitisen, Hilmolan ja Juntusen (2011) -julkaisun mukaan poikien asenteet kuvataiteeseen ja sen opiskeluun olisivat tutkimuksessa haastateltujen yhdeksäsluokkalaisten kohdalla negatiivisempia kuin tyttöillä (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 127). Seitsemännellä luokalla poikien luokkahenki ja asenteet ovat tulosteni mukaan vielä hyvällä pohjalla.

Vertailun vuoksi olin kiinnostunut kuulemaan myös, että millä muilla tunneilla pojat viihtyivät. Tämän lisäksi minua tietenkin kiinnosti se, että olivatko nämä aineet miellyttävämpiä kuin kuvataide. Poikia kiinnostivat kuvataiteen lisäksi seuraavat aineet:

- *ATK, ku siellä on kameroita ja tietokoneita. (Jake).*
- *No ainaki historiasta ja musiikista. Ne on sillee jotenki rentoja. (Pekka).*
- *Varmaan liikunnasta. Jääkiekko erityisesti. (Dansku).*
- *No enkku ja sitte, no en mä tiä oikeestaan, enkku. (Santtu).*
- *No liikunta ja sitte... no rennointa on varmaan englanti. (Pete).*
- *No ainakin liikunta ja kemia. (Wilho).*

Kuten yllä mainittua, vastaukset olivat monipuolisia. Näytti siltä, että poikien ainemielitymyksiä ohjailivat heidän omat mielenkiinnon kohteensa. En saanut sellaista kuvaa, että nämä aineet olisivat suosikkeina sen takia, että niistä kaavailtiin jo tulevaisuuden ammattia. Suosikkeina näytti olevan myös sellaisia aineita, jotka eivät vaatineet suuria ponnisteluja. Esille nousseista aineista olisi voinut hieman tarkemmin kysyä, että mikä niistä teki rentoja ja tätä kautta yrittää löytää yhtymäkohtia kuvataiteeseen. Tai ehkä yhtymäkohtana on juurikin tämä rentous ja mielenkiintoisuus, että kyseiset aineet eivät vaadi mahdottomia suorituksia tai pänttäämistä ja kiehtovat sopivasti mieltä.

Poikien mietteet tehtävistä olivat myös tärkeässä osassa kartoittaessani viihtyvyyttä tunneilla. Negatiivista palautetta kuvataidetunneilla aiemmin sinä vuonna teetetyistä tehtävistä ei tullut. Vaikka paikoin haastateltavilla ei noussut paljoa mieleen. Hyviksi tehtäväaiheiksi mainittiin samoja aiheita, joita jo aiemmin olikin tullut esille. Näitä olivat piirtäminen ja paperin kanssa työskentely, kavereiden piirtäminen karikatyyreinä, maiseman piirtäminen, vapaa aihe, vapaa piirtotehtävä, olivat haastateltaville mieluisia aiheita.

Huonojakini tehtäväaiheita osattiin nimetä, vaikka tuntien aiheet oli pääsääntöisesti koettu positiivisina. Huonoina tehtäväaiheina pidettiin savitöitä tai maalaamista, lehdistä leikkelemistä ja kollaasi töihin piirtämistä. Vaikeat piirtotehtävät, kuten ihmisen piirtäminen koettiin myös negatiivisesti. Jonkin verran tuli siis päällekkäisyyksiä toisten lempiaiheiden ja toisille epämieluisien aiheiden välillä. Eräs haastateltavista ei ollut kokenut, että yksikään vastaan tulleista tehtävistä olisi ollut huono. Yksi vastaajista oli hieman epätietoisempi hyvän ja huonon tehtävän luonteesta. Hän kertoi kuitenkin lehtileikkelyn aiemmin sinä vuonna olleen hauskaa.

Tarkempi tiedustelu tehtävien luonteesta antoi tuloksia siitä, että mitään sukupuoleen perustuvaa pedagogiikkaa ei tarvita, kuten Vanhatapio (2010) Lahelmaa (2004) lainatessaan totesi (Vanhatapio 2010, 54). Kuvataiteen sisältöjen ja tehtävien kehittäminen on toki tärkeää, kuten Vira ja Zwegberg (1996) olivat kuvataidekokeilussa tehneet, mutta silloin olisi hyvä pitää mukana sekä pojat että tytöt (Vira & Zwegberg 1996, 7-9).

Kokkolassa negatiivisia kokemuksia olivat eniten aiheuttaneet vaikeat aiheet, mikä on ymmärrettävää, mutta myöskin askartelutyypiset kollaasitehtävät olivat epämieluisen listalla. Mielenkiintoista oli myös se, että piirtäminen mainittiin niin monesti mielekkääksi kuvallisen ilmaisun tavaksi. Vanhatapio (2010) raportoi tutkimuksessaan myös, että piirtäminen on kuvataidekoulussa poikien suosituimpia tekemisen muotoja ja hän ymmärtääkin piirtämisen yhdeksi tavaksi ajatella. Hän kertoo, että kun pojat kuvaavat kokemuksiaan, näkyy heidän piirustuksistaan elinympäristön visuaalisen maailman kuvat ja mallit. (Vanhatapio 2010, 68).

7.1.2 Kuvataiteen jatkaminen sekä harrastaminen vapaa-ajalla

Ikävä kyllä kukaan pojista Kokkolan Länsipuiston yläkoulussa ei aikonut jatkaa kuvataidetta tulevilla luokilla. Kaksi haastateltavista olivat valinnaisaine valintoja tehdessään laittaneet sen varalle, mutta muut kertoivat valinnaisissa olleen mielenkiintoisempiakin vaihtoehtoja ja että kuvataide ei vain ollut kiinnostanut. Kysyin vielä olisivatko pojat mahdollisesti olleet kiinnostuneita jatkamaan kuvataidetta myöhemmin esimerkiksi ammattikoulussa tai lukiossa?

- *No riippuu mä en oikee ite tiä. (Jake.)*
- *Ehkä. (Pekka).*
- *Emmää tiä. Ei varmaan. (Dansku).*
- *Ei sitä vielä tiedä ainakaan. Saattaa sitä. (Santtu).*
- *No en oo vielä miettiny oikee. (Pete).*
- *En tiä. Emmää oo oikee mitää miettiny. (Wilho).*

Kaksi vastaajista piti myöhempää aineen parissa jatkamista etäisesti mahdollisena, muuten vastaaminen oli aika epävarmaa, eivätkä pojat olleet vielä miettineet kuvataidesuhdettaan, niin pitkälle tulevaisuuteen. Yksi vastaajista tiesi kuitenkin lähes varmuudella kertoa, ettei

varmaankaan jatka kuvataiteen opiskelua enää tuolloin. Tämä oli minunkin mielestäni turhan kauas tähtäävä kysymys ja se näkyikin poikien vastauksissa.

Kuvataiteen parissa jatkamattomuus Kokkolassa tuki teoriassa aiemmin mainittuja Opetushallituksen tutkimustuloksia, joiden mukaan oppilaiden osallistuminen kuvataideopetukseen kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla vähenee ja poikien osallistuminen vielä huomattavasti enemmän (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 118).

Halusin vielä tässä yhteydessä selvittää poikien suhdetta kuvataiteeseen hieman pidemmälle. Minua kiinnosti tietää oliko heillä tietoa mahdollisuuksista harrastaa kuvataidetta koulun tai kodin ulkopuolella, jos se alkaisi vielä myöhemmin kiinnostamaan, vai olivatko he mahdollisesti olleet tällaisessa toiminnassa mukana? Asian toinen kiinnostava puoli oli se, että oliko haastateltaville annettu kuvataidetunneilla tietoa mahdollisista kuvataiteen jatko-opinnoista tai harrastusmahdollisuuksista?

Kuvataide vapaa-ajalla, näkyi kokkolalaisten poikien vastauksissa seuraavanlaisesti. Puolet vastaajista harrasti kuvataidetta vapaa-ajallakin. Suosituimpina kuvallisen ilmaisun välineinä oli tuolloin valo- ja videokuvaaminen ja videoiden editointi. Toiset olivat nuorempina olleet Lasten ja nuorten kuvataidekoulussa, mutta myöhemmin ikävä kyllä lopettaneet.

- No oon mä ollu taidekoulussa, mutta sieltä mä kyllä lähin sitte. (Jake).

- Joo siis mä oon ollu tuommosessa kuviskoulussa joskus vähän aikaa sitte, mutta sitte mä lopetin sen. (Pekka).

- Joo mä oon muuten oikeestaan ollu kuviskoulussa joskus ennen, mutta sitten mä lopetin sen. (Wilho).

Haastateltavista Dansku ei harrastanut kuvataidetta vapaa-ajalla, Santtu ja Pete kertoivat, ettei tunneilla oltu mainittu kuvataidekouluja tai taideoppilaitoksia. Jake, Pekka ja Wilho mainitsivat siis olleensa Lasten ja nuorten kuvataidekoulussa aiemmin, mutta sitten lopettaneensa. Jake ei maininnut syytä lähdölleen. Pekka kertoi, ettei vain oikein jaksanut käydä siellä. Wilho puolestaan sanoi, että mieluummin piirtelee vapaammin omalla ajallaan. Häntä oli myös harmittanut kavereiden puute taidekoulussa.

Eli kolmella kuudesta oli tietoa ja kokemusta kuvataiteen harrastamisesta vapaa-ajalla. Jatkokoulutuspaikoista ei ilmeisesti oltu vielä tässä vaiheessa kuvataideopetusta mainittu.

Mikä on ymmärrettävää, sillä onhan heillä vasta seitsemäs luokka menossa. Toisaalta opetuksen ja tehtävien liittäminen myös oikeaan elämään, jatko-opintoihin ja taidealan kentälle olisi suotavaa. Varsinkin, kun kyseessä on peruskoulun viimeinen pakollinen kuvataiteen kurssi, mikä on monelle mahdollisesti viimeinen kosketus kuvataiteeseen, ennen kuin sen jatkosta joutuu itse päättämään.

Nuorten sosiokulttuurista taustaa Kokkolassa aiemmin kartoittaessani, nostinkin Lasten ja nuorten kuvataidekoulun esille, mahdollisena paikkana harrastaa kuvataidetta keskustan alueella (Kokkola.fi 2015). Ja, koska tein haastatteluni keskustan alueen yläkoulussa, löytyikin muutama poika, jotka kuvataidekoulua olivat käyneet. Osa pojista oli todennäköisesti ohjattu kuvataidekouluun vanhempien toimesta, sillä kuvataidekoulu aloitetaan yleensä joko samaan aikaan peruskoulun ensimmäisen luokan kanssa tai sitten toisen luokan alussa. Tämä tulos todistaisi siitä, että pojillekin kyllä suositellaan kuvataidetta vapaa-ajan harrastukseksi ja samalla antaa näyttöä sitä vastaan, että poikien maailman nähtäisiin lähinnä olevan fyysisten ryhmäpelien maailmassa (Vanhatapio 2010, 122).

Kolme haastateltavista kertoi harrastavansa kuvataidetta vapaa-ajalla, yksi joskus ja kaksi ei tehnyt vapaa-ajalla mitään kuvataiteeseen liittyvää. Kuvataidetta vapaa-ajalla harrastavat valokuvasivat jonkin verran ja yksi heistä kertoi kuvaavansa videokameralla ja myös editoivansa videoita. Kahden vastaajan mielestä kuvataideopetuksesta oli ollut hyötyä vapaa-ajallakin. Muut eivät olleet löytäneet kuvataiteesta hyötyä vapaa-ajalle.

Valo- ja videokuvausta harrastaneet pojat myös kertoivat, ettei kuvataiteessa oltu käsitelty näitä aiheita, eikä myöskään videoiden editointia. Valokuvausta monesti käsitelläänkin tarkemmin vain valinnaisilla kursseilla, mutta vaikutti siltä, että poikien opetus näytti olleen tähän asti kouluvuotta, vielä aika perinteistä, eikä valokuvausta oltu hyödynnetty edes kännykkäkameroiden avulla.

Puolelle Kokkolan pojista näytti kuvataide maistuvan vapaa-ajallakin ja vaikka näyttöä tuli siitäkin, että poikia ohjataan vanhempien toimesta kuvataideharrastuksen pariin kuvataidekouluihin, niin tuli myös aikaisemman teorian kanssa yhteen sopivaa näyttöä siitä, että he sen harrastuksen parista poistuvatkin (YLE 2012). Kaikki kuvataidekoulua käyneet, kun olivat sen jo tässä ikävaiheessa lopettaneet.

7.1.3 Kuvataide oppiaineena

Halusin saada haastateltavilta tietoa myös siitä, kokivatko he kuvataiteen hyödylliseksi vain lahjakkaille ja niille, jotka jo valmiiksi osaavat. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että kuvataide luultavasti on hyödyllisintä niille, jotka aikovat siitä itselleen ammattia. Loput pojista kokivat kuvataiteen hyödylliseksi juuri sen vuoksi, että se tarjoaa mahdollisuuden harjoittaa kuvallista ilmaisua. Se, että suurin osa Kokkolan haastateltavista koki kuvataiteen hyödylliseksi, siksi että se antaa mahdollisuuden harjoittaa kuvallista ilmaisua eikä pelkästään valmista lahjakkuutta, peilasi myös Kettusen (2007) pro gradu -tutkimuksen tuloksia siitä, että oppilaat kokevat harjoittelun kuvataiteessa olennaisemmaksi, kuin lahjakkuuden (Kettunen 2007, 51). Yksi haastateltavistani jopa mainitsi, että kuvataidetunneilla harjoittelu on kaikkein hyödyllisintä niille, keillä vähiten on taitoa ja mahdollisuutta sitä harjoittaa. Eli kuvataide antaa heillekin tilaisuuden oppia sellaista, mikä omin avuin voisi olla hankalaa.

Pojat olivat myös aikalailla yhtä mieltä siitä, että kaikki myös osaavat kuvataidetunneilla, kun kysyin tehtävien vaikeustasosta. Helpoksi aiheiksi kuvataidetunneilla mainittiin; huoneen tai ihmisen piirtäminen ja tavallinen piirtäminen. Vaikeaksi mainittiin; silmien, suun ja nenän piirtäminen, yksityiskohdat ja ison työn tekeminen, jossa pitäisi olla paljon kaikkea erilaista. Yksi vastaaja mainitsi, että vastaan ei ollut tullut mitään erityisen vaikeaa tai helppoa. Erään mielestä vaikeustasoa ei ollut, vaan että toiset ovat parempia ja toiset huonompia, mutta hän korosti vielä sitä, että kaikki kuitenkin osaavat.

Pojat kokivat kuvataiteen hyödylliseksi nimenomaan kuvallisen ilmaisun kehittämisen kannalta. Eli tässä mielessä kuvataide koetaan hyödylliseksi, mikä todistaisi toista, kuin *Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla* (2011) -julkaisussa kerrottiin, että kuvataidetta oppilaat pitävät kyllä kiinnostavana, mutta eivät hyödyllisenä (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 124).

Kokkolassa poikien käsitykset itsestä oppijana eivät olleet kovin negatiivisia. Pojat vastasivat kaikkien osaavan kuvataidetunneilla ja tunneilta löytyvän tasapuolisesti sekä helppoja että vaikeita tehtäviä. Tulokset kertovat siitä, että ainakin Kokkolassa poikien käsitykset itsestä oppijana ovat positiivisempia, kuin edellä mainitun Laitisen, Hilmolan ja Juntusen (2011) julkaisun pojilla (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 127).

Halusin myös kuulla poikien mielteitä **opettajastaan kuvataidetunneilla**, koska opettajalla on suuri vaikutus siihen, miten ko. aineen parissa viihdytään. Kaksi Kokkolan haastateltavista kuvaili opettajaansa kiltiksi, mutta hieman kireäksi. Neljä muuta kuvailivat opettajaansa mukavaksi ja aikalailta perusopettajaksi. Kysyin pojilta myös mikä tekee kuvataiteen opettajasta hyvän? Ja sain seuraavanlaisia vastauksia:

- *Se et se osaa auttaa tehtävissä. Jake.*
- *No emmä tiää. Mun mielestä tuo meidän opettaja on kuitenkin ihan hyvä kuviksen opettaja. Pekka.*
- *Semmonen et se on mukava, mut sitte ku on aihetta nii se suuttuu. Dansku.*
- *No jos sillä on ehkä huumorintajua tai jotain. Santtu.*
- *Antaa helppoja tehtäviä ja katotaan jotain videoita välillä. Ja sitte tehää vapaapiirtämistä. Pete.*
- *No... emmä tiää, semmonen niinku ihan sama missä, nii jos opettaja on semmonen auttavainen kannustava. Wilho.*

Opettajalla vaikutti Kokkolassa olevan lähinnä positiivinen vaikutus aineen opetukseen. Haastattelujen perusteella hänestä sai hieman tiukan, mutta kuitenkin reilun kuvan, eikä muita negatiivisia puolia tullut esille, kuin yllä mainittu kireys. Kysymystä ”Mikä tekee kuvataiteenopettajasta hyvän?”, olisi voinut vielä tarkentaa kysymällä, toteutuuko tämä piirre opettajassanne.

Kokkolan aineistosta ei noussut millään tavalla negatiivisesti se, että kuvataiteen opettajina oli naisia, vaikka Timo Kumpulainen julkaisussa *Opettajat Suomessa 2010* (2010) raportoikin perusopetuksen rehtoreiden ja päätoimisten opettajien olevan 73,0%:sti naisia (Timo Kumpulainen 2011, 38).

Muiden poikien viihtyvyydestä haastateltavien näkökulmasta esiintyi hajanaisia mielipiteitä. Haastattelemani pojat eivät olleet kaikki samalta luokalta ja tällaiset aiheet ovat muutenkin hankalia kartoittaa, koska henkilökohtaiset näkemykset vaikuttavat kokonaiskuvan muodostamiseen niin paljon. Tällaisissa tapauksissa viihtyvyyttä pystyisi varmaankin parhaiten mittaamaan menemällä tarkkailemaan tunteja ja haastatteleamalla jokaista tunnilla olijaa.

Haastatteluissani kuitenkin kolme haastateltavista arvioi muidenkin viihtyvän

kuvataiteentunneilla ihan hyvin. Kaksi muuta olivat aiheesta epävarmempia, mutta totesivat, että kaikki loppujen lopuksi aina osallistuvat tunneilla ja tekevät tehtävät. Yksi pojista puolestaan kertoi, että kuvataide ei tainnut olla hänen kavereidensa lempi-aineita.

Kaikki pojat olivat yhtä mieltä siitä, että kavereiden seura kuvataidetunneilla on tärkeää. Jatkona tähän tiedustelin myös, että tuleeko mahdollisesti lähdettyä mukaan, jos kavereilla on huono päivä ja heitä laiskottaa? Ensimmäinen haastateltava vastasi, että kavereilta saa ennemminkin tukea ja kannustusta työn jatkamiseen. Myöhemmin myös kaksi muuta haastateltavaa totesi, että kavereilta saa neuvoja ja tukea. Neljäs vastasi, etteivät kavereiden mahdolliset negatiiviset mielipiteet vaikuttaneet. Viideskin oli sitä mieltä, että omien mielipiteiden ja tuntemusten pohjalta sai töitä tehdä. Vain yksi haastateltavista sanoi, ettei häneenkään ole muiden mielipiteet vaikuttaneet, mutta tylsää tunneilla kuitenkin joskus tulee.

Tämä osio haastatteluista tarjosi lisää tukea sille, että poikien asenteet Kokkolassa kuvataidetta kohtaan olivat hyvät, eivätkä suinkaan negatiiviset (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 127). Tukea tuli myös Vanhatapion tuloksille kaverisosiaalisuuden merkityksestä ja että kaverin seura myös peruskoulun kuvataidetunneilla on hyvin tärkeää (Vanhatapio 2010, 146).

Kuvataide kokemuksia alakoulussa, koskeva kysymyskokonaisuuteni koski viihtyvyyttä alakoulun kuvataidetunneilla, koska halusin tietää tapahtuuko kuvataiteen parissa viihtyvyyden kannalta jonkinlaista jatkumoa alakoulun ja yläkoulun välillä. Kaksi haastateltavista mainitsi pitäneensä kuvataiteesta alakoulussakin ja toinen heistä sanoi pitäneensä kuvataiteesta silloin jopa enemmän, kuin nykyään. Kolme heistä vastasi kuvataiteen olleen sellaista mukiin menevää. Yksi kertoi, ettei hän tuolloin ollut kuvataiteesta kovin pitänyt. Erityisesti kahdella pojalla olivat jääneet mieleen leikkaa/liimaa -tehtävät negatiivisena kokemuksena.

- No joo, emmä hirveenä tykänny siitä, et siellä yleensä liimattii paljo kaikkii paperilappusia. Nii ei ollu kovin hienoo. Tai se on sillee kivaa, et jos pitää tehdä joku talo pahvista, mut jos teää joku joulukortti, nii eih. Jake.

- Siellä oli paljon saksilla leikkaamista. Se oli aika ärsyttävää. Dansku.

Kuvataiteesta pitäminen alakoulussa jakautui tasaisesti puolesta- ja vastaanäänien kanssa. Aiemmista positiivisista tuloksista päätellen kuvataideopetus yläkoulussa tarjosi suuremmalle

osalle pojista mielekkäämpää tekemistä, kuin alakoulussa tapahtunut taidekasvatus.

Laitinen ja Hilmola (2011) kertovat Eflandia (1976) ja Räsästä (2008) lainaten erityisesti alakoulun kuvataideopetuksessa esiintyvän usein ns. Koulutaidetta. Se on taiteenlaji, jossa kuvien aiheet tulevat aikuisilta ja ovat heidän mielestään lasten maailmaan liittyviä, sovinnaisia, huolella väritettyjä tai esimerkiksi lapsenomaisen “ekspressiivisesti” maalattuja. Tehtävät saattavat toistua melko samoina koululaissukupolvesta toiseen (Syksyn lehdet! Pääsiäisnarsisseja ja tipuja!). Koulutaiteen työt eivät ehkä säväytä omaperäisyydellään, mutta vaikka vanhempain illassa, ne voi turvallisesti nostaa esille. (Laitinen ja Hilmola 2011, 137).

7.1.4 Kuvataiteen hyödyt nyt ja tulevaisuudessa

Tämä viimeinen kysymyskokonaisuus käsitteli sitä, että kokevatko pojat kuvataiteen hyödyllisenä nyt ja tulevaisuudessa, ja miten heidän kokemuksensa vaikuttaa aineen parissa viihtymiseen ja sen parissa jatkamiseen? Yksi haastateltavista oli kokenut kuluneen vuoden kuvataideopetuksen itselleen hyödyllisenä. Kolme haastateltavista olivat kokeneet opetuksen hyödyt melko neutraalisti ja kaksi heistä ei ollut nähnyt siinä hyötyä. Pojat olivat myös hyvin epätietoisia siitä tarvitsevatko he kuvataiteessa opittuja taitoja tulevaisuudessa mihinkään ja kaksi heistä oli suoraan sitä mieltä, etteivät tarvitse. Kolme heistä vastasivat, että kuvallisten taitojen tarpeellisuus riippuu tulevasta ammatinvalinnasta.

Näiden vastausten perusteella pojat eivät Kokkolassa kokeneet kuvataidetta hyödylliseksi aineeksi tulevaisuuden kannalta, vaikka aiemmin tosin näkivät sen hyödyllisenä kuvallisten taitojen kehittäjänä. Tämä tulos tukee Laitisen, Hilmolan ja Juntusen (2011) julkaisun tuloksia (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 124).

Tiedustelinkin seuraavaksi oliko poikien mielestä kuvataiteella mahdollista saada itselleen ammatti? Ensimmäinen haastateltava oli sitä mieltä, että pitäisi olla todella hyvä tai, että sen eteen pitäisi tehdä paljon töitä.

- No pitäis olla aika hyvä, että sais. Tai pitäis aika usein tehdä (tai harrastaa) sitä. Jake.

Toinen vastaajista oli sitä mieltä, että olisi todella mukavaa, piirtää esimerkiksi sarjakuvia ja saada siitä rahaa. Yksi ei ollut asiaa sen kummemmin vielä miettinyt, vaikka valokuvaamista

vapaa-ajalla välillä harrastikin. Kaksi arveli, että ammatin saaminen olisi mahdollista. Toinen heistä luetteli esimerkkejä sarjakuvan tekemisestä animointiin. Hän oli myös haaveillut, että voisi kokeilla ammatin saantia vapaa-ajan harrasteena olleesta editoinnista. Yksi haastateltavista tiesi jo tässä vaiheessa sanoa, että häntä ei kiinnostanut taiteelliselle alalle ryhtyminen.

Jatkoksi edelliselle kysymykselle tiedustelin pojilta vielä hieman tarkemmin, että oliko heillä ollut jotain kuvataiteeseen liittyvää mahdollista tulevaisuuden ammattia mielessä? Tässä kohdin ilmeni hieman ristiriitoja aiempiin vastauksiin verrattuna. Vaikka jotkut pojat olivatkin hieman epävarmasti arvuutelleet kuvataiteen hyödyllisyyttä tulevaisuudessa, mainitsivat he kuitenkin esimerkkejä omista kuvataiteellisista toiveistaan ja vapaa-ajan harrastuksistaan.

Haastateltavista Jake esimerkiksi oli ollut hieman epävarmempi, kun olin kysynyt kuvataiteen hyödyllisyydestä tulevaisuudessa, mutta hän kertoi kuitenkin harrastavansa vapaa-ajalla editointia ja aikovansa siitä itselleen ammatia. Toinenkin haastateltava kertoi hieman pohtineensa asiaa. Hänkin oli aiemmin kertonut vapaa-ajalla harrastavansa videokuvaamista ja -editointia. Yksi mainitsi, että joitakin kuvataidejuttuja olisi mukava kyllä rahastakin tehdä. Yksi haastateltavista tiesi, ettei aio suunnata kuvataiteelliselle alalle. Loput kaksi haastateltavaa, eivät olleet ammatia kuvataidealalla miettineet.

Lopuksi halusin kuulla vielä poikien mielipiteen siitä, että olisiko hyödyllistä jos tunneilla kerrottaisiin mitä tehtävien avulla pyritään oppimaan? Itselläni kuvataiteen oppitunneista yläkoulussa oli jäänyt sellainen mielikuva, että annettiin vain aihe ja se tehtiin. Ellei kyseessä ollut esimerkiksi perspektiivitehtävä, mistä tavoitteen näki selvästi. Pojat arvioivat aika yksimielisesti, että tällainen informointi tehtävien tavoitteista olisi hyödyllistä. Viisi heistä sanoi, että tavoitteista tehtävien taustalla ei oltu kerrottu kovin tarkasti.

Se on aika epäselkeää, et ei oikee tiää mikä niitte tarkoitus on. Muutaku oppia piirtämään, mut ei oikee muuta.(Jake).

Yksi haastateltavista mainitsi, että opettaja kuitenkin osaa kertoa mitä tehtävistä hyötyy, koska monet hänen luokkatovereistaan sitä tunneilla kyselevät.

- Tai niinku kyllä monet mun mielestä kysyy semmosta, että miks pitää niinku... semmosta, että mitä tästä hyötyy. (Wilho).

Se, että ainoastaan yksi Kokkolan haastateltavista oli kokenut kuvataiteen hyödylliseksi tulevaisuudessa, tuki Opetushallituksen julkaisun *Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla* (2011) tuloksia. Eli oppilaat kylläkin pitävät kuvataidetta kiinnostavana, mutta eivät hyödyllisenä ja että kuvataiteen merkitys pojille on vähäisempi, kuin tytöille (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 124, 127).

7.2 Rovaniemellä

7.2.1 Tuntiviihtyvyys

Rovaniemellä pidettiin kuvataiteesta. Sikäläisen yläkoulun haastateltavista Jape tykkäsi, Sampan mielestä ihan kivaa, Jepen mielestä ihan hauskaa, Jaakon mielestä myös ihan hauskaa, Valtsun mielestä myös kivaa, kun saa itse tehdä ja päättää työstä, Kalle myös ihan mielellään teki kaikkia kuviksen töitä. Positiivisiksi pojat olivat kokeneet seuraavat asiat:

- *Hauskinta varmaan. No ohan siellä, ku siellä saa piirtää ja näin. (Jape).*
- *Noo hmm. No mie tykkään varsinki grafiittikynillä tehä tai sitte niinku piirtää oman mielikuvituksen mukaan. (Samppa).*
- *No eniten mie piän niistä, et saa ite päättää aiheen. (Jeppe).*
- *Mä tykkään lyijykynää käyttää. (Jaakko).*
- *Joo on se kivvaa, ko tota saa niinku tehä sillee ite, saa sillee ite päättää vaikka minkälaisen tekee. (Valtsu).*
- *No on se ihan semmosta, että ihan mielellään tekkee kaikkia näitä töitä ja tälle. No tämmöset rakennelmat on hauskinta. (Kalle)*

Positiivinen mielipide osui yhteen *Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla* (2011) -julkaisun kanssa siinä, että oppilaat pitävät kuvataidetta mielenkiintoisena. (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 124). Negatiivisista puolista kuvataiteen parissa pojat vastasivat seuraavaa, kysyttäessä ”*Mikä on kuviksessa tylsintä*”:

- *Tylsintä, ei siellä varmaan oo niin kovin tylsää. (Jape).*
- *No ei nyt tuu just näin äkkiseltään mieleen mikä ois ollu semmosta tylsempää.*

(Samppa).

- No semmoset niinku vähä vaikeat aiheet, mie en tykkää niistä. En nyt ihan varma oo mikä tarkemmin vois olla. Tai sitte pitää matkia jotain toista tai jotain tällaista. (Jeppe).

- Emmä tiä varmaan askartelu. (Jaakko)

- Ei oikeestaan (ole epämukavia asioita), et se on aina semmosta ihan sairaan mukavaa.

(Valtsu)

- No maalaustehtävät kuviksessa on vähä semmosia, että ne menee vähä, niillä ei saa nii tarkkaa jälkee nii se menee vähä pielee aina niin. (Kalle).

Vastauksissa yllätti se, että kaksi haastateltavista ei ollut löytänyt oppiaineesta mitään kovin tylsää tai epämukavaa. Kritiikki kohdistui kolmen haastateltavan kohdalla lähinnä yksittäisiin tekniikoihin tai tehtäväaiheisiin. Tämä tulos on jyrkässä ristiriidassa *Taito- ja taideaineiden oppimistulokset* (2011) julkaisun kanssa, jonka tulosten mukaan pojat pitivät kuvataidetta jokseenkin ikävyyttävänä ja epäkiinnostavana oppiaineena. (Laitinen ja Hilmola 2011, 131).

Kyseisen julkaisun tekijöiden mielestäkään heidän aineisto-otantansa ei ollut tarpeeksi suuri yleistysten tekemiseen. Oma aineistoni on kahden vastaajan verran pienempi, kuin Laitisella ja Hilmolalla (2011), joten yleistyksiä en itsekään voi tehdä. Lisäksi Laitisen ja Hilmolan (2011) sekä oman tutkimukseni aineistot on kerätty maantieteellisistä vastakohtista. Laitisen ja Hilmolan (2011) aineisto kerättiin etelä-suomalaisesta kaupunkikoulusta ja itä-suomalaisesta maalaiskoulusta, kun omani taas länsi-suomalaisesta kaupunkikoulusta ja pohjois-suomalaisesta kaupunkikoulusta. Omani sekä Laitisen ja Hilmolan (2011) tutkimukset kummatkin, kuitenkin omalta osaltaan ja yhdessä tarjoavat tärkeää tietoa kuvataidekokemuksista poikien keskuudessa, jos tulokset poikkeavat joiltakin osin näinkin paljon.

Luokkahenki Rovaniemellä koettiin todella positiivisesti, sillä hyväksi se koettiin neljän vastaajan mielestä ja kahden mielestä erityisen hyväksi ja kaikki Rovaniemen pojat viihtyivät kuvataidetunneilla.

- Tosi hyvä (luokkahenki) ja aika äänekäs yleensä. Ja tota ihan mukava, et kaikki aina yleensä auttaa toisiaan ja näytetään aina toisten piirroksia ja näin. (Valtsu).

Kaikki myös kertoivat, että tunneilla pystyi kavereiden kanssa juttelemaan. Kavereilta saatiin myös apua työskentelyyn ja töiden äärellä käytiin keskustelua ja mielipiteiden vaihtoa. Eli

seuraa toisista pojista löytyi hyvin positiivisella tavalla (Vanhatapio 2010, 146). Laitinen ja Hilmola (2011) raportoivat myös selvityksessään, että sekä pojat että tytöt olivat kokeneet kuvataideoppitunneilla olleen hyvä ilmapiiri (Laitinen ja Hilmola 2011, 131). Tämän jälkeen tiedustelin, että esiintyykö tunneilla häiriöitä esimerkiksi melua? Melua mainittiin olevan aina välillä, mutta sen ei koettu haittaavan työskentelyä ja monesti laantuu työskentelyn alkaessa. Muita häiriötilanteita luokkatyöskentelyssä vaikutti olevan hyvin vähän.

- No joskus siellä on vähän melua ja joskus ei. Itse mie kyllä pystyn oleen melussa, että ei estä minun työskentelyä. (Jeppe).

Muita aineita, joissa Rovaniemen pojat viihtyivät olivat liikunta, englanti, matikka, kemia, fysiikka, historia, muut kielet, musiikki, tekniset aineet, äidinkieli ja maantieto. Fysiikan, kemian ja matematiikan suosio yllätti minut, sillä fysiikka ja kemia mainittiin kolmen ja matematiikka neljän eri vastaajan toimesta miellyttäväiksi aineiksi kuvataiteen lisäksi. Kemian suosiota nostivat haastateltujen mukaan erityisesti tunneilla tehtävät käytännön kokeet. Kuvataide vaikutti kuitenkin olevan samalla lähtöviivalla poikien muidenkin lempiaineiden kanssa.

Laitinen ja Hilmola (2011) ovat todenneet, että yhteiskunnassa vallitsee myös monia sukupuolittuneita ja luonnollisina pidettyjä käytäntöjä esimerkiksi ammatinvalinnoissa, jotka ohjaavat poikia muun muassa teknisten ja luonnontieteellisten asioiden pariin (Laitinen ja Hilmola 2011, 136). Tämä kävi ilmi Rovaniemellä poikien muista ainemielityksistä, tosin mukana olivat myös lähes kaikki muutkin opetettavat aineet.

Poikien mietteet tehtävistä, oli myös yksi kysymyskonaisuuksistani, sillä halusin tietää yksityiskohtaisemmin siitä, mitä mieltä pojat olivat kuvataidetuntien tehtävistä, sillä tehtävien aiheilla on suora yhteys viihtyvyyteen aineen parissa. Samalla pyysin heitä mainitsemaan kuluneelta vuodelta heitä itseään eniten miellyttäneen tehtävän. Pojat antoivat seuraavanlaisia vastauksia:

- Noo, no on ne aika... ei oo mitenkään kovin vaikeita on ne ihan semmosia hyviä. Oiskohan ollu tää, aluksi sai piirtää niinku jottain, vaikka mitä tekkee kesällä ja näin. Nii se oli ihan hyvä. (Jape).

- Noo, noh noh. Onhan ne ihan hyviä joo. Noo ehkä semmonen, ku.. no on pitäny niinku rakentaa semmonen kakspuolinen työ. (Samppa).

- *Varmaan ne ulkotyöt. No se oli hauska se mitä me kasattiin lehdistä. Nii, se on hauskaa, mie tykkään. (Jeppe).*
- *Oiskohan semmonen, missä saa ite käyttää mielikuvista ja piirtää itte. (Jaakko).*
- *No emmä tiää, joskus ne on ihan mukavia ja joskus ne on ärsyttäviä, jos niitä on paljon. Ööö, varmaan joku semmonen että saa ottaa jostain kuvan ja piirtää sen. (Valtsu).*
- *No ne on ihan semmosia helppoja, niinku jos vertaa ala-asteelta, nii jatkuu siitä niinku nämä hommat. No se ryhmätyö missä piti tehdä semmonen kolmi-ulotteinen, joku semmonen kylä tai niinku tämmönen. (Kalle).*

Kaikki olivat löytäneet kuluneen vuoden kuvataidetehtävistä itselleen mieluisia aiheita, tosin arviot olivat hieman varovaisen positiivisia ja negatiivisiakin kokemuksia löytyi liian suurten tehtävämäärien vuoksi. Kaikki pojat näyttivät nauttineen hyvin erilaisista tehtävistä, mikä kertoo kyseessä olevan Rovaniemeläis yläkoulun monipuolisesta opetuksesta. Tulos kertoo samaa kieltä, kuin mitä Vanhatapio (2010) on Lahelmaa (2004) lainatessaan todennut, että opetuksessa ei tarvita sukupuoleen perustuvaa pedagogiikkaa (Vanhatapio 2010, 54).

Lisäksi tulokset Rovaniemeltä tehtävien suhteen eivät olleet niin negatiivisia, mitä Laitinen ja Hilmola (2011) raportoivat julkaisussaan. Heidän aineistonsa, kun oli osoittanut, että kuvataidetuntien sisällöt eivät olleet poikien mielestä kovin kiinnostavia (Laitinen ja Hilmola 2011, 131).

Jatkoksi kysyin poikien mielteitä hyvästä ja huonosta tehtävästä. Vastauksista nousi esille hyvin erilaisia mieltymyksiä ja heijastuksia niistä töistä, joista kuluneena vuonna oli jo nautittu. Yksi mainitsi hyväksi tehtäväksi valokuvan kautta piirtämisen. Toinen olemassa olevan aiheen työstämisen tai rakentamisen ryhmän kanssa ja työn esittely. Kolmas kertoi nauttivansa tehtävistä, jotka eivät ole niin tarkkasääntöisiä ja joita saa itse ideoida ja muokata. Neljäs piti tärkeänä, että saisi käyttää omaa mielikuvitustaan töissään. Viides heistä tykkäsi siitä, jos tehtävän tai aiheen sai keksiä itse. Kuudes piti parhaana ryhmätehtäviä, koska niissä tulee esille yhteinen taito tehdä ja rakentaa. Vastausten perusteella poikia Rovaniemellä miellyttivät eniten mimeettinen työskentely, ryhmässä tekeminen ja oman ideoinnin ja mielikuvituksen käyttäminen.

Huonojakin tehtäviä pojat tiesivät nimetä. Negatiivisiksi koettiin esimerkiksi tehtävät, joissa pitää yllättäen itse keksiä jokin aihe tyhjältä, ilman aiheen pohjustusta. Yksin

työskentelemisestä ei myöskään pidetty. Tarkoin määritellyt tehtävät saivat myös risuja. Leikkaa ja liimaa -tyyliset tehtävät mainittiin nekin negatiivisten joukkoon. Tarkka luonnon jäljittely luettiin epämiellyttävien ryhmään. Maalaustehtävätkin ja erityisesti vesivärimaalaus joutuivat negatiivisten listalle.

Hyvän tehtävän lisäksi kysyin vielä, minkälaisia tehtäviä pojat kaikkein mieluiten tekisivät. Odotetusti sain vastaukseksi samoja aiheita, kuin hyvä-tehtävä kohdassa. Kysymyksen tarkoituksena olikin vielä selvittää, oliko pojilla vielä syvempiä toiveita kuvataidetta kohtaan, mitä he aiemmin antoivat ymmärtää.

7.2.2 Kuvataiteen jatkaminen sekä harrastaminen vapaa-ajalla

Kolme haastateltavaa olivat olleet halukkaita jatkamaan kuvataidetta valinnais-aineena, mutta ilmeisesti suuren hakijamäärän vuoksi he eivät olleet mahtuneet mukaan. Kaksi pojista oli valinnut toisia aineita, mutta yksi haastateltavista oli päässyt lyhyen kuvataiteen valinnaisaineeseen. Halukkaiden kuvataiteen jatkajien luku oli varsin positiivinen, mutta ikävä kyllä kaikki halukkaat eivät olleet päässeet jatkamaan kuvataidetta. Eli Rovaniemellä jatkamattomuus ei ollut halukkuudesta kiinni, mutta silti se tosia-asia, että vain yksi poika jatkoi tai pääsi jatkamaan, heijasteli niitä tuloksia, joiden mukaan kuvataiteen muuttuessa valinnaiseksi romahtavat poikien osallistumisluvut jyrkästi (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 118).

Tiedustelin myös, että oliko pojilla aikeita mahdollisesti jatkaa kuvataidetta myöhemmin esimerkiksi lukiossa, ammattikoulussa tai jopa korkeakoulussa? Kysymys oli kauas kantoinen, mutta halusin tietää aikovatko pojat jättää kuvataiteen yläkoulun kokemuksiin. Yksi arvioi saattavansa jatkaa. Toinen totesi, että se jää nähtäväksi. Kolmas oli epätietoisempi ja vastasi ehkä. Neljäs vastasi ettei vielä tiedä. Viides ilmoitti ettei aio jatkaa. Kuudes haastateltavista oli myöskin epävarma tulevasta jatkosta.

Edelliseen kysymykseen liittyen oli paikallaan kysyä, oliko kuvataidetunneilla puhuttu kuvataidekouluista tai mahdollisesta muista ammatillisista kuvataideopetusta tarjoavista oppilaitoksista. Kolme vastasi, että ei ole kuullut sellaisista puhuttavan. Kaksi arvioi, että ehkä on mainittu ja yksi kertoi, että niistä on kyllä puhuttu, mutta häntä ne eivät kiinnostaneet.

Olin vielä tässä yhteydessä kiinnostunut kuulemaan, että tiesivätkö pojat missä kuvataidetta voisi **vapaa-ajalla** harrastaa. Yksi vastasi nauttivansa omassa rauhassa piirtämisestä luultavasti kotona. Kolme muuta mainitsi myös kodin ja yhdelle heistä oli kotona jopa ehdotettu, että hän liittyisi kuvataidekerho Peukkuun, joka toimii Rovaniemellä. Yksi heistä mainitsi tietävänsä missä lasten ja nuorten kuvataidekoulu sijaitsee ja yksi jo aiemmin mainitsikin, että kuvataidekouluista on ollut puhuttu, mutta hän ei ollut niistä kiinnostunut.

Eli Rovaniemellä kuvataiteen parissa viihdyttiin aikalailla koti-oloissa. Kukaan pojista ei harrastanut tai ollut harrastanut kuvataidetta vapaa-ajalla edellä mainitussa Rovaniemen kuvataidekoulussa, vaikka pari heistä kuitenkin tiesi koulusta ja kuten edellä mainittua oli muistakin harrastuspaikoista ollut puhetta yhden haastateltavan kohdalla (Rovaniemi.fi 2015).

Tiedustelin myös harrastavatko pojat kuvataidetta vapaa-ajalla ja onko kuvataiteesta hyötyä tähän vapaa-ajan toimintaan?

- Joo kyllä mie joskus piirtelen. En ihan aina, mutta joskus. (Jape).

- Niin, vapaa-ajalla piirtelen. (Samppa).

- Emmie nyt oo piirtäny, mut oommie joskus piirtäny. (Jeppe).

- Piirrän mallista. (Jaakko).

- Emmää harrasta. (Valtsu).

- No välillä tulee semmonen, että niinku teen jotakin piirrän tai sitte rakennan. (Kalle).

Eli neljä poikaa kertoi piirtävänsä tai rakentelevansa vapaa-ajalla. Yksi muisteli kyllä aiemmin myös piirtäneensä, mutta ei ollut sitä viime aikoina harrastanut. Yksi heistä ei myöskään tällä hetkellä harrastanut mitään kuvataiteellista vapaa-ajalla. Neljä pojista arvioi koulussa opetetusta kuvataiteesta olevan enemmän tai vähemmän hyötyä myös vapaa-ajalla. Kaksi vastaajista koki ettei ollut saanut kuvataideopetuksesta hyötyä vapaa-ajan harrastuksiin.

Kuvataiteen hyödylliseksi kokeminen osoittautui Rovaniemellä, kuitenkin hieman positiivisemmin koetuksi asiaksi, kuin Laitisen ja Hilmolan (2011) selvityksessä, jossa pojat eivät kokeneet käyttävänsä kuvataiteessa opittuja asioita vapaa-ajallaan (Laitinen ja Hilmola 2011, 132).

7.2.3 Kuvataide oppiaineena

Pitkin omaa opiskelu-uraani alakoulusta yliopistoon olen ajoittain törmännyt käsityksiin, että kuvataiteessa arvostetaan jo valmiina olevaa kyvykkyyttä ja että käsitys omasta osaamisesta muodostuu pysyväksi jo hyvin varhaisessa vaiheessa, eikä mahdollisuutta kehittymiseen nähdä. Tai vaikka uskottaisiinkin mahdollisuuteen kehittyä, niin ei tällä harjoittelulla kuitenkaan nähdä olevan hyötyä, koska rima oikeaan taiteilijuuteen on jossakin hyvin korkealla. Tästä syystä kysyinkin pojilta onko kuvataide heidän mielestään hyödyllistä vain niille, jotka jo valmiiksi osaavat?

- No ei se oo, ku kyllähän siinä sitte oppii mitä tekkee. (Jape).

- No onhan se muillekki hyödyllistä, kato ku ne voi siinä silti opetella piirtämään, vaikka joka ei oikeen hyvin osaa piirtää itte, mut sitä voi harjotella kuviksessa. (Samppa).

- No eniten varmaan niille on hyödyllistä, kyllähän ne varmaan hauskoja itekki oppia. (Jeppe).

- On se hyödyllistä niillekin, jotka haluaa oppia piirtämään tai sitte se on vaan mukavaa ajanvietettä. (Jaakko).

- Ei oo, ko niin kuviksessa aina oppii kaikkea uutta ja niin niin siinä vaan kehittyä ja kehittyä. (Valtsu).

- No ei se periaatteessa, ku sitä voi opetella ja sitte itekki. (Kalle).

Pojat olivat siis aiheen suhteen hyvin positiivisella mielellä liikkeellä. Viisi heistä näki kuvataiteen yleishyödyllisenä kaikille ja yksi heistä arveli, että kuvataiteesta loppupeleissä on ehkä eniten hyötyä jo valmiiksi taidokkaille, mutta näki sen hyödylliseksi tai hauskaksi myös muillekin. Poikien vastaukset kuvataiteen yleishyödyllisyydestä kaikille, eikä pelkästään lahjakkaille oli samoilla linjoilla Kettusen (2007) pro gradu -tutkimuksen tulosten kanssa. Suurin osa hänen haastateltavistaan olivat myös kokeneet harjoittelun tärkeämmäksi lahjakkuutta, kuvallista ilmaisua kehittäessä. (Kettunen 2007, 51). Tulos oli tosin hieman ristiriidassa edellisen kysymyskokonaisuuden kanssa, jossa tiedustelin sitä oliko poikien mielestä kuvataiteessa opituista taidoista hyötyä vapaa-ajalla. Näyttäisi kuitenkin siltä, että vaikka osa ei ollut löytänyt hyötyä vapaa-ajanharrastuksiin, niin nähtiin kuvataiteen opiskelu kuitenkin enemmän yleishyödylliseksi. Vastauksista päätellen kuvataiteen hyödylliseksi kokeminen olisi ainakin tältä osin Rovaniemen suunnalla paremmissa kantimissa, kuin mitä Laitinen, Hilmola ja Juntunen (2011) olivat omassa raportissaan saaneet selville (Laitinen,

Hilmola ja Juntunen 2011, 124).

Aineen parissa viihtyvyyteen liittyy myös olennaisesti se, että kuinka vaikeaksi aine koetaan. Tässä yhteydessä olinkin kiinnostunut kuulemaan minkälaiseksi pojat kokivat kuvataiteen vaikeustason ja osaavatko he kaikki tehdä annetut tehtävät? Viisi pojista vastasi, että vaikeustaso on aika vaihteleva ja riippuvainen tehtävästä. Yksi ei ollut kokenut tehtäviä ollenkaan vaikeiksi. Pojat olivat myös yksissä tuumin sitä mieltä, että kaikki osaavat tehtävät aina suorittaa, vaikeustasosta huolimatta.

Eli Rovaniemellä tehtävien vaikeustaso ei herättänyt kovin negatiivisia tunteita, eikä kukaan maininnut ettei pitäisi kuvataiteesta vaikeiden tehtävien vuoksi. Vaikka osasta teoria-aineistoani nousi esille se, että pojat pitävät kuvataiteessa itseään vähemmän kyvykkäinä, kuin tytöt, ei asia näyttänyt olevan näin Rovaniemellä (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 127). Pojilla vaikutti pikemmin olevan suhteellisen hyvä luotto sekä omaan että muiden kykyihin.

Opettajalla on myös suuri rooli aineen parissa viihtyvyyteen, joten näin tärkeäksi myös selvittää poikien mielteitä opettajastaan. Rovaniemellä kaikilla pojilla oli positiivinen mielipide kuvataiteen opettajastaan. Kiitosta tuli myös rauhallisuudesta ja ammattitaitoisuudesta.

*- On se ihan hauska, mukava, ku se tietää siitä kuviksesta, nii osaa hyvin opettaa sitte.
(Jaakko).*

Yllätyin hieman siitä, että myös Rovaniemellä kuten Kokkolassakin olivat pojat kiinnittäneet huomiota siihen, että minkä verran opettaja ääntään korottaa. Poikien sanojen mukaan huutaa. Tämä huutaminen liittyi kylläkin aina kurinpidollisiin menetelmiin, että opettaja on korottanut ääntään silloin, kun melutaso on luokassa noussut.

Tiedustelin myös minkälainen heidän opettajansa oli verrattuna muihin koulun opettajiin. Häntä kuvailtiin samanlaiseksi muiden opettajien kanssa, mukavaksi, hyväksi ja rauhalliseksi. Pojat myös näkivät, että opettaja on persoonana myös hieman sidottu omaan aineeseensa, mikä voi vaikuttaa siihen miten oppilaat häneen suhtautuvat. Eli jos aine on epämieluisa saattaa sen opettajakin tuntua ikävältä persoonalta.

Aihetta jatkaen kysyin pojilta myös sitä, mikä tekee heidän mielestään kuvataiteen opettajasta hyvän.

- *No jos saa, ettei aina tarvi tehdä niitä, mitä se antaa tehtäviä, joskus saa keksiä itteki niitä mitä haluaa piirrellä. (Jape).*

- *No ei se tietysti liian lepsu saa olla, mutta sillee ei kuiteskaa liian paljo huutaakaa ja sitte no siinäpä ne oli ja sitte osaa piirtää tietysti. (Samppa).*

- *Ööö, emmä oo ihan varma. (Jeppe).*

- *Varmaa vähä kumpaakin, että kehtaa kuitenkin huuta meille, vaikka jos on liika melua ja näin ettei siitä tuu kauheen semmosta sekasortoa ja sitte kuitenkin pitää olla ihan kivakin, ettei aina ala huutaa jostakin pikkusesta ja näin. (Valtsu).*

- *No se noku se näyttää näitä eri asioita niinku tunnin alussa, että minkälaisia niistä vois tulla, tai näitä esimerkkejä ja neuvoa. (Kalle).*

Pojat kuvailivat hyväksi kuvataiteen opettajan ominaisuuksiksi kurinpitotaidon, rentouden, ystävällisyyden ja ammattitaidon, että opettaja osaa myös itse tehdä ne asiat, joita hän vaatii oppilailta.

Kuten ei Kokkolassakaan, ei myöskään Rovaniemellä noussut millään tavoin esille se, että naisopettaja olisi ollut negatiivinen asia, vaikka peruskoulun opettajien ja rehtorien naisvaltaisuus herättääkin pohtimaan peruskoulun sukupuolittuneisuutta (Kumpulainen 2011, 38).

Halusin myös kuulla pojilta **muiden poikien viihtyvyydestä kuvataidetuoneilla** ja vaikuttaako heidän käyttämisensä haastateltavieni viihtyvyyteen. Kaveriporukka, kun saattaa asettaa opiskelulle erilaisia ulkoisia odotuksia. Omalta yläkouluajaltani muistan, että koulumenestykseen suhtauduttiin välillä kielteisesti. Myös Laitinen ja Hilmola (2011) mainitsevat selvityksessään, että poikien tavoitellessa valta-asemassa olevan maskuliinisuuden ihanteita, ei koulussa menestyminen ole pojille tärkeää. Huonosta koulumenestyksestä saattaa muodostua jopa ansio. (Laitinen ja Hilmola 2011, 135). Ulkoiset vaikutukset saattavat olla puolestaan myös positiivisia, jos luokassa vallitsee yhtäläinen innostus tai kiinnostus kuvan tekemistä kohtaan. Rovaniemellä pojat kertoivat muiden viihtyvyydestä seuraavaa:

- *Kyllä jotkut piirtää ja jotkut, kyllä ne tekkee, mutta vähä puhuu aika paljon sitte jokku samalla. (Jape).*
- *Se on vähän vaihtelevaa. Jokku tykkää, jokku ei. (Samppa).*
- *No emmie oo ihan varma, en oo kyselly. (Jeppe).*
- *Ei kaikki siitä tykkää. Ku jokku ei välttämättä niitten omasta mielestä osaa ja sitte tulee semmonen, et tää työ ei oo hieno. (Jaakko).*
- *Emmä sillee oo kattonu niitä muita, mutta varmaan ne ihan hyvin on pärjänny. (Valtsu).*
- *No ei no ainakaa mitää valittanu. Että ihan hyvin. (Kalle).*

Poikien kertoman perusteella muiden viihtyvyys tunneilla on aika vaihtelevaa. Toiset olivat hieman tarkemmin seuranneet tovereitaan tunneilla ja toiset taas olivat keskittyneet enemmänkin omaan työskentelyynsä, eivätkä olleet tarkkailleet muita. Jaakon kertoman mukaan muissa aiheutti turhautumista tunneilla eniten se, että jos he eivät omasta mielestään olleet tarpeeksi hyviä, eivätkä saaneet toistään halutun laisia.

Kuten jo aiemmin teoriassa mainitsin, on Tuula Vanhatapio (2010) teoksessaan selvittänyt alakoulu-ikäisten poikien keskuudessa heille olevan tärkeää sen, että kuvataideharrastuksessa on myös muita poikia seurana. Vanhatapion havainto liittyy turvallisuuden tunteeseen, joka syntyy lapsella ystävien kautta. Ryhmään sopeutuminen on helpompaa kaverin kanssa. (Vanhatapio 2010, 146). Päädyin itse myös samanlaisiin pohdintoihin, eli on hyvin mahdollista myös yläkouluikäisten poikien keskuudessa, että kavereiden seura vaikuttaa merkittävästi viihtyvyyteen kuvataidetunneilla. Kysyinkin siis haastateltaviltani onko heille tärkeää, että kuvataidetunneilla on myös kavereita seurana?

Rovaniemellä viisi kuudesta haastateltavasta oli sitä mieltä, että kavereiden seura kuvataidetunneilla on tärkeää mm. juttuseuran vuoksi. Yksi pojista ei nähnyt kavereiden läsnäoloa tarpeelliseksi, koska kaikki tekevät aina itse omaa tehtäväänsä, niin hänkin kertoi yleensä vain keskittyvänsä siihen. Toisenkin haastateltavista totesi, että välillä on myös parempi tehdä omassa rauhassa, vaikka kavereiden läsnäolokin oli hänen mielestään mukavaa. Eli Vanhatapion teorioille löytyi näyttöä omasta tutkimuksestani myös yläkouluikäisten poikien joukosta (Vanhatapio 2010, 146).

Aiemmin mainitsin, että kaveriporukka saattaa aiheuttaa myös erilaisia odotuksia tuntityöskentelyn tai käyttäytymisen suhteen (Laitinen ja Hilmola 2011, 135). Seuraava

kysymys käsittelikin sitä, että kokivatko pojat kavereiden mielipiteiden vaikuttavan omaan tuntityöskentelyynsä. Tuliko heillä lähdettyä helposti mukaan esimerkiksi laiskotteluun? Pojat kertoivat, että heidän työskentelyynsä ei muiden käyttäytyminen vaikuttanut. Joskus saattoi vilkkaus tarttua, mutta tunnit vaikuttivat sujuvan muuten hyvässä hengessä. Rovaniemellä pojat eivät näyttäneet asettavan negatiivisia paineita ryhmänsä yksilöille, eikä näyttöä kertynyt siitäkään, että koulunkäynti tai menestyminen kuvataiteessa nähtäisiin ryhmän maskuliinisuus ihanteiden kannalta epäsuotavana (Laitinen ja Hilmola 2011, 135).

Alakoulun kuvataidekokemuksista olin myös kiinnostunut kuulemaan, sillä halusin tietää tapahtuuko alakoulun ja yläkoulun välillä jonkinlainen jatkumo? Pojathan ovat jo yläkouluun tultaessa saaneet kuusi vuotta kuvataideopetusta. Eli, kuten Laitinen ja Hilmolakin (2011) asian ilmaisevat, on pojille alakoulussa jo muotoutunut käsitys kuvataideopetuksen merkityksistä (Laitinen ja Hilmola 2011, 137).

Olivatko poikien positiiviset tai negatiiviset kokemukset heijastuneet myös yläkoulun kuvataidetunneille? Pääsääntöisesti pojat olivat pitäneet kuvataiteesta myös alakoulussa, vaikka Laitinen ja Hilmola (2011) luonnehtivat alakoulun kuvataidetta ns. koulutaiteeksi, joka on usein aiheiltaan aikuisten mielestä lasten maailmaan sopivaa ”sovinnaista” taidetta (Laitinen ja Hilmola 2011, 137).

Yksi haastateltavista ei ollut alakoulussa pitänyt kuvataiteesta. Hän ei kertonut mitään erityistä syytä, mutta asiaan on saattanut vaikuttaa se, että kertomansa mukaan hän oli alakoulussa paljon pikkutarkempi, toisin sanoen aina kun tuli jokin virhe hänen täytyi se korjata.

Toinen haastateltava kuvaili, että jatkumoa oli tapahtunut ainakin tehtävien osalta. Eli alakoulussa oli ollut samanlaista, mitä nyt yläkoulussakin. Alakoulun kuvataidetta luonnehdittiin myös hieman erilaiseksi kuin yläkoulua, mutta kuitenkin samanlaiseksi. Eräs haastateltavista oli alakoulussa pitänyt kuvataiteesta erityisesti siitä, että siellä sai tehdä melkein mitä halusi. Positiivisena mieleen olivat myös yhdellä pojalla jääneet savityöt.

- Juu tykkäsin, ku sai aina yleensä tehdä melkee mitä niinku halus, että josku mentiin ulos ja sieltä piti ottaa joku kuva tai joku tommonen esine ja se piti piirtää tai maalata. (Valtsu).

- No nää savityöt oli semmosia. Savitöistä tykkäsin tosi paljon ja niitä tehtiinki tosi

paljo siellä. Vissiin kolme savityötä. Ja sitte aika paljo tehtiä tämmösiä piirrossarjakuvia tai sitte kollaaseja. (Kalle).

Eli Rovaniemellä alakoulun kuvataiteesta oli jäänyt miellyttävä kokemus, joka oli parhaimmillaan jatkunut yläkoulussakin. Alakoulun kuvataidetta ei koettu negatiivisesti ainakaan siinä mielessä, että aiheet olisivat pojille vaikuttaneet sovinnaisilta tai aikuisten maailmasta lapsille tuoduilta, tai voi myös olla että tällaiset aiheet olivat Rovaniemen pojille olleet alakoulussa mieleen (Laitinen ja Hilmola 2011, 137).

7.2.4 Kuvataiteen hyödyt nyt ja tulevaisuudessa

Oppiaineen parissa viihtyvyyteen vaikuttaa merkittävästi se koetaanko aine hyödylliseksi. Olin siis kiinnostunut kuulemaan kokivatko pojat kuvataiteen hyödylliseksi oppiaineeksi?

- *No on se, joillekkihan se on ja joillekki ei sitte taas nii ole. (Jape).*
- *Oohan se joo, mutta tietysti rippuu minne aikoo, mut kyl siitä niinku arkipäivisinki tulee hyötyä, jos täytyy piirtää jotain. Joissakin lautapeleissä saattaa myös tarvita kuviksen taitoja. (Samppa).*
- *Kyllä se on ihan hyvä. (Jeppe).*
- *No riippuu nyt miten hyödyllinen, emmie sitä silleen missään tarvi, mut ajanvietettä on joo, jos ei keksi muuta tekemistä ja on tylsää. (Jaakko).*
- *On se ainaki niille, jotka meinaa päästä johonki näihi kuvaama.. tai niinku ammatikseen tekeen näitä maalaan ja kuvaileen. (Valtsu).*
- *No onhan se tietenki. No nämä piirroksen tekemiset on niinku, ne on aika tarpeellisia jos vaikka työhön mennee, niissähän tarvii piirtää aika paljon. (Kalle).*

Pojat näkivät kuvataiteen hyödylliseksi, mutta hieman tulevaisuuden suunnitelmista ja oppijasta riippuvaiseksi. Kuvataiteen hyödylliseksi kokeminen näyttäytyi Rovaniemellä positiivisemmissä kantimissa, mitä Laitisen ja Hilmolan selvityksen poikien keskuudessa (Laitinen ja Hilmola 2011, 132). Pojat tiesivät myös miten kuvataidetta voisi soveltaa työelämänkentälle. Kysyin ammattiaiheesta vielä tarkemmin, että kokivatko pojat ammatin saamisen mahdolliseksi kuvataiteen avulla ja oliko heillä tällaista ammattia jo mahdollisesti mielessä?

- *Vooishan sillä, mutta mä en itte oo varmaa, että ottaisinko mie sitä sitte. Emmie oo nii paljoo vielä haaveillu, mutta kyllä mie vapaa-ajalla ainaki sitte, jos mie en mee mihinkää nii saatan piirrellä sitte. (Jape).*
- *No kyllähän siitä, jos on oikeen taitava, niin... noh, mitähän noita ammatteja onkaan, en oo niihin oikeen perehtyny. - Emmie nyt välttämättä ihan kuvikseen mene tai en tiää saattaa se olla joku väli. Tai sitten joku vapaa-ajan, että piirtelee jotain. (Samppa).*
- *No emmie varmaan hanki kuviksen ammattia. (Jeppe).*
- *Voi sillee, semmosen, no sais sillä semmosen koko-ammattinki, mut sillee jonku muun työn ohelle semmosen pienen. Emmä ny oikee tiää. Ei varmaan. (Jaakko).*
- *Mm, no en tiää, en oo ainakaa itte aatellu mittää. (Valtsu).*
- *En oo miettiny, mut kyllä sillä saa. (Kalle).*

Rovaniemellä pojat eivät olleet haaveilleet kuvataiteeseen liittyvistä ammateista, vaikka suurin osa heistä piti ammatin saantia mahdollisena kuvataiteen kentältä. He näkivät että kokonaisen ammatin sekä pienen sivuammattin saanti on mahdollista. Kaksi heistä mainitsi, että vaikeivat hanki itselleen ammattia kuvataiteesta, voi se silti jäädä vapaa-ajan harrastukseksi.

Lisäksi minua kiinnosti vielä kuulla, että uskovatko pojat tarvitsevansa kuvataiteessa opittuja asioita tulevassa elämässä ja jos tarvitsevat niin mihin? Monia aineita perustellaan, niin että oppilaat tarvitsevat opetettavia taitoja tulevassa elämässä. Onko kuvataiteen kohdalla näin? Tokihan opetussuunnitelmassa on lueteltu ja määritelty aihealueet, jotka kuvataiteen opetukseen kuuluvat esimerkiksi oman tutkimukseni ikäluokkaa ajatellen vuosiluokilla 5-9 (Pops 2004, 238). Annetaanko kuvataiteesta kuitenkaan sellaista kuvaa, että siinä opittuja taitoja tarvittaisiin aikuisiällä ja miten oppilaat kokevat aineen opetuksen hyödyllisyyden? Haastateltavani tuumivat aiheesta seuraavaa:

- *Kyllähän varmaa joitaki kyllä tarvii. (Jape).*
- *No joo kyllä minusta ainaski tarttis. (Samppa).*
- *Saattaa niitä tarttee. Riippuu tietenki, et mihin menee töihin. Jos niinku piirtää tai jotenki tälle vaikka suunnittelee jotaki, nii siinähan sitä tarttee. (Jeppe).*
- *Emmä usko, että mä ehkä omassa työssä sitä tarvin. (Jaakko).*
- *Voihan niitä tarvitakki, että vaikka jos alkaa vaikka jotain taloa tai jotain tommosia rakentaa, nii pittää piirtää sitte kolmiulotteisena ja näin. (Valtsu).*
- *No nämä piirroksen tekemiset on niinku, ne on aika tarpeellisia jos vaikka työhön*

mennee, niissähän tarvii piirtää aika paljon. (Kalle).

Pojat lähes yksimielisesti kokivat, että kuvataiteesta on hyötyä myös tulevaan elämään, mikä tämäkin poikkesi Laitisen ja Hilmolan (2011) -selvityksen poikien mielipiteistä kuvataiteen tarpeellisuudesta arki- tai työelämässä (Laitinen ja Hilmola 2011, 137). Tulokseni poikkesi myös *Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla* (2011) -julkaisun tuloksista, jonka mukaan oppilaat pitävät kuvataidetta kiinnostavana, mutta eivät hyödyllisenä (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 124). Rovaniemen pojat antoivat myös esimerkkejä mahdollisista taitojen sovellusmahdollisuuksista, mutta kuvataiteen hyödyllisyys nähtiin parissa tapauksessa eniten hyödylliseksi silloin, jos tuleva ammatti liittyi jollain tavalla kuvataiteen alaan. Yksi vastaajista arveli tulevaisuuden työllisyysalansa olevan toisaalta sellainen, että hän tuskin tulisi siinä kuvataidetta tarvimaan.

Halusin vielä tässä viimeisessä osiossa syventyä yhteen asiaan. Kysymyksiä ja teoriaa pohtiessani minua vaivasi se, kuinka omien muistikuvieni mukaan kuvataiteen tunneilla ei kerrottu tehtävien päämääristä ja siitä, mitä niillä pyrittiin kehittämään. Eli, vaikka opetussuunnitelmassa on määritetty minkälaisia taitoja kuvataiteen tehtävillä olisi hyvä kehittää, ei näistä tehtävien kehitystavoitteista anneta tietoa oppilaille (Pops 2004, 238). Kysyinkin siis pojilta olisiko heidän mielestään hyväksi, jos tunneilla kerrottaisiin mitä tehtävien avulla pyritään oppimaan?

- Oishan siellä ihan hyvä varmaa, että tietäis sitte. (Jape).

*- No oishan se kyllä ihan hyvä tietää, mitä sillä kehitetään. - **Onko ollut tunneilla puhetta tällaisesta?** - Ei oikeestaan. Sitä on sanottu, että tehään tämmönen ja sitte jotai lisätietoa siitä.(Samppa).*

*- No emmie usko. Ei mua niinku kiinnosta hirveenä ne asiat. - **Että siinä oppii tekemälläki?** - Mmm. (Jeppe).*

*- Kyllä niistä sillee vähän kerrotaan. - **Että ei olla kujalla siitä mitä tehdään?** - Ei. (Jaakko).*

*- Mm, no emmä tiää, no varmaa. - **Mutta tekemälläki varmaan oppii?** - Mm, joo. (Valtsu).*

*- Onhan siitäkin joskus, niinku sanottu, et mitä siinä on niinku järkee tehdä sitä työtä, mutta joskus se vaan jätetään kertomatta. - **Mutta yleensä jonkinlainen pohjustus on tunneille esimerkkien avulla?** - Joo. (Kalle)*

Kysymykseen sain melko hajanaisia vastauksia. Pari oli sitä mieltä, että tehtävien päämääristä olisi hyvä saada tietoa. Toiset arvioivat, että tehtäviä kyllä pohjustetaan jonkin verran ja että niiden päämääristä annetaan tietoa. Osa pojista tosin mainitsi, että pelkästään tekemälläkin tehtävistä oppii asioita. Yhtä vastaajaa tehtävien päämäärät eivät kovin kiinnostaneet. Eli kovin suoraa vastausta en saanut siitä, että olisiko tehtävien päämäärien selventäminen poikien mielestä tarpeen, vaikka sain heidän vastauksistaan sellaisen kuvan, että informointia ei tällä hetkellä kovin paljon ollut.

8. Yhteenveto Rovaniemen ja Kokkolan tuloksista

8.1 Kuvataiteen tunneilla viihdyttiin

Kummassakin yläkoulussa enemmistö koki kuvataiteen positiiviseksi oppiaineeksi, mikä osuu yhteen *Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla* (2011) -julkaisun tulosten kanssa, jonka mukaan oppilaat pitävät kuvataidetta kiinnostavana (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 124). Haastateltavat nostivat esille rentouden, oppimisen, erilaiset tehtäväaiheet, erilaiset tekniikat sekä monessa yhteydessä nousi esille vapaa piirtäminen ja se, että monet nauttivat siitä että sai itse päättää oman aiheensa. Kuvataiteen positiiviseksi valttikortiksi nouseekin usein asiaa kysyttäessä se, että se tuo vapaammalla ilmapiirillään tervetullutta vastapainoa pänttäysaineille.

Negatiivisina puolina nousivat esille vaikeat aiheet, savityöt, askertelu, jäljittely ja maalaaminen sekä yhden kokkolalaisen haastateltavan kokemus itsestään kyvyttömänä kuvantekijänä. Se, että vain yksi haastateltava koki itsensä kyvyttömäksi kuvantekijäksi, poikkesi aika paljon siitä kuvasta, jonka olin saanut muista tutkimuksista, että pojat kokisivat itsensä oppijoina kuvataiteessa negatiivisemmin, kuin tytöt (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 124). Tämä kyseessä oleva haastateltava toivoi, että aiheet olisivat hieman yksinkertaisempia ja että tunneilla olisi enemmän jännempää piirtämistä, kun nyt oli vain sellaista outoa. Tarkennusta siihen, mikä on jännää ja mikä outoa piirtämistä, en saanut.

Hankalat aiheet eivät kuitenkaan näyttäneet vaikuttavan kokonaiskuvaan kuvataiteesta. Ylipäätään vaikutti siltä, että tutkimukseni pojat olivat kokeneet tehtäväaiheet mielenkiintoisemmiksi, kuin Laitisen ja Hilmolan (2011) -selvityksen haastateltavat (Laitinen ja Hilmola 2011, 131). Savitöissä ja maalaamisessa tekniikan hallinta vaatii paljon harjoitusta, mikä voi helposti johtaa turhautumiseen, jos mielessään olevaa kuvaa ei pystykään todellisuudessa toteuttamaan. Pohdin tässä yhteydessä sitä tarjoaako peruskoulun kuvataideopetus tarpeeksi aikaa harjoitella näitä tekniikoita, kun yhteen tehtävään on käytössä hyvin rajoitettu määrä opetustunteja. Jos yhden tehtävän tekemiseen käytetään kolme kuudenkymmenen minuutin tuntia, niin kyseessä on silloin jo pitkään kestänyt tehtävä, mikä ei sekään tarjoa kuin hyvin pintapuolisen katsauksen johonkin tekniikkaan.

Joidenkin tekniikoiden vaatima harjoittelu saattaisi myös selittää sitä, miksi vapaat tehtävät ja vapaa piirtäminen nousi monista vastauksista esille. Kynät ja liidut ovat helpompia

työvälineitä ja niillä pystyy helpommin toteuttamaan itseään, kuin helposti leviävien vesivärien tai nopeasti kuivuvan saven kanssa. Lapsuuteen kuuluu monesti paljon piirtämistä yksin ja kavereiden kanssa liiduilla tai puuväreillä, joten niiden käyttöä tulee toisaalta taas harjoiteltuakin enemmän. Ne ovat usein myös halpoja vanhempien hankkia.

8.2 Luokkahenkeä edisti kavereiden positiivinen tuki

Luokkahenki koettiin myös positiivisesti vastaajien keskuudessa, mikä heijasteli myös muita aiheeseen liittyneitä tutkimustuloksia siitä, että kuvataidetunneilla viihdytään ja niillä koetaan olevan hyvä ilmapiiri (Laitinen ja Hilmola 2011, 131). Luokkahenki koettiin Rovaniemellä rahtusen paremmaksi, kuin Kokkolassa. Jälkimmäisessä neljä kuudesta koki sen hyväksi ja kaksi muuta olivat epävarmempia vastauksissaan. Rovaniemellä neljä kuudesta kehui luokkahenkeä hyväksi ja kaksi erityisen hyväksi.

Rovaniemellä kehuttiin erikseen vielä sitä, että kaikki yleensä auttavat toisiaan ja piirustuksetkin näytetään toisille. Kokkolastakin kuului samanlaista tyytyväisyyttä siitä miten kavereiden läsnäolo ja mielipiteet tunneilla vaikuttavat lähinnä positiivisesti. Kolme Kokkolan haastateltavaa oli sitä mieltä, että kavereilta sai tunneilla apua ja kannustusta. Tulokseni antoi näyttöä siitä, että poikien kouluviihtyvyys on ainakin kuvataiteen osalta hyvissä kantimissa, vaikka Ahonen (2008) Leimua ja Välijärveä (2004) lainaten kuvaileekin, että suomalaisten oppilaiden kouluviihtyvyys kaikilla ikätasoilla on varsin heikkoa (Ahonen 2008, 195). Lisäksi näyttäisi myös siltä, että Ahosen mainitsemat tuntemukset turvallisuudesta ja yhteisöön kuuluvuudesta toteutuisivat haastateltavieni kuvataidetunneilla (Ahonen 2008, 208).

Rovaniemellä ja Kokkolassa kaikki vastaajat kertoivat, että kavereiden kanssa pystyy ja saa keskustella. Tämä luonnollisesti rentouttaa ilmapiiriä ja luo hyvää luokkahenkeä, mutta toisaalta saattaa myös karata käsistä ja aiheuttaa melua ja häiriöitä. Kokkolassa ja Rovaniemellä ei koettu melua olevan liikaa, vaikka sitä välillä esiintyikin. Muita luokkatyöskentelyä häiritseviä tekijöitä ei noussut esille. Eli kuvataide vaikuttaisi vapaammasta olemuksesta huolimatta pysyvän rauhallisena ja tätä kautta myös miellyttävänä aineena. Häiriötön ilmapiiri luo omalta osaltaan turvallista tekemisen ympäristöä.

Olin kiinnostunut myös kuulemaan, missä muissa aineissa haastateltava viihtyivät. Kokkolassa kuvataiteen ohella viihdyttiin eniten liikunnan ja englannin parissa. Rovaniemellä liikunta ja englanti olivat myös suosiossa, mutta erityisesti matemaattisten aineiden suosio yllätti. Toisaalta Laitinen ja Hilmola (2011) toteavat selvityksessään, että yhteiskunnassamme on vallalla monia sukupuolittuneita ja luonnollisina pidettyjä käytäntöjä ammatinvalinnoissa, jotka vaikuttavat poikiin, ohjaten heitä luonnontieteellisten ja teknisten asioiden pariin (Laitinen ja Hilmola 2011, 136). Rovaniemeltä mainittiin hieman enemmän mieluisia aineita kuvataiteen lisäksi, kuin Kokkolasta, vaikka sielläkin useita suosikkeja oli. Esille nuossuista aineista olisi voinut hieman tarkemmin kysyä, että mikä niistä teki rentoja ja tätä kautta yrittää löytää yhtymäkohtia kuvataiteeseen. Tai ehkä yhtymäkohtana on juurikin tämä rentous ja mielenkiintoisuus, että kyseiset aineet eivät vaadi mahdottomia suorituksia tai pännttämistä ja kiehtovat sopivasti mieltä.

8.3 Pojat pitivät kuvataiteen tehtävistä vaikka huonojakin löytyi

Kokkolassa pojilla oli vuoden varrelta jäänyt mieleen erilaisia tehtäväaiheita. Kovin negatiivista palautetta kuvataidetuonneilla aiemmin sinä vuonna teetetyistä tehtävistä ei tullut, vaikka huonoja tehtäväaiheita he osasivat kyllä omien mieltymystensä pohjalta luetella. Hyviksi tehtäväaiheiksi mainittiin piirtäminen ja paperitekeminen, kavereiden piirtäminen karikatyyreinä, maiseman piirtäminen, vapaa aihe, vapaa piirtotehtävä, ryhmätyöt, rakentelu sekä valokuvan kautta piirtäminen. Yksi vastaajista mainitsi myös olemassa olevan aiheen työstämisen miellyttäväksi. Eli hän vaikutti pitävän aiheista, joilla on lähtökohta oikeassa elämässä ja joista näin ollen voi katsoa esimerkkiä oman työn tueksi.

Huonojakin tehtäväaiheita osattiin nimetä, vaikka tuntien aiheet oli pääsääntöisesti koettu positiivisina. Huonoina tehtäväaiheina pidettiin savitöitä tai maalaamista, lehdistä leikkelemistä ja kollaasi töihin piirtämistä. Vaikeat piirtotehtävät, kuten ihmisen piirtäminen koettiin myös negatiivisesti. Jonkin verran tuli siis päällekkäisyyksiä toisten lempiaiheiden ja toisten epämieluisien aiheiden välillä. Eräs haastateltavista ei ollut kokenut, että yksikään vastaantulleista tehtävistä olisi ollut huono. Yksi vastaajista oli hieman epätietoisempi hyvän ja huonon tehtävän luonteesta. Hän kertoi kuitenkin lehtileikkelyn aiemmin sinä vuonna olleen hauskaa.

Mielenkiintoista oli tässä kohdassa huomata, kuinka aina kun pojat puhuivat kuvan tekemisestä jotenkin muuten, kuin kolmiulotteisesti, he käyttivät sanaa piirtäminen. Piirtäminen näytti vastausten perusteella olevan myös yksi hausimmista työtavoista. Sanaa maalaaminen ei esiintynyt muuten kuin silloin, kun haastateltavat puhuivat huonoista tehtävänäiheistä. Uskoisin tämän liittyvän siihen mistä jo aiemminkin puhuin, että nuoret ovat pienestä pitäen käyttäneet kyniä, mutta maalaustekniikat eivät ole tulleet tutuksi, joten onnistumisen kokemukset maalaustehtävien parissa ovat jääneet vähäisiksi.

Rovaniemelläkin löydettiin itselle mieluisia tehtäviä ja mielipide tehtävistä oli positiivinen vaikka hieman varovaisen positiivinen ja negatiivistakin palautetta tuli. Hyvästä ja huonosta tehtävästä kysyessäni, esille nousi hyvin erilaisia mielenkiinnon kohteita sekä yhteyksiä niihin tehtäviin, joista jo vuoden aikana oli nautittu. Pojat myös kuvailivat hyviä tehtävänäiheita ja niistä saatavia kokemuksia varsin eläväisesti. Hyvinä tehtävänäiheina pidettiin: valokuvan kautta piirtämistä, olemassa olevan aiheen työstämistä tai rakentamista ryhmän kanssa ja työn esittelemistä. Ryhmätehtävistä pidettiin myös sen vuoksi, että niissä tulee esille yhteinen taito tehdä ja rakentaa. Vapaa aiheiset ja sääntöiset tehtävät, joissa saa vapaasti käyttää mielikuvitustaan saivat myös kehuja. Tehtäväaiheen keksimistä itse, kannatettiin myös.

Rovaniemellä negatiivisiksi koettiin esimerkiksi tehtävät, joissa pitää yllättäen itse keksiä jokin aihe tyhjästä, ilman aiheen pohjustusta. Yksin työskenteleminen koettiin myös epämiellyttäväksi. Tarkoin määritellyt tehtävät eivät nekään herättäneet innostusta. Leikkaa ja liimaa -tyyliset tehtävät mainittiin myös negatiivisten joukkoon. Tarkka luonnon jäljittely laskettiin epämiellyttävien ryhmään. Maalaustehtävät ja erityisesti vesivärimaalaaminen joutuivat myös negatiivisten listalle.

Yhtäläisyyksiä löytyi hyvien ja huonojen tehtävien välillä Rovaniemellä ja Kokkolassa. Hyvistä tehtäväaiheista yhteen osuivat erityisesti; valokuvan kautta piirtäminen, ryhmätyöt, piirtotehtävät ja vapaa-aiheiset tai oman mielikuvituksen pohjalta tehtävät piirtotehtävät. Kokkolassa näytti korostuvan piirtäminen mieluisena aiheena, kun taas Rovaniemellä ryhmätöiden positiiviset puolet korostuivat. Yhtä pidettyjä näyttivät kummallakin paikkakunnalla olevan aiheeltaan vapaat piirtotehtävät. Negatiivisia yhtäläisyyksiä löytyi maalaustehtävistä sekä leikkaa ja liimaa työskentelystä. Myöskin vaikeat aiheet tai luonnon tarkka jäljittely nousivat negatiivisesti esiin sekä Kokkolassa että Rovaniemellä.

Laitinen ja Hilmola (2011) kuvailivat julkaisussaan, että kuvataiteen tehtävät eivät olleet koskettaneet heidän tutkimuksensa poikia, koska pojat olivat kokeneet kuvataiteen tehtävät epäkiinnostaviksi (Laitinen ja Hilmola 2011, 131). Omat tulokseni näyttäytyivät positiivisemmassa kehyksessä, sillä vaikka negatiivisiakin kokemuksia tehtävistä löytyi, olivat pojat silti kokeneet monet kuvataiteen tehtävät positiivisesti ja mieleenpainuvasti. Lisäksi juurikin se, että tutkimukseni pojat olivat löytäneet monipuolisesti mielenkiintoaan kiehtovia tehtäviä kuvataidetuoneilta, kertoi kuvataiteen opetuksen olevan hyvällä mallilla ilman sukupuoleen perustuvaa pedagogiikkaakin, kuten Vanhatapio (2010) kertoi Lahelmaa (2004) lainaten (Vanhatapio 2010, 54).

Yksi vastaajista Rovaniemellä oli välillä kokenut kuvataiteen tehtävät ärsyttäväiksi, jos niitä oli liian paljon. Liiallinen kiire ja suuret työmäärät eivät tietenkään aiheuta positiivisia kokemuksia missään aineessa, joten tämä kritiikki kohdistui enemmänkin tuntisuunnitteluun, kuin kuvataiteeseen oppiaineena. Kaikki pojat Rovaniemellä ja Kokkolassa olivat nauttineet hyvin erilaisista tehtävistä, mikä kertoo opetuksen monipuolisuudesta ja siitä, että poikia kiinnostavia aiheita ei voida ryhmitellä sukupuolistereotyyppien mukaan ja että näin ollen opetus olisikin hyvä pitää niin monipuolisena kuin vain aikataulut sallivat, jotta aine inspiroisi mahdollisimman monia.

8.4 Pojat eivät jatka kuvataidetta

Ikävä kyllä kaikista haasteltavistani, vain yksi oli halukas ja pääsi jatkamaan kuvataidetta valinnaisena sivuaineena. Hän oli yksi Rovaniemen haastateltavista. Kaksi haastateltavaa Kokkolassa oli laittanut kuvataiteen varavalinnaiseksi ja kolme Rovaniemellä. Suurien hakijamäärien tai ensisijaisten hakijoiden suuren määrän vuoksi he eivät olleet mahtuneet mukaan. Varavalinnat ovat olemassa sitä varten, jos oma ensisijainen valintasi on liian täynnä. Toisaalta tulisiko kouluilla olla resursseja niin, että kaikki pääsisivät omaan ensisijaiseen valintaansa, ettei jostakin tarvisi jäädä pois suuren hakijamäärän vuoksi. Tulisiko oppilaalla olla mahdollisuus osallistua kaikkeen haluamaansa opetukseen? Eikö varavalintakin kerro jo jonkinasteisesta kiinnostuksesta? Tämä on kuitenkin resurssien kannalta mahdotonta toteuttaa. Ja varavalinta kertoo mielestäni siitä, että kiinnostusta löytyy jos mihinkään muuhun ei pääse. Eli jos oppilas jonkin aineen valitsee varalle, niin silloin muut aineet ovat hänelle tärkeämpiä ja hänen elämänsä laatua ei huononna se, jos hän ei saakaan opetusta varavalinnaisaineestaan.

Kokkolassa he, jotka eivät olleet kuvataidetta valinneet tai olivat laittaneet sen varalle, kertoivat tarjolla olleen mielenkiintoisempiakin aineita. Näin vastanneita oli yhteensä neljä. Rovaniemellä muita aineita, kuin kuvataidetta valinneiden lukumäärä oli kaksi. Tämä kertoo selvästi, että näille pojille muut aineet ovat tärkeämpiä ja he saavat niistä enemmän onnistumisen kokemuksia ja että heillä mahdollisesti saattaa olla jo jonkinlaista aavistusta tai haavetta tulevasta ammatistaan. Jokatapauksessa se ammatti tai tulevaisuuden kuva ei sisällä kuvataidetta. On toki myös mahdollista, että näiden valintojen taustalla vaikuttavat Laitisen ja Hilmolan (2011) mainitsemat yhteiskuntamme sukupuolittuneet ja luonnollisina pidetyt käsitteet siitä, minkälaisen alojen pariin poikien tulisi hakeutua (Laitinen ja Hilmola 2011, 136).

Roviemen haastateltavien viihtyvyyden kuvataiteen parissa ei näyttänyt vaikuttavan se, että oliko heillä tietoa muista mahdollisuuksista harrastaa kuvataidetta tai kuvataideopintojen jatkomahdollisuuksista. Halut jatkaa kuvataidetta kahdeksannella luokalla olivat kolmella pojista jääneet toteutumatta, koska he eivät olleet päässeet valinnaisopetukseen. Halu jatkaa kuvataidetta oli näissä kolmessa tapauksessa yhteydessä myös heidän omatoimiseen harrastuneisuuteensa vapaa-ajalla, kuten se näkyi myös joukon ainoalla, joka oli valinnaiskuvataiteeseen päässyt. Yhdessä tapauksessa harrastuneisuus kotona ei kuitenkaan ollut herättänyt halua jatkaa kuvataidetta kahdeksannelle luokalla, vaikka kiinnostusta kyseisen haastateltavan kohdalla opintojen mahdolliseen jatkamiseen myöhemmin löytyikin.

Kaikista ei tarvitse tulla kuvataiteilijoita. Silti valinnaiseen hakeneiden ja päässeiden määrä oli huolta-aiheuttava. Kuvataide näyttäisi sisältävän poikien vastauksien perusteella paljon positiivista, mutta ovatko nämä miellyttävät ominaisuudet tarpeeksi vahvoja ravitsemaan mielenkiintoa aineen parissa jatkamiseen. Samoja tuloksia jatkamattomuuden kannalta on nähtävissä Laitisen, Hilmolan ja Juntusen (2011) toimittamassa julkaisussa, jonka selvitysten mukaan kuvataiteen muuttuessa valinnaiseksi kahdeksannella luokalla osallistuu pojista opetukseen tuolloin enää 37% ja yhdeksännellä 20% (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 118).

Tässä yhteydessä herää kysymys siitä, minkä verran koulun oma sisäinen politiikka tai jopa piilo-opetussuunnitelma kannustaa tai ei kannusta jatkamaan kuvataiteen parissa tai tavoittelemaan siitä mahdollisesti ammattia itselleen. On mahdollista, että edelleen on elossa vanhahtavia ja perinteisiä käsityksiä siitä mitä poikien tulisi oppia.

Edellä mainitun Pen Daltonin (2001) mukaan pojille on perinteisesti valistuksen ajan ihanteiden mukaan opetettu esimerkiksi britanniassa kieliä, matematiikkaa, historiaa, maantietoa, kirjallisuutta sekä tieteitä (Dalton 2001, 36). Edelleen tuntuu siltä, että ne ammatit, joita nuorille miehille ehdotetaan liittyvät jotenkin näihin, tai että yhteiskunnassa vallitsisi sukupuolittuneita ja luonnollisina pidettyjä käytäntöjä, joiden kautta ajatellaan poikien kuuluvan teknisten ja luonnontieteellisten aineiden pariin (Laitinen ja Hilmola 2011, 136). Tällainen kuva on jäänyt myös omista yläkouluajoistani. Koulussani urakehitys nähtiin lähinnä matemaattisten ja luonnontieteellisten aineiden parissa.

Aikaisemmin tiedustellessani haastateltaviltani heidän muita lempiaineitaan kuvataiteen ohella, nousivat monet edellä mainituista valistuksen ajoista lähtien opetetut aineet esille. Nykyisinä lisäyksinä liikunta ja kuvataide. En haastattelutilanteessa ottanut selvää siitä pitävätkö pojat näitä muita lempiaineitaan tärkeämpinä työnsaannin kannalta, kuin kuvataidetta. Ilmeisesti ne kuitenkin olivat hieman mielenkiintoisempia, kuin kuvataide, koska harva oli jatkamassa kuvataiteen parissa enää valinnaisaineissa.

Kuvataide ja musiikki nähdään epämääräisinä menestymisen aloina, mistä Vanhatapiokin (2010) mainitsi pohtiessaan taiteilijan ammattiin liittyviä ennakkoluuloja (Vanhatapio 2010, 133). Enkä toki kiellä sitä, etteikö näillä aloilla lahjakkuus tai sisäinen motivaatio merkkaisi paljon silloin, kun haluaa taiteilijaksi, jolle maksetaan tilaustöistä ja hänen muista teoksistaan. Taiteellista lahjakkuutta voidaan kuitenkin soveltaa niin monella alalla. Silti ensimmäisenä, kun näistä aloista puhutaan tuntuu oletus olevan aina jonkinlaisessa epämääräisessä vapaataiteilijuudessa, aivan kuin visuaalisesti lahjakkaille ihmisille ei olisi tarjolla muita työpaikkoja. Ja aineistoni perusteella näyttäisi siltä, että tällainen käsitys on edelleen elossa. Oli se sitten koulujärjestelmämme, vanhempien tai yhteiskuntamme rakenteissa. Tai ainakaan taiteenalan erilaiset työt eivät haastateltavien vastausten perusteella kovin vahvasti nousseet esille.

Stereotyyppiset ennakkoluulot ovat kuitenkin osaltaan saattaneet olla luomassa maahamme kuvan tekemisen kulttuuria, joka ei ole yhtä avoin kaikille. On mahdollista, että kuvataiteilijan ammattiin liittyvien ennakkoluulojen vuoksi kuvataiteilijan ammattia suositellaan vain hyvin lahjakkaille. Herää kuitenkin kysymys siitä, että mahtaako koulussa kukaan muu kuin kuvataideopettaja tietää, kuinka laaja taiteenkenttä on ja, että siellä tarvitaan monenlaista osaajaa.

Kuvataiteen jatkamista koskien kysyin tämän aihekokonaisuuden yhteydessä vielä aika kauaskantoisen kysymyksen, mutta olin kuitenkin kiinnostunut siitä, minkälaista näkökulmaa mahdolliset vastaukset antaisivat vielä tähän aihekokonaisuuteen. Kysyin siis, että olisivatko pojat kiinnostuneita opiskelemaan kuvataidetta vielä lukiossa tai ammattikoulussa tai mahdollisesti jopa korkeakouluasteella?

Kokkolassa kaksi haastateltavista piti tätä mahdollisena, muut olivat asian tiimoilta epävarmempia. Yksi Kokkolan haastateltavista sanoi suoraan, ettei varmaankaan jatka kuvataidetta enää toisen asteen- tai korkeakouluopinnoissaan. Rovaniemellä yksi arvioi saattavansa jatkaa. Neljä muuta olivat aiheesta epävarmempia ja yksi ilmoitti ettei aio jatkaa. Kokkolan ja Rovaniemen osalta, näkymät kuvataiteen jatkamisen suhteen, olivat lähes yhtäläisen epävarmat.

Vaikka tämä kysymyskokonaisuus sisälsikin tiedustelua siitä, että olivatko oppilaat kuulleet esimerkiksi kuvataideopinnoista lukiossa, yliopistossa tai ammattikorkeassa, syntyi keskustelua lähinnä kuvataidekouluista. Kuvataidekoulut ovatkin varmasti tällä hetkellä lähimpänä haastateltavieni kuvallista elämää, kuin esimerkiksi toisen asteen opinnot.

8.5 Kuvataidetta pojat harrastavat omatoimisesti

Poikien kuvataidekokemuksiin ja viihtyvyyteen vaikuttaa myös se, minkälainen suhde heillä on vapaa-ajalla kuvataiteeseen. Osalla tutkimukseni pojista vaikutti olevan tietoutta siitä, missä kuvataidetta voisi vapaa-ajalla harrastaa. Kokkolassa kolme haastateltavista oli ollut aiemmin mainitussa Kokkolan Lasten ja nuorten kuvataidekoulussa, mutta olivat sittemmin lopettaneet (Kokkola.fi 2015). Kaksi muuta taas ei ollut kuullut ainakaan kuvataidetunneilla puhuttavan taideoppilaitoksista tai kuvataidekouluista. Yksi haastateltavista ei harrastanut kuvataidetta vapaa-ajallaan ollenkaan.

Jäin tässä yhteydessä pohtimaan sitä, mikä oli ajanut aiemmin kuvataidekoulussa olleet pojat pois sieltä. Suureksi harmikseni en ymmärtänyt haastattelutilanteessa kysyä tarkempaa syytä lähtemiselle, mutta kaksi heistä antoi selvitystä päätökselleen ilman tarkennusta. Toinen heistä sanoi vain suoraan, ettei jaksanut käydä siellä. Toinen taas kertoi, että hän mieluiten piirtää niin, että saa itse päättää omat aiheensa, eikä ole kukaan sanomassa mitä pitää tehdä. Hän myös mainitsi kokeneensa negatiivisesti sen, ettei kuvataidekoulussa ollut kavereita, asia

jonka myös Vanhatapio (2010) nosti esille kertoessaan kaverisosiaalisuuden merkityksestä kuvataideharrastuksessa (Vanhatapio 2010, 146).

Pohdin poikien vastauksia myös omien kokemusteni kautta. Olen itsekin käynyt Kokkolan Lasten ja nuorten kuvataidekoulua kahdeksan vuotta noin kahdeksan -vuotiaasta viisitoista -vuotiaaksi. Mietin myös eräässä vaiheessa kuvataidekoulusta lähtemistä, kun olin noin kymmenen. Kavereita minulla siellä oli ja he olivat jopa peruskoulukavereitani. Minua kuitenkin tuolloin suuresti tylsistytti se, kuinka kaikki taiteilu kuvataidekoulun peruskursseilla oli niin akateemista. Piirrettiin, maalattiin tai tehtiin savesta Vanhankaupungin taloja, asetelmia tai elävää mallia. Onneksi en tuolloin itse lopettanu, mutta voin hyvin kuvitella, että muillakin on syttynyt samanlaisia lopettamisajatuksia ja -päätöksiä kuvataidekouluun liittyen.

Rovaniemellä kolme haastateltavista ei ollut kuvataidetunneilla saanut tietoa taideoppilaitoksista tai kuvataidekouluista. Kaksi kertoi, että niistä oli varmaankin mainittu. Ja yksi mainitsi myös, että niistä oli puhuttu, mutta häntä ne eivät kiinnostaneet. Neljä haastateltavista kertoi vapaa-ajalla harrastavansa kuvataidetta kotona. Yhdelle heistä oli vanhempien puolesta ehdotettu liittymistä kuvataidekerhoon, mutta ilmeisesti hän ei ollut ainakaan vielä mennyt mukaan. Viides haastateltava tiesi missä kuvataidekoulu Rovaniemellä sijaitsee. Kuudes haastateltava tiesi, että kuvataidekoulussa voisi vapaa-ajalla harrastaa, mutta hän ei ollut kiinnostunut. (Rovaniemi.fi 2015).

Rovaniemellä kuvataideinnostus vapaa-ajalla näytti keskittyvän kotioloihin. Tietoutta kodinulkopuolisista harrastusmahdollisuuksista kyllä oli, mutta niiden pariin haastateltavat eivät vielä olleet menneet mukaan. Innostuneisuus kuvataiteesta ei näyttänyt olevan yhteydessä siihen saivatko pojat koulussa tietoa kuvataiteen harrastusmahdollisuuksista vapaa-ajalla. Tosin harrastuneisuus vapaa-ajalla näytti Rovaniemellä olevan yhteydessä intoon jatkaa kuvataidetta myöhemmin yläkoulussa. Harmi vain, että vain yhdelle Rovaniemen haastateltavista tämä mahdollisuus näytti toteutuneen.

Kokkolassa harrastuneisuutta koulun ulkopuolella näkyi kuvataidekoulun opetukseen osallistumisena, toisin kuin Rovaniemellä, missä viihdyttiin paremmin kotona. Kokkolan pojissakaan kuvataidekoulut eivät olleet kuitenkaan herättäneet kovin suurta innostusta. Halu piirtää oman mielen mukaan näytti olevan isossa osassa vapaa-ajan taiteilussa, mikä olikin saanut pojat lähtemään kuvataidekoulusta ja siirtyvän Kokkolassakin omatoimiseen harrastamiseen. Kolmella Kokkolan haastateltavista ei ollut tietoa

kuvataideharrastusmahdollisuuksista koulun ulkopuolella tai kiinnostusta niitä kohtaan.

Kokkolan osalta ei voida sanoa kuvataiteen harrastamisen vapaa-ajalla vaikuttaneen positiivisesti haluun jatkaa kuvataidetta yläkoulussa. Toki niiden kahden kohdalla, jotka kuvataiteen varavalintaan olivat laittaneet, oli jonkin verran taipumusta harrastaa kuvataidetta myös vapaa-ajalla. Kokkolassa oli tosin yksi, kuka harrasti vapaa-ajalla kuvataidetta, mutta ei kuitenkaan ollut kiinnostunut jatkamaan sitä enää yläkoulussa.

Sekä Rovaniemellä että Kokkolassa kuvataide ainakin seitsemännellä luokalla koettiin positiivisesti ja välillä hyvinkin positiivisesti. Kokkolassa se ei tosin näyttänyt vaikuttavan kovin paljon haluun harrastaa kuvataidetta omalla ajalla. Rovaniemellä innostusta löytyi enemmän sekä koulussa, että vapaa-ajalla ja ne näyttivät tukevan toisiaan siinä mielessä, että Rovaniemeltä löytyi myös enemmän halukkaita kuvataiteen parissa jatkajia.

Tiedustelin pojilta myös, että kokivatko he kuvataideopetuksesta olleen hyötyä myös vapaa-ajalla harrastamiseen. Kokkolassa kaksi haastateltavista koki saaneensa koulun opetuksesta apuja myös vapaa-ajalle. Kokkolalaiset haastateltavat, jotka myös valokuvasivat tai editoivat videoita vapaa-ajalla olivat kokeneet, että kouluopetus ei ollut tarjonnut apuja tähän harrastukseen, mikä on hyvin valitettavaa, sillä kuvallinen materiaali tuotetaan ja tarkastellaan nykyään mitä suuremmissa määrin digitaalisesti. Laitinen ja Hilmola (2011) olivat myös saaneet heikkoja tuloksia sekä pojilta että tytöiltä siitä, etteivät he olleet kuvataiteen tunneilla oppineet käsittelemään kuvia digitaalisesti (Laitinen ja Hilmola 2011, 132). Rovaniemellä neljä haastateltavista oli sitä mieltä, että kuvataideopetuksesta oli ollut hyötyä myös vapaa-ajan taiteiluun. Kokkolassa suhtautuminen kuvataiteen hyötyihin vapaa-ajalla saattoi myös johtua siitä, että kiinnostus kuvataidetta kohtaan oli muutenkin vähäisempää, kuin Rovaniemellä.

Eli yhteensä kahdestatoista haastateltavasta kuusi oli kokenut kuvataiteessa opittujen asioiden tarjonnan hyötyä myös vapaa-ajan toimintaan. Tämä tulos on lähes yhtä negatiivinen, kuin Laitisen ja Hilmolan (2011) vastaava. Heidän selvityksensä pojat, kun olivat myös sitä mieltä, että he eivät juurikaan käytä vapaa-ajallaan sellaisia taitoja, joita he olisivat oppineet kuvataiteen tunneilla. (Laitinen ja Hilmola 2011, 132).

8.6 Lahjakkuutta ei nähty välttämättömytenä kuvataiteessa

Halusin saada haastateltavilta tietoa myös siitä, kokivatko he kuvataiteen hyödylliseksi vain lahjakkaille ja niille, jotka jo valmiiksi osaavat? Kokevatko pojat valmiina olevan kyvykkyyden tärkeäksi kuvataiteessa, vai onko heidän mielestään mahdollista kehittyä myös harjoittelun kautta?

Kokkolassa yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että kuvataide luultavasti on hyödyllisintä niille, jotka aikovat siitä itselleen ammattia. Loput Kokkolan pojista kokivat kuvataiteen hyödylliseksi sen vuoksi, että se tarjoaa mahdollisuuden harjoittaa kuvallista ilmaisua. Yksi heistä jopa mainitsi, että kuvataidetunneilla harjoittelu on kaikkein hyödyllisintä niille, keillä vähiten on taitoa ja mahdollisuutta sitä harjoittaa. Eli kuvataide antaa heillekin tilaisuuden oppia sellaista, mikä omin avuin voisi olla hankalaa.

Rovaniemelläkin pojat olivat myös aiheen suhteen hyvin positiivisella mielellä. Viisi heistä näki kuvataiteen yleishyödyllisenä kaikille ja yksi heistä arveli, että kuvataiteesta loppupeleissä on ehkä eniten hyötyä jo valmiiksi taidokkaille, mutta näki sen hyödylliseksi tai hauskaksi myös muillekin.

Oletukseni siitä, että kuvataiteessa lahjakkuus olisi avainasemassa, osoittautui vääräksi. Pojat olivat liikuttavan positiivisia sen suhteen, kuinka kuvataide tarjoaa hyvän mahdollisuuden kuvallisen ilmaisun harjoittamiseen. Eli he uskoivat harjoittelun tuovan hyötyä, eikä heitä näyttänyt stereotyyppiä taiteilijuudesta hidastavan. Poikien vastaukset kertoivat samaa kieltä, kuin Kettusen (2007) pro gradu -tutkimuksen tulokset. Hänenkin haastattelemansa oppilaat olivat kokeneet harjoittelun kuvataiteessa lahjakkuutta tärkeämmäksi tekijäksi. (Kettunen 2007, 51). Tosin oletuksessani oli jotain perää myös siinä suhteessa, että yksi vastaaja koki sen hyödyllisemmäksi niille, jotka jo valmiiksi osaavat ja yksi taas niille, jotka aikovat siitä itselleen ammattia.

Lahjakkuuden yhteydessä olin kiinnostunut myös kuulemaan miten pojat kokivat kuvataiteen vaikeustason. Pojat olivat Kokkolassa lähes yhtä mieltä siitä, että kuvataidetunneilla kaikki osaavat. Pyysin heitä myös määrittelemään tuntien vaikeustasoa kertomalla esimerkkejä helpoista ja vaikeista tehtävistä. Helpoiksi tehtäviksi kuvataidetunneilla lueteltiin; huoneen tai ihmisen piirtäminen ja tavallinen piirtäminen. Vaikeiksi miellettiin; silmien, suun ja nenän piirtäminen, yksityiskohdat ja ison työn tekeminen, jossa pitäisi olla paljon kaikkea erilaista.

Yhdellä vastaajalla ei ollut tullut eteen mitään erityisen vaikeaa tai helppoa. Kolme haastateltavista ei saanut sillä hetkellä mieleen esimerkkiä vaikean tai helpon tehtävän olemuksesta. Erään mielestä vaikeustasoa ei ollut, vaan että toiset ovat parempia ja toiset huonompia, mutta hän korosti vielä sitä, että kaikki kuitenkin osaavat.

Rovaniemellä viisi pojista vastasi, että vaikeustaso on aika vaihteleva ja riippuvainen tehtävästä. Yksi ei ollut kokenut tehtäviä ollenkaan vaikeiksi. Pojat olivat myös yksissä tuumin sitä mieltä, että kaikki osaavat tehtävät aina suorittaa, vaikeustasosta huolimatta. Helpointa tunneilla oli mallipiirtäminen, piirtäminen, vapaamuotoiset tehtävät, mallipiirtäminen tai yksinkertaistettu piirtäminen, ryhmä ja rakentelutehtävät. Vaikeinta yksityiskohtainen piirtäminen, maalaaminen, tarkkasääntöiset tehtävät ja elävän mallin piirtäminen.

Tehtävien ajoittainen vaikeus ei näyttänyt poikia pelottavan, eikä vaikuttavan heidän viihtyvyyteensä. Mielipiteet vaikeasta ja helposta tehtävästä myös vaihtelivat niin paljon, että toiselle epämiellyttävä saattaa olla toisen lempiaihe. Lahjakkuuttakaan ei nähty välttämättömyydeksi kuvataiteen saralla, vaan oppiminen ja aineesta nauttiminen koettiin mahdolliseksi muutenkin. Parempi osaamistasokin todettiin olevan saavutettavissa harjoittelun kautta.

Ei siis näyttänyt siltä, että pojat olisivat kokeneet itseään oppijina kovinkaan negatiivisesti, vaan pikemminkin optimistisesti (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 127). Eivät pojat suoraan väittäneet, että kuvataide olisi ollut pelkästään helppoa, vaikka yksi vastaajista tosin ei ollut kokenut kuvataiteen tehtäviä vaikeiksi. Jokatapauksessa pojat olivat kokeneet vaikeustason kuvataiteessa sopivana ja sellaisena, että muutkin osaavat, mikä erosi Laitisen ja Hilmolan (2011) tuloksista, joiden mukaan pojat eivät olleet kokeneet kuvataiteen oppimista kovin helppona (Laitinen ja Hilmola 2011, 131). Vaikka on tosin mahdollista, että kuten Laitisen, Hilmolan ja Juntusen (2011) -selvityksessä, olisin myös haastatellut tyttöjä, olisivat poikien käsitykset saattaneet olla negatiivisempia, kuin tyttöjen (Laitinen, Hilmola ja Juntunen 2011, 127).

8.7 Opettajista pidettiin

Halusin myös kuulla poikien mielteitä opettajastaan, koska opettajalla on suuri vaikutus siihen, miten ko. aineen parissa viihdytään. Kaksi Kokkolan haastateltavista kuvaili opettajaansa kiltiksi, mutta hieman kireäksi. Neljä muuta kuvailivat opettajaansa mukavaksi ja aikalailla perusopettajaksi. Rovaniemellä kaikilla pojilla oli positiivinen mielipide kuvataiteen opettajastaan. Kiitosta tuli myös rauhallisuudesta ja ammattitaitoisuudesta.

Halusin myös tietää, mikä poikien mielestä tekee kuvataiteen opettajasta hyvän? Rovaniemellä pojat arvostivat sitä, että opettaja osaa kurinpitotaidon, rentouden, ystävällisyyden, ammattitaidon ja osaa myös itse tehdä ne asiat, joita hän vaatii oppilailta. Kokkolassa puolestaan ihannointiin auttavaisuutta, kurinpitotaitoa, huumorintajua sekä kykyä kannustaa. Opettajan hyviin ominaisuuksiin eräs vastaaja luetteli myös sen, että hän antaa katsoa välillä videoita tai antaa tehdä välillä vapaita piirrostehtäviä.

Kaikilla haastateltavillani oli mielekäs käsitys kuvataiteen opettajastaan. Nämä opettajat ilmeisesti täyttivät poikien yllä mainitsemat kriteerit. Näyttäisi siltä, että kuvataideopetus on hyvissä käsissä silloin, kun sitä luotsaa opettaja, joka välittää oppilaistaan, antaa vapauksia ja toisaalta osaa asettaa rajoja. Näillä määreillä voisi kuvailla myös hyvän vanhemmuuden ominaisuudet. Opettaja on myös omassa tärkeässä roolissaan luomassa luokkaan hyvää henkeä, joka kannustaa oppimaan ja kokeilemaan.

Tutkimukseni teoria-osuudessa pohdin sitä, että mahtaako kuvataide- ja perusopetuksen naisvaltaisuus tuoda mukanaan jotain sellaista, mikä ajaisi poikia pois kuvataiteen parista (Kumpulainen 2011, 39). Tällaista tekijää ei noussut kuitenkaan esille, vaikka kaikkien haastateltavien opettajat olivat naisia. Toisin kuin pro semiaari -tutkimuksessani, ei tällä kertaa noussut esille tyttöjen suosiminen eivätkä pojat myöskään kokeneet jääneensä opettajan huomiota vaille (Nurminen ja Turpeinen 2000, 57).

8.8 Kavereiden seura pojille tärkeää

Opetettavasta aineesta riippumatta on myös tärkeää, minkälaista seuraa tunneilla on. Eli onko siellä kavereita? Tunneilla ei ole tietenkään päätarkoituksena sosialisoitua kavereiden kanssa ja varsinkaan lukuaineiden parissa kavereiden kanssa keskustelua ei ainakaan omina

yläkouluaikoinani katsottu hyvällä. Kuvataidetuntien työskentelytavat tosin mahdollistavat sosiaalisen kanssakäymisen muiden oppilaiden kanssa. Olinkin kiinnostunut kuulemaan, kuinka paljon haastateltavilleni merkitsi se, että tunneilla on kavereita seurana ja se, että vaikuttavatko kavereiden mielialat tai mielipiteet kuvataidetunneilla viihtymiseen?

Kokkolassa kaikki pojat olivat sitä mieltä, että kavereiden seura tunneilla on ehdottoman positiivinen asia. Tiedustelin myös, että tuleeko tunneilla mahdollisesti lähdettyä mukaan, jos kavereilla on huono päivä ja heitä laiskottaa? Kolme haastateltavaa vastasi, että kavereilta saa ennemminkin tukea, neuvoja ja kannustusta työn jatkamiseen. Kaksi vastasi, etteivät kavereiden mahdolliset negatiiviset mielipiteet vaikuttaneet ja, että omien mielipiteiden ja tuntemusten pohjalta sai töitä tehdä. Vain yksi haastateltavista sanoi, ettei häneen ole vaikuttanut muiden mielipiteet, mutta tylsää tunneilla kuitenkin joskus on.

Rovaniemellä oltiin asiasta myös samaa mieltä, että kavereiden seura tunneilla on positiivinen asia, mutta yksi haastateltavista kertoi, että hän ei nähnyt kavereiden seuraa niin tärkeänä. Hänen mukaansa tunneilla kaikki tekevät yleensä omaa teostaan, joten hänkin kertoi yleensä keskittyvänsä vain siihen. Toinenkin haastateltavista, vaikka kavereiden läsnäolo olikin hänen mielestään miellyttävää, totesi, että välillä on myös parempi tehdä omassa rauhassa. Pojat kertoivat myös, että heidän työskentelynsä ei muiden käyttäytyminen vaikuttanut. Joskus saattoi vilkkaus tarttua, mutta tunnit vaikuttivat sujuvan muuten hyvässä hengessä. Sekä Kokkolassa että Rovaniemellä kavereiden seura koettiin tärkeänä kuvataidetuntien osana, mikä osoittaa kavereiden läsnäolon kuvataiteessa olevan tärkeää niin yläkouluikäisille kuten alakouluikäisillekin pojille, joita Tuula Vanhatapio (2010) oli väitöskirjassaan tutkinut (Vanhatapio 2010, 146).

Laitinen ja Hilmola (2011) arvioivat selvityksessään, että ryhmäpaine oli mahdollisesti saattanut negatiivisesti vaikuttaa poikien vastauksiin selvitystä tehtäessä, että poikaporukan silmissä olisi jotenkin hyväksytympää olla pitämättä koulusta ja suoriutua siellä huonosti (Laitinen ja Hilmola 2011, 135, 136). Alkuun itsekkin oletin omien yläkoulumuistojeni perusteella, että kuvataiteen opiskeluun tai koulussa menestymiseen saattaisi liittyä jonkinlaista ryhmäpainetta, mikä vaikuttaisi poikien motivaatioon opiskella kuvataidetta tai menestyä koulussa ylipäätään. Poikien vastaukset eivät kuitenkaan antaneet viitteitä tällaisesta ryhmäpaineesta ja uskon heidän vastaustensa olleen aitoja, sillä haastattelut olivat yksilöhaastatteluja ja pojat itse tulivat haastatteluihin vapaa-ehtoisesti tai arvottuina etukäteen niistä tietämättä ja kerroin heille, ettei niitä kuule tai lue kukaan muu kuin minä.

Lisäksi minua, kavereista keskusteltaessa, kiinnosti tietää osaisivatko pojat arvioida kavereidensa viihtyvyyttä kuvataidetunneilla? Kolme kokkolan haastateltavista uskoi muidenkin viihtyvän kuvataiteentunneilla ihan hyvin. Kaksi muuta olivat epävarmempia, mutta totesivat, että kaikki loppujenlopuksi aina osallistuvat tunneilla ja tekevät tehtävät. Yksi Kokkolan haastateltavista tosin arvioi, että kuvataide ei tainnut olla hänen kavereidensa lempi-aineita.

Rovaniemen poikien kertoman perusteella, muiden poikien viihtyvyys tunneilla oli melko vaihtelevaa. Toiset olivat hieman tarkemmin seuranneet tovereitaan tunneilla ja toiset taas olivat keskittyneet enemmänkin omaan työskentelyynsä. Erään haastateltavan kertoman mukaan muissa aiheutti turhautumista tunneilla eniten se, että jos he eivät omasta mielestään olleet tarpeeksi hyviä, eivätkä saaneet töistään halutun laisia.

Kaiken kaikkiaan kavereiden seura tunneilla viihtymiseen on iso tekijä. Heidän puuttumisestaan saatiin esimerkkiä aikaisemmin, kun yksi haastateltavista kertoi, että osasyyn siihen, miksi hän ei ollut viihtynyt kuvataidekoulussa, oli kavereiden puuttuminen. Toisten käytös tunneilla ei vaikuttanut Kokkolassa eikä Rovaniemellä haastateltavieni omaan käytökseen, kuin vähäisissä määrin. Oletukseni ja omat kokemukseni myös siitä, että kavereiden mielipiteet saattaisivat vaikuttaa negatiivisesti viihtyvyyteen tai innokkuuteen kuvataiteen parissa kumoutuivat myös, kun pojat Kokkolassa tuumivat saavansa kavereilta enemmänkin kannustusta, eikä kavereiden läsnäolosta kantautunut mitään negatiivista Rovanimeltäkään. Mitä nyt ajoittainen vilkkaus saattoi joskus tarttua.

8.9 Kuvataiteen hyödyt nyt ja tulevaisuudessa koettiin vaihtelevasti

Tämä viimeinen kysymyskokonaisuus käsitteli sitä, että kokevatko pojat kuvataiteen hyödyllisenä nyt ja tulevaisuudessa ja miten nämä kokemukset mahdollisesti vaikuttavat aineen parissa viihtymiseen? Kokkolassa yksi haastateltavista oli kokenut kuluneen vuoden kuvataideopetuksen itselleen hyödyllisenä. Kolme haastateltavista olivat kokeneet opetuksen hyödyt melko neutraalisti ja kaksi heistä ei ollut nähnyt siinä hyötyä. Pojat olivat myös hyvin epä tietoisia siitä tarvitsevatko he kuvataiteessa opittuja taitoja tulevaisuudessa mihinkään ja kaksi heistä oli suoraan sitä mieltä, etteivät tarvitse. Kolme heistä vastasivat, että kuvallisten taitojen tarpeellisuus riippuu tulevasta ammatinvalinnasta. Rovaniemellä pojat näkivät

kuvataiteen hyödylliseksi, mutta hieman tulevaisuuden suunnitelmista ja oppijasta riippuvaiseksi. Rovaniemellä haastateltavat tiesivät myös miten kuvataidetta voisi soveltaa työelämäkentälle.

Erilaiset mielipiteet siitä, että tarvitaanko kuvataiteessa opittuja asioita tulevassa elämässä, heijasteli Laitisen ja Hilmolan (2011) tuloksia. Kokkolassa esiintyi asian suhteen eniten epävarmuutta. Laitisen ja Hilmolan (2011) tulos oli tosin keskiarvoltaan omaani huonompi, sillä noin puolet haastateltavistani oli kuitenkin kokenut kuvataiteen hyödylliseksi ja esimerkkejä osattiin antaa siitä, miten kuvataidetta voitaisiin työelämäkentälle soveltaa. Kauas kantoinen kysymykseni saattoi olla seitsemäsluokkalaiselle haastava, eli mielipiteen muutosta saattaa tapahtua moneen suuntaan. Laitisen ja Hilmolan (2011) tulokset kuvataidetaitojen tarpeellisuudesta tulevaisuudessa yhdeksäsluokkalaisten parista, eivät kuitenkaan anna asian suhteen positiivisia tulevaisuuden kuvia. (Laitinen ja Hilmola 2011, 132).

Kouluaineiden päätarkoitus on opettaa oppilaille tulevassa elämässä ja työelämässä tarvittavia taitoja. Perusopetuksen on annettava mahdollisuus monipuoliseen kasvuun, oppimiseen ja terveen itsetunnon kehittymiseen, jotta oppilas voi hankkia elämässä tarvitsemiaan tietoja ja taitoja sekä saada valmiudet jatko-opintoihin (POPS 2004, 14). Kysyinkin pojilta vielä erikseen kokivatko he, että kuvataiteen avulla on mahdollista saada itselleen ammatti? Kokkolassa neljä kuudesta haastateltavasta arveli, että ammatinsaanti on mahdollista. Esimerkkeinä kuvataideammateista mainittiin sarjakuvantekeminen ja animointi. Yksi näistä neljästä oli myös sitä mieltä, että ammatin saadakseen täytyisi olla todella hyvä ja tehdä paljon töitä.

Rovaniemellä pojat eivät olleet haaveilleet kuvataideammateista. Suurin osa heistä kuitenkin piti ammatinsaantia mahdollisena kuvataiteen kentällä. Mahdollisena pidettiin niin täysipäiväistä työtä, kuin pieniä sivuammattejakin. Kaksi vastaajaa jopa mainitsi, että vaikka kuvataiteesta ei heille ammattia tulisikaan, niin voi se silti jäädä vapaa-ajan harrastukseksi.

Kokkolan haastateltavien keskuudessa tämä kuvataiteen hyödyllisyys ja ammattimahdollisuudet aiheuttivat hieman ristiriitaisiakin vastauksia. Kaksi heistä, oli hieman epävarmasti vastannut kuvataiteen hyötyihin tulevaisuudessa, mutta silti he olivat aiemmin kertoneet omista kuvataideharrastuksistaan vapaa-ajalla ja toinen heistä kertoi jopa harkitsevansa vakavasti ammattia itselleen editoijana. Kuvataiteen hyödyt tulevaisuudessa ja

editoijan ammatin harkitseminen eivät nuoren mielessä kohdanneet varmaankaan sen vuoksi, että hänen kertomansa mukaan kuvataideopetuksesta ei ollut ollut hyötyä editointi harrastukseen. Lisäksi ne Kokkolalaiset haastateltavat, jotka valokusivat vapaa-ajallaan kertoivat, että kuvataideopetuksesta ei saatu apua harrastukseen. En huomannut haastateltaessa kysyä, että miksi näin on, mutta voidaan mahdollisesti olettaa, ettei opetuksessa käyty digitaalista kuvankäsittelyä vielä ainakaan tuossa vaiheessa läpi.

Kokkolassa kokemus kuvataiteen hyödyttömyydestä digitaaliseen kuvan käsittelyyn oli samanlainen, kuin Laitisen ja Hilmolan (2011) tulos siitä, että sekä pojat että tytöt eivät kuvataidetuoneilla olleet saaneet kokemusta digitaalisesta kuvankäsittelystä (Laitinen ja Hilmola 2011, 132). Digitaalinen kuvantekeminen tai -käsittely ei Rovaniemen haastatteluissa noussut esille ollenkaan. Tunnistan ongelman myös omien kuvataidekokemuksieni kautta. Ainoat videokuvauksen ja editointitehtävät ovat minulla olleet alakoulussa sekä lukiossa ja nekin äidinkielen tunneilla. Analogiseen valokuvaukseen pääsi tutustumaan vasta lukion valinnaiskurssilla.

Voi olla enemmän opettajan valinnoista kiinni, että tuleeko digitaalinen kuvankäsittely osaksi kuvataideopetusta seitsemännellä luokalla, koska jokaisesta koulusta pitäisi nykyään löytyä tarvittava laitteisto ja ilmaisohjelmia on runsaasti saatavana. Tietokoneen käyttöjärjestelmän mukana tulee yleensä perustarpeet täyttävä editointiohjelma, eikä niiden käyttö ole vaikeaa, joten digitaalisen kuvankäsittelyn ottaminen opetukseen tulisi olla mahdollista.

Lopuksi minua kiinnosti vielä tietää, olisiko poikien mielestä hyödyllistä, jos tunneilla kerrottaisiin mitä tehtävien avulla pyritään oppimaan? Vai kerrotaanko asiasta jo tarpeeksi? Jälkeenpäin omista kouluajoistani mieltäni on jäänyt vaivaamaan se, että missä kuvataide olikin rentoa ja itsessään minua motivoivaa tekemistä, ei itse aineessa tuntunut olevan selkeitä päämääriä tai opetuksen tavoitteita. Tehtävät tehtiin ja saatiin numero todistukseen. Tietoa tehtävien hyödyistä ja sovelluksista oikeaan elämään tai itse aineen soveltamisesta työelämään ei saatu.

Kokkolassa pojat arvioivat lähes yksimielisesti, että tällainen informaation saanti olisi hyödyllistä. Yksi Kokkolan pojista kertoi, että opettaja kuitenkin osaa tehtävistä kertoa, sillä kuulemma muut pojat kyselevät tehtävistä paljon. Rovaniemeltä en kovin suoraa vastausta kysymykseen saanut. Kolme haastateltavista arvioi, että informaation saanti voisi olla hyödyllistä. Osa heistä kertoi, että informaatiota sai jonkin verran ja että tehtäviä kyllä

pohjustetaan ja tekemälläkin tehtävistä oppii. Yli puolet kaikista haastateltavista oli kuitenkin sitä mieltä, että tehtävien päämääristä kertominen olisi hyödyllistä. Voisi siis poikien kuvataiteen opiskelun motivaation kannalta olla hyödyllistä, jos päämääristä kerrottaisiin ja opetuksesta annettaisiin hieman tavoitteellisempi kuva.

9. Pohdintaa

Pojat viihtyvät kuvataiteessa, mutta heitä ei kiinnosta jatkaa sen parissa. Aineistosta ei selvästi noussut esille, että kuvataiteessa olisi jotain todella negatiivista, mikä ajaisi poikia pois. Vikaa ei ollut tehtävissä, kavereissa, vaatimustasossa eikä opettajassa. Teoriasta esiin noussut naisvaltaisuus tai väitteet siitä, että kuvataiteen opetus olisi jollain tavalla enemmän tytöille suunnattua, ei tullut esille aineistostani suoraan eikä epäsuoraan. Ilmeisesti poikien haluttomuuden jatkaa kuvataidetta vaikuttaa osittain heidän epävarmat vastauksensa kuvataiteen hyödyistä tulevaisuudessa sekä mahdolliset muut taustavaikuttajat, kuten vanhempien ja yhteiskunnan käsitys kuvataiteesta. Teoriasta tuli vahvasti esille se, että kuvataidetta ei kuitenkaan nähdä aineena, josta työllistyy ja että se tunteisiin ja luovuuteen nojaavana edelleen nähdään ainakin yhteiskunnan osalta aineena, joka ei kuulu miehiseen maailmaan.

Kyllä negatiivisiakin puolia kuvataiteesta löytyi positiivisten lisäksi. Niitä ei kuitenkaan koettu aineen parista pois työntäviksi, vaan enimmäkseen ne liittyivät hankaliksi koettuihin tekniikoihin joiden kärkisijaa pitivät savityö ja maalaaminen. Opetus tai tekniikkaopetuksen määrä näissä tehtäväaiheissa ei vastauksista päätellen kohtaa haastavuustasoa. Kuvataide opetettavana aineena voisi hyötyä siitä, että joskus käytäisiin kunnolla läpi sitä, mitä kaikkea esimerkiksi vesiväreillä voidaan tehdä. Perusasioita ja harjoittelua ehditään käymään läpi jo tunnissakin.

Esille nousi myös toivomusten puolelta useaan otteeseen vapaa piirtäminen tai vapaa aihe, jota monesti pyydeltiin silloin, kun itsekkin olin koulussa. Ehkä kaikista mieluiten pojat halusivat upota omiin mielikuvitusmaailmoihinsa ja mikä sen paremmin mahdollistaisikaan, kuin kuvataide tai muut taideaineet.

Pro seminaari -tutkielmaa tehdessäni haastattelin jo silloin lukiosta valmistuneita poikia. He palatessaan muistoissaan yläkouluaikoihin olisivat toivoneet silloiselta opetukseltaan enemmän ilmaisuvapautta. Mietin mahtaako tällä olla yhteyttä myös siihen, että vapaat tehtäväaiheet nousivat nytkin esille poikien vastauksista. Halutaanko kaikista mieluiten toteuttaa sitä omaa visiota? Onneksi opetus tarjoaa kaikenlaisia tehtäväaiheita, joissa omaa ilmaisua voi kehittää. Ketäänhän ei loppupeleissä pakoteta tekemään tietynlaista taidetta, vaan erilaiset aiheet mahdollistavat kehityksen, jolla puolestaan omaakin ilmaisuaan voi viedä eteenpäin, mistä voi muodostua loppuelämän kestävää iloa ja onnistumisen tunteita tuova

voimara ja parhaimmassa tapauksessa tulonlähde. Kaikkea on siis hyvä kokeilla, eikä aina tehdä vain sitä omaa, niin mukavaa kuin se onkin.

Pojat eivät missään vaiheessa maininneet, että tehtävät olisivat olleet liian tyttömäisiä tai että naisopettajat olisi koettu huonommiksi, kuin miesopettajat. Tosin kaikilla haastateltavillani oli naisopettaja, eli vertailua ei päässyt syntymään. Haastateltavien vastauksista kuitenkin näki, että nykyiset opettajat olivat pidettyjä. Tämän vuoksi voi aiheeseen liittyvissä mahdollisissa jatkotutkimuksissa suhtautua varauksella siihen, että tuoko naisvaltaisuus kuvataiteeseen jotain negatiivista tai että tehtävät olisivat peräisin tyttöjen maailmasta. Haastatteluja tehdessäni minua harmitti jossain määrin tutkimukseni rajoitukset, sillä Rovaniemellä tytöt olisivat olleet myös hyvin halukkaita vastailemaan kysymyksiin, kun taas pojista ei niin montaa vapaaehtoista tahtonut löytyä. Mahdollisissa jatkotutkimuksissa voitaisiin keskittyä kysymään minkälainen kuvataide *nuoria* kiinnostaa, mitä he opetukselta haluavat ja näin keskittyä luomaan heille entistä parempaa kuvataideopetusta.

Tutkimukseni ei sisältänyt suoraa vertailua siihen, miten poikien kokemukset rinnastuivat tyttöjen vastaaviin. Teoriasta puolestaan nousi esiin vahvasti se, että poikien kokemukset ja osallistuminen kuvataiteeseen oli ollut vahvasti negatiivisempaa, kuin tyttöillä, vaikka tutkimukseni tulokset poikien kuvataidekokemuksista olivat positiivisempia, kuin teoriassa esiin nostetut. Näin ollen jää mysteeriksi, olisivatko haastateltavieni vastaukset olleet positiivisuudestaan huolimatta negatiivisempia, kuin tyttöjen vastaavat samoista kouluista. Aiempien tutkimusten negatiivisessa valossa voidaan kuitenkin todeta, että jatkotutkimukseen poikien kuvataidesuhteesta on tarvetta.

Aineistossani vain yksi haastateltava Rovaniemellä oli välillä kokenut kuvataiteen tehtävät ärsyttäväiksi, jos niitä oli liian paljon. Aineistostani ei myöskään noussut esille se, että kuvataiteen tehtäviä olisi koettu vaikeiksi. Kuvataidetta ei siis poikien keskuudessa koeta kuormittavaksi aineeksi.

Tutkimuksestani sain tietoa poikien kuvataidekokemuksista ja näyttöä siitä, etteivät pojat koe kuvataidetta niin negatiivisesti, mitä teoriakirjallisuus ja muut tutkimukset antoivat ymmärtää. Aiemmista tuloksista poikkeava tutkimukseni antaa lisänäkökulmaa poikien kuvataidekokemusten tutkimisen kentälle. Aineistoni keskusteleva ilmapiiri myös antaa poikien mielipiteille äänen, eivätkä tulokseni jää pelkästään tilastoiksi. Tutkimustulosta voidaan käyttää opettajankoulutuksessa oppilaiden kuvataidesuhteen tarkasteluun. Erityisesti

tutkimukseni tarjoaa näkökulmaa poikien kokemuksista ja heidän toivestaan, mitä opettajat voivat käyttää hyväkseen entistä monipuolisempaa oppilaslähtöistä opetusta suunniteltaessa. Tutkimukseni aineisto ei tosin ole niin laaja, että siitä voitaisiin tehdä yleistyksiä, minkä vuoksi tulosteni vertailu muihin tutkimuksiin on paikallaan.

Puolet haastateltavistani olivat olleet jossakin määrin halukkaita jatkamaan kuvataidetta, mutta vain yksi heistä oli päässyt valinnaisryhmään mukaan. Tämä kertoo siitä, että kiinnostuneita kyllä riittää kuvataiteen valinnaiskursseille ja etteivät kaikki edes mahdu mukaan. Se kertoo myös, siitä että voittaakseen tämän valintatilanteen kuvataide pitäisi sijoittaa korkeampaan asemaan valinnaisainevalintoja tehdessä. Tämä asettaa oppilaan tilanteeseen, jossa hän joutuu jo puntaroimaan tulevaisuuden tarpeitaan, eikä kuvataide välttämättä tässä kilpailussa pärjää. Johtukoot se oppilaan omista arvoista, tai arvoista joita vanhemmat tai yhteiskunta asettaa oppilaalle.

Tulokseni poikien positiivisista kokemuksista kuvataidetunneilla, mutta vähäisestä halusta jatkaa kuvataidetta, kertovat siitä, että aihetta olisi vielä syytä tutkia toisellakin tapaa. Jatkamattomuuden syyt, kun eivät olleet aineenopetuksessa, vaan jossakin muualla. Syvempään tarkasteluun olisi tämän selvittämiseksi syytä ottaa yhteiskunnan asenteet kuvataiteesta ja siitä kuinka hyödyllisenä kuvataidetta yhteiskunnassamme menestymisen kannalta loppujen lopuksi pidetään. Kuvataide on näiden asenteiden kautta saattanut muotoutua miellyttäväksi aineeksi opiskella, mutta jota ei tosissaan opeteta tulevan elämän tai ammattin kannalta tärkeänä osaamisalueena.

Kaikki eivät pidä kuvataiteesta. Se ei vain ole heidän juttunsa. Eivätkä kaikki voi saada siitä ammattia tai suurta elämäntarkoitusta. Tutkimukseni tulos antoi positiivisemmän kuvan poikien kokemuksista kuvataiteesta, kuin mitä teorian perusteella uskalsin odottaa. Toivottavaa kuitenkin olisi, että kuvataiteen asema tai siihen liitetyt asenteet kokisivat jonkinlaisen kasvojen kohotuksen, varsinkin kun paikoitellen näytti siltä, että pojat eivät saa eväitä kuvataiteesta vapaa-ajalleen eivätkä nykyaikaiseen kuvan tekemiseen tai kuvakulttuurin ymmärtämiseen. Kuvataide voi olla muutakin, kuin vain mukavaa ajanvietettä, muiden tuntien välissä.

Niin kutsutun koulutaiteen opettaminen, jossa aiheet tulevat aikuisten käsityksistä ja toistuvat vuodesta toiseen on väärin ja tappoi tehokkaasti innostusta kuvataidetta kohtaan omina kouluvuosinankin. Kuvataiteesta ei saa eväitä tai innostusta tulevaan, jos siellä ei opeteta

kuvan tekemisen tapoja ja tekniikoita. Silloin siitä ei myöskään saada yhtymäkohtia omaan elämään, eikä oppimiskokemusten kautta syntyvää onnistumisen tunnetta ja iloa pääse syntymään. Tuolloin aine ei myöskään palvele tarkoitustaan tiedonvälittäjänä, eikä se myöskään herätä oppilaissa kiinnostusta.

Tärkeintä elämässä on tehdä sitä mistä itse pitää eniten. Ei taidetta voida tarjota suurena elämänsisältönä kaikille. Taideopetus koulussa on kuitenkin tärkeää, koska siinä on hyödyllisiä taitoja opittavana. Tämän lisäksi taide on ollut osa ihmisten elämää jo lajimme esihistoriallisista ajoista lähtien, mikä kertoo sen olevan perustavanlaatuinen osa kulttuuriamme ja näin ansaitsee paikkansa myös koulutusjärjestelmässämme. Meidän opettajien, nykyisten ja tulevien, pitäisi olla luokassa valmiina antamaan opastusta niille joita se kiinnostaa ja tehtävä opetuksesta ja tunteista motivoivia myös niille oppilaille, joilla ei vielä aikaisempaa kokemusta tai motivaatiota ole päässyt syntymään. Laadukas opetus voi saada myös kuvataiteesta aiemmin kiinnostumattomat löytämään siitä itselleen jotain, mikä sytyttää heidän mielenkiintonsa.

Lähteet

Kirjallisuus

Aalberg, Veikko & Siimes, Martti A. (2007). Lapsesta aikuiseksi: nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki : Nemo.

Aaltola, Juhani & Valli, Raine (2001). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä : PS-kustannus : [Jyväskylän yliopisto].

Burr, Vivien (2004). Sosiaalipsykologisia ihmiskäsityksiä. The person in social psychology. Suomentanut Jyrki Vainonen. Tampere : Vastapaino, 2004.

Byman, Reijo (2000). Voiko motivaatiota opettaa? Teoksessa Luovuutta, motivaatiota ja tunteita. Kansanen, Pertti & Uusikylä, Kari (toim.) 2002. Opetuksen tutkimuksen uusia suuntia. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.

Dalton, Pen (2001). The gendering of art education : modernism, identity and critical feminism. Buckingham : Open University Press.

Eskola, Jari & Suoranta, Juhani (1996). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi : Lapin yliopisto, 1996.

Kettunen, Pippa (2007). "Kuviksessa voin opiskella myös itseäni" : peruskoulun yhdeksännen luokan oppilaiden motivaatio opiskella kuvataidetta. Rovaniemi: Pro gradu -työ : Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta, kuvataidekasvatus.

Laitinen, S. ja Hilmola, A. (2011). Taito- ja taideaineiden oppimistulokset – asiantuntijoiden arviointeja. Opetushallitus : Raportit ja selvitykset 2011:11. Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino OY.

http://www.oph.fi/download/131643_Taito-_ja_taideaineiden_oppimistulokset_-_asiantuntijoiden_arviointia.pdf. [Luettu 31.3.2015].

Hiltunen, M. & Huhmarniemi, M. (2010). Rälläkkä ja sivellin : taidetoimintaa nuorten hyvinvoinnin tueksi. [Rovaniemi] : [Lapin yliopisto].

Kankkunen, Tarja (2004). Tytöt, pojat ja `erojen leikki` : sukupuolen rakentuminen koulun kuvataideopetuksen arjessa. [Helsinki] : Taideteollinen korkeakoulu.

Kumpulainen, Timo (2011). Opettajat Suomessa 2010. Koulutuksen seurantaraportit 2011:6. Tammerprint OY, Tampere.

[Luettu: 4.10.2013]. http://www.oph.fi/download/131532_Opettajat_Suomessa_2010.pdf.

Laitinen, Sirkka, Hilmola, Antti ja Juntunen, Marja-Leena (2011). Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla. Koulutuksen seurantaraportit 2011:1. Erweko Painotuote OY. [Luettu 5.10.2013].

http://www.oph.fi/download/131650_Perusopetuksen_musiikin_kuvataiteen_ja_kasityon_oppimistulosten_arviointi_9_vuosiluokalla.pdf.

Nurminen, N & Turpeinen, H (2000). Opettajan ja Oppilaiden sanaton viestintä luokassa. Rovaniemi : Pro gradu -työ : Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta, luokanopettajankoulutus, kasvatustiede.

Opetushallitus (2004). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Vammalan kirjapaino Oy.

Puurula, Arja (1998). Taito- ja taideaineiden opetuksen integrointi : kokemuksia, käytäntöjä, teoriaa : Kokonaisuus on enemmän -seminaarin (4.12.1997) puheenvuorot / Puurula, Arja (toim.). Helsinki ; Vantaa : Helsingin yliopisto, opettajankoulutuslaitos : Helsingin yliopisto, Vantaan täydennyskoulutuslaitos. (Hakapaino).

Rovaniemen kaupunki (2014). Toimintaympäristön tilastot 2014. [Luettu: 18.2.2015]. <http://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=3f26ae42-a53e-4ef1-b230-30c7c53d939f>.

Syrjäläinen, Eija ja Kujala, Tiina (2010) Sukupuolitietoinen tasa-arvokasvatus - vaiettu aihe opettajankoulutuksessa ja koulun arjessa. Teoksessa : Sukupuoli ja tasa-arvo koulussa. Toim. Suortamo, Markku (2010). Jyväskylä : PS-kustannus.

Taskutietoa Kokkolasta 2012 (2012). [Luettu: 5.4.2013].
https://www.kokkola.fi/.../fi.../Kokkola_taskuesite_2012_fi.pdf .

Vanhatapio, Tuula (2010). Poikavoimaa kuvataideharrastukseen : pohjoinen näkökulma poikien ja lasten vanhempien näkemyksiin kuvataideharrastuksesta ja kuvataideopetuksesta. Rovaniemi : Lapin yliopistokustannus.

Internet lähteet

Kokkolan kaupungin kotisivut (2015). [Luettu 17.3.2015]

<http://www.kokkola.fi/nuoret/>

Kokkolan kaupungin kotisivut (2015). [Luettu 24.3.2015]

<http://www.kokkola.fi/palvelut/kulttuuripalvelut/taideopetus/>

Rovaniemen kaupungin kotisivut (2015). [Luettu: 18.2.2015].

<http://www.rovaniemi.fi/fi/Palvelut/Kuntainfo/Vaesto-ja-ennuste>.

Kokkola.fi (2015). [Luettu 16.3.2015]

http://www.kokkola.fi/palvelut/opetus_ja_kasvatus/kokkolan_seudun_opisto/lasten_ja_nuorten_kuvataide/yhteystiedot/fi_FI/yhteystiedot/

Rovaniemen kaupungin kotisivut (2015).

<http://www.rovaniemi.fi/fi/Palvelut/Koulutus-ja-opiskelu/Taiteenperusopetus/Rovaniemen-kuvataidekoulu>. [Luettu 6.4.2015].

Rovaniemen nuorisopalveluiden kotisivut (2015). [Luettu 17.3.2015].

http://nuti.rovaniemi.fi/Nuorisopalvelut_2015.

Rovaniemen nuorisopalveluiden kotisivut (2015). [Luettu 17.3.2015].

<http://nuti.rovaniemi.fi/Vaikuta/Rovaniemen-nuorisovaltuusto>.

YLE (2012). Pojat heittivät siveltimet nurkkaan. [Luettu 17.2.2015].